

Коледна магия

с

Чарлс Дикенс

*Щурци в огнището
Сделка с призрак*

ера

КОЛЕДНА МАГИЯ С ЧАРЛС ДИКЕНС

Превод: Теодора Давидова, Юлия Чернева

chitanka.info

Чарлз Дикенс ни потапя във вълшебната празнична атмосфера на викторианска Англия с популярните си коледни повести „Щурец в огнището“ и „Сделка с призрак“. С магическото си перо големият разказвач сътворява неповторим свят, в който страхът и съмненията са победени от добротата и съпричастието.

Почти непознати на българския читател, повестите се появяват с нов превод и с оригиналните илюстрации на съвременниците на Дикенс — Джон Лийч, Ричард Дойл и Кларксън Станфийлд.

ЧАРЛЗ ДИКЕНС
ЩУРЕЦ В ОГНИЩЕТО

ПЪРВА ПЕСЕН

Все едно какво казва госпожа Пиърибингъл. Чайникът започна песента! Аз по-добре знам как стана. Госпожа Пиърибингъл може да твърди каквото си иска за това кой е започнал, но казвам ви, чайникът беше. Оставаха цели пет минути по белезникавия, сякаш восъчен циферблат на малкия холандски часовник в ъгъла до ударите за кръгъл час, когато Щурецът се обади.

Не беше отекнал и последният удар на часовника, а полюшващият се най-отгоре мъничък косач още размахваше наляво-надясно косата си пред мавританския дворец и не бе окосил и половин акър^[1] от въображаемата морава пред себе си, когато Щурецът запя!

Всеки ще ви каже, че рядко съм напълно уверен в това, което твърдя. Никога не бих противоречил на госпожа Пиърибингъл, ако не съм съвсем сигурен в нещо. Няма сила, която да ме накара да го сторя. Но фактът си е факт. А фактът е, че чайникът започна пет минути преди Щурецът да се обади. Пробвайте да ме оборите и ще ви засипя с куп доводи.

Но нека ви разкажа как точно стана всичко. Трябваше да подхвана така от първата дума, защото щом ще разказвам история, се налага да започна от самото начало, а как да започна от началото, ако не започна с чайника?

Човек би си казал, че е имало състезание кой е по-умел или по-способен — чайникът или Щурецът. Тъкмо това беше в основата на всичко.

Госпожа Пиърибингъл излезе в сумрака навън и като потропваше по влажните камъни на двора с дървените подметки на налъмите си, които очертаваха грубо линиите от Първата аксиома на Евклид, гребна вода с чайника от бъчвата. Щом се върна, свали налъмите (и доста от ръста си, защото подметките бяха високи, а госпожа Пиърибингъл — ниска). Сложи чайника на огъня и загуби за миг доброто си настроение — водата бе неприятно студена в това хлъзгаво и полузаледено състояние, беше се разплискала и проникнала през дупките на

нальмите, а оттам и през чорапите на госпожа Пиърибингъл дори нагоре по краката. А когато сме се нагиздили както трябва, до чистите чорапи включително, това е доста дразнещо.

Чайникът се оказа инатливо и проклето създание. Не искаше да бъде достатъчно любезен, та да застане мирно върху скарата, мърдаше върху въглените, докато най-накрая се килна напред като пиян и водата се плисна върху огъня — истински проклетник. Горещите въглени се развикаха, възмутено засъскаха и запукаха. На всичкото отгоре капакът се изхитри, изплъзна се от пръстите на госпожа Пиърибингъл, преобърна се, сетне цопна във водата и спря чак на дъното. Дори корпусът на кораба „Роял Джордж“ не е оказвал такава съпротива да излезе от водата, каквато демонстрира този капак на ръката на госпожа Пиърибингъл, която най-накрая все пак излезе победител.

Чайникът продължаваше да се муси — дръжката му стърчеше предизвикателно и вирнал чучура дръзко и подигравателно към стопанката на дома, той сякаш казваше: „Няма да завря! Не можеш да ме накараш!“.

Ала възвърнала доброто си настроение, госпожа Пиърибингъл отри една в друга пълничките си длани и усмихната се настани пред чайника. Веселите пламъци заиграха своя танц и осветиха кацналия над холандския часовник Косач така, че той изглеждаше като закован пред мавританския дворец, а и сякаш всичко друго освен огъня беше замряло.

Но Косачът всъщност не спираше да се клатушка: по два пъти в секунда — равномерно и точно. Ала дойде време часовникът да бие и стана страшно да го гледаш как се мъчи; щом кукувичката надникна от вратата на двореца и се обади шест пъти, при всеки удар той целият се разтърсваше така, сякаш е видял привидение или пък жица го тегли за крака.

Едва когато гюрултията и трескавото движение на тежестите и синджирите под него стихнаха, ужасеният до смърт Косач дойде на себе си. Уплахът му съвсем не беше напразен — механизмите на тези часовници тракаха като кости на скелет и биха докарали сърцебиене на всекиго — чудя се що за птици са холандците, че произвеждат подобни неща. Известно е, че обичат солидните предмети и дебелите дрехи, та би трябвало по-добре да помислят, преди да произвеждат часовниците си толкова крехки и незащитени.

Както вече стана дума, чайникът отбеляза началото на вечерта. Сега, когато се поукроти, от гърлото му взе да долита трудно удържимо мелодично бълбукане, преминаващо на моменти в леки подвижвания, които той сподавяше веднага, все още неуверен в желанието си да стане по-добра компания. След два-три напразни опита да потисне обзелото го весело настроение той забрави въздържаността и от гърлото му бликна весела песен, толкова радостна и приятна за ухото, че дори трелите на най-разнежения славеи не можеха да се сравняват с нея.

А беше толкова простичка, като си помислиш! И вие бихте я разбрали — ясна като написано в книга, може би дори по-ясна от някои писания, които аз и вие познаваме. Горещият дъх на чайника излиташе нагоре като облаче, което игриво и плавно се издигаше и увисваше за миг до ръба на комина, негово отдавнашно убежище, а песента отдолу продължаваше с енергията и жизнерадостта, на които само металното му тяло върху огъня бе способно. Дори капакът, доскоросен бунтовник — това е то добрият пример — се бе разтанцувал и потропваше като чинел, още не познал възможностите на своя брат близък.

В това, че песента на чайника е приветствие и покана към някого навън, някой, който вече приближаваше вратата на уютния малък дом и танцуващия огън вътре, нямаше никакво съмнение. Очевидно беше ясно и на госпожа Пиърибингъл, седнала замислена в очакване пред веселите пламъци в огнището. Тъмна нощ е вън, пееше чайникът, мокри есенни листа лежат край пътя, над тях — мъгла и мрак, а долу само кал и киша; една-единствена светлинка разкъсва тъжната навъсена привечер, но тя е само гневен отблясък, с който бруленото от вятъра алено слънце наказва виновните за лошото време облаци; над откритото поле тегне дългата сянка на вечерта, белият скреж, покрил пътепоказателя, чезне върху коловозите на пътя; тук-там водата между тях вече не е вода, а бавно става на лед, и нищо не е такова, каквото трябва да бъде... Но той си идва... идва си, идва си!

И точно в този момент, ако искате вярвайте, Щурецът се обади! Кри-кри — така високо и стъписващо ясно, сякаш цял хор от гласове. Гласът му бе толкова силен за подобно дребно създание, особено в сравнение с чайника (едва се забелязваше!), че гърмеше като препълнено оръдие, и ако изведнъж малкото му телце се пръснеше на

парченца, всеки би го приел като неизбежна последица от собствените му усилия.

Чайникът бе завършил последното си соло. Той постоянно беше с неуморим ентузиазъм, ала Щурецът свиреше първа цигулка и не спираше. Божичко, как само скриптеше! Острият му пронизителен глас отекваше в къщата и сякаш трепкаше като звезда в мрака навън. Можеше да се долови неописуем лек трепет в най-високите тонове, който подсказваше, че е подскочил, тласкан от собственото си вихрено вдъхновение. Въпреки всичко чайникът и Щурецът звучаха добре заедно. Чувството в песента бе едно и също, тя ставаше все по-силна и по-силна, и още по-силна, а те не спираха — очевидно се надпяваха.

Хубавичката малка слушателка, защото тя наистина беше млада и хубава, макар и позакръгленка — лично аз нямам нищо против това — запали свещ, погледна Косача на върха на часовника, окосил вече доста минути, и извърна очи към прозореца, но заради тъмнината не видя нищо, освен собственото си отражение. По скромното ми мнение, а и вие бихте се съгласили, тя би могла да се взре и по-надалеч, но пак да не види нещо и наполовина толкова приятно. Когато се върна на мястото си, Щурецът и чайникът все така пееха в разгорещена надпревара. Недостатък на чайника очевидно беше, че не можеше да разбере кога е победен.

Вълнуваха се като на истинско състезание. Кри-кри-кри! — Щурецът води с много точки. Хъм-бъл-хъм! — свири чайникът отдалеч, като от някой връх. Кри-кри-кри, някъде отблизо се обажда Щурецът. Хъм-бъл-хъм, не се предава чайникът, макар и малко мудно. Кри-кри-кри, ще го довърши всеки момент Щурецът. Хъм-бъл-хъм, не отстъпва чайникът. Най-сетне песните им се сливат в трескавото и объркано надпяване така, че дали единият скрипти, а другият шушне, или и двамата ту скриптят, ту шушнат, може да реши само някой по-умен от вас и мен. Едно беше сигурно — и чайникът, и Щурецът едновременно и обединени от нещо, известно само на тях, отправяха своята песен към един лъч на свещта пред прозореца, която изпращаше светлината си навън далеч по пътеката надолу. Светлината огря точно определен човек, който в този момент приближаваше къщата в мрака, буквално за миг му обясни всичко и извика: „Добре дошъл у дома, приятелю! Добре дошъл!“.

Най-сетне, победен, чайникът бе свален от огъня. Госпожа Пиърибингъл изтича до вратата, където от тропота на колелетата на каруца, от чаткането на конски копита, от гласа на мъж, от възбуденото куче, притичващо насам-натам, и от изненадващата поява на едно бебе се вдигна голяма суетня и гюрултия. Как точно се появи бебето и как се озова в ръцете на госпожа Пиърибингъл, не стана ясно. Факт е, че тя държеше истинско бебе и видимо се гордееше с него, когато един много по-висок и по-възрастен от нея здравеняк я привлече нежно до огъня и доста се наведе, за да я целуне. Вярвайте ми, тя беше жена, която си заслужаваше подобно усилие. Дори човек с ръст от близо метър и деветдесет и с болки в кръста би го направил.

— Божичко, Джон — възкликна госпожа Пиърибингъл, — на какво приличаш от това лошо време вѐн!

И беше права. Капки гъста мъгла висяха от клепачите му като ледени зрънца, а от светлината на огъня влагата по мустаците му бе вдигнала мъничка дъга.

— Нали виждаш, Дребосъче — отвърна Джон бавно, докато сваляше шала, увит около врата му, и протягаше ръце към огнището, за да ги сгрее, — все пак не е лято. Нормално е.

— Знаеш, че не ми се иска да ме наричаш Дребосъче, Джон. Не ми харесва — нацупи кокетно устни госпожа Пиърибингъл, но личеше, че всъщност това ѝ харесва.

— Че ти какво си? — усмихна се Джон, отпрати очи от висотата на своя ръст към нея и леко, доколкото леко можеше грамадната му ръка, притисна длан към кръста ѝ. — Дребосъче и... — Той извърна поглед към бебето. — Дребосъче, което държи... По-добре да не го казвам, за да не развалям шегата, но пък за малко да го изгърся, беше ми направо на езика.

Често му се случваше да направи една или друга остроумна забележка „за малко“, както сам обичаше да казва този толкова тежък, но с толкова лек характер мъж, на пръв поглед груб, но с нежно сърце, външно тромав, а всъщност пълен с енергия, толкова флегматичен и толкова добър! Дарявай на децата си, майко Природо, истинската поезия на сърцето, стаена в гърдите на този беден разносвач (защото той беше каруцар разносвач), и ще преглътнем, че те говорят в проза и водят не толкова поетичен живот, и ще те благославяме, че ги има сред нас!

Приятно беше да видиш крехката фигурка на Дребосъчка с бебето на ръце — бебе, същинска кукла — да се вира кокетно замислена в огъня, да накланя към разносвача деликатната си главица точно толкова, че да я опре закачливо и с обич в мощните гърди на съпруга си. Мила гледка бе да наблюдаваш и Джон — как с нежна непохватност се мъчи да нагоди едрото си тяло, за да я прислони така, че стабилната опора на зрял мъж като него да не е неподходяща за цъфтящата ѝ младост. Трогателна беше и Тили Слоубой (едва навършила единайсет), която очакваше в дъното на стаята да ѝ дадат бебето и ги наблюдаваше с широко отворени очи и с особен интерес и наведена напред глава — сякаш животът ѝ зависеше от това. Не помалко умилително бе да видиш и как, след като нежната му съпруга каза нещо за бебето, Джон дръпна сепната длан, понечила да погали главицата му, сякаш изплашен, че може да я нарани. Ето защо само се наведе и се взря в детето от безопасно разстояние със смесица от смущение и гордост, каквато би могла да се види в изражението на добродушен едър пес, установил, че е станал баща на току-що излюпено канарче.

— Нали е красив, Джон? Виж колко е мил като спи.

— Много е мил — съгласи се бащата. — Много! Той обикновено спи, нали?

— Господи, Джон! За бога, не!

— Ъхъ — замислено кимна мъжът. — Щото очите му все са затворени май.

— Ама и ти си един. Можеш да изкараш акъла на човек.

— А защо ги извърта така някак нагоре? Виж как примигва и с двете едновременно. Ами устата? Отваря я и я затваря, все едно е златно-сребърна рибка!

— Не заслужаваш да си баща, така да знаеш — отбеляза Дребосъчка с достойнството на опит на майка. — Но пък и няма как да знаеш какви оплаквания имат бебетата. Дори названията им не са ти известни, глупчо. — Тя обърна бебето по корем върху лявата си ръка, потупа го леко по гърба и засмяно щипна ухото на съпруга си.

— Така е — съгласи се той, докато сваляше връхната си дреха. — Това си е самата истина. Не знам много за тия работи. Знам обаче, че тази вечер трудно се преборих с вятъра. По целия път духаше от североизток право в лицето ми.

— Горкият ми старей! — възкликна госпожа Пиърибингъл и мигом се разшета. — Ето, вземи малкото съкровище, Тили, докато свърша нещо полезно. Сладкото ми, мога да го задуша с целувки, наистина! Ей, бягай отгук, доброто ми куче! Мърдай, Боксър! Нека първо ти направя чай, Джон, после ще ти помогна с пакетите като трудолюбива пчелица. „Като малката пчелица...“ — нали го помниш, Джон? Учил ли си го някога? Докато ходеше на училище?

— Малко нещо... — отвърна Джон. — Веднъж дори аха да го науча, но така и не успях. Реших, че няма смисъл да развалям стихотворението.

Дребосъчка се разсмя весело. Имаше най-мелодичния смях, който сте чували някога.

— Наистина си страшно мил глупчо, Джон!

Той дори не направи опит да възрази и се запъти навън към двора, за да види какво прави момчето с фенера, което досега подтичваше като блуждаещ огън, но вече трябваше да се погрижи за коня. Този кон беше по-дебел, отколкото можете да си представите, а и толкова стар, че рождената му дата се губеше някъде в предисторията на човечеството. Боксър, обзет от чувството, че дължи внимание на цялото семейство или поне че трябва да го разпредели на всички по равно, тичаше ту вън, ту вътре, сетне с кратки полайвания взе да се върти в кръг около коня, който разтриваха със слама пред обора. От време на време се правеше, че напада господарката си, но спираше на крачка от нея, а после се стрелваше към седналата край огнището Тили Слоубой и завираше студения си нос в лицето ѝ, от което тя писваше стреснато. Случваше се да прояви интерес и към бебето, но после отскачаше, подгонваше игриво опашката си, след което съвсем неочаквано се просваше пред огъня, уж се готви за сън. Миг по-късно, сякаш внезапно сетил се за важна среща, която не бива да пропуска, отново скачаше и хукваше навън, развял проскубаната си опашка.

— Ето, чаят е готов! — обяви Дребосъчка, радостна и енергична като дете, което си играе на домакиня. — Нося и останалото парче студена шунка, масло и хубаво опечен хляб с коричка! Ето ти коша за пране за малките пакети, Джон, ако имаш такива... Къде си, Джон? Тили, внимавай детето да не падне в огъня, каквото и да правиш там.

Трябва да отбележим, че макар да отхвърли енергично предупреждението, госпожица Тили Слоубой притежаваше редкия талант да вкарва в затруднения бебето и няколко пъти бе излагала на опасност краткия му живот по присъщия си кротичък начин. Слабичка и стройна, дрехите висяха по нея като на закачалка и човек имаше

чувството, че всеки момент ще се изхлузят от кокалестите ѝ рамене. Облеклото ѝ се отличаваше с това, че при всеки възможен случай се разтваряше някъде и разкриваше част от фланеленото ѝ бельо с особена кройка. Откъм гърба пък се показваше корсет в убито зелено. Тили все беше в състояние на зяпнало удивление и непрестанно се възхищаваше на съвършенствата на своята господарка и на бебето, ето защо честта за малките грешки в преценките ѝ се падаше отчасти на главата и отчасти на сърцето ѝ. И макар рядко да правеха чест на главата на бебето — тя все се удряше във врата или в парапет, в гардероб или креват и други разни твърди тела, те бяха честен резултат от непрестанното изумление на Тили, че се държат така добре с нея и е настанена в такъв уютен дом. Никой не знаеше кои са майка ѝ и баща ѝ, тя бе подхвърлено дете и бе отгледана в сиропиталище благодарение на милосърдието на обществото, но тук за първи път разбра какво е милост, защото макар да звучат сходно, тези две думи означават твърде противоположни неща.

Ако можехте да видите как нисичката госпожа Пиърибингъл влиза в стаята със съпруга си, уловила коша за дрехи в енергично усилие да не върши нищо (защото всъщност Джон го носеше), щяхте да се забавлявате почти колкото него. А вероятно и Щурецът се бе развеселил, защото поднови ентузиазизирано своята песен.

— Гледай го ти — обади се Джон с характерния си провлечен глас. — Струва ми се, че не съм го чувал толкова весел.

— Той със сигурност ще ни донесе късмет, Джон! Знае се, че няма по-голям късмет от това щурец да живее в огнището ти!

Джон я изгледа така, сякаш и в неговата глава се върти същата мисъл, нищо че за него най-важният щурец беше тя, и кимна в знак на съгласие. Изглежда обаче и тази му мисъл щеше да си остане само за него — той нищо не каза.

— Чух за първи път веселата му песен вечерта, когато ме доведе тук, в новия ми дом, за да бъда неговата малка господарка. Преди близо година. Нали си спомняш, Джон?

Разбира се, че си спомняше. И още как.

— Скриптенето му беше като поздрав за добре дошла. Изпълнено с обещание и подкрепа. Сякаш ми казваше, че ти ще си добър и мил с мен и няма да очакваш (аз наистина се боях от това,

Джон) на раменете на глупавата ти женичка да има глава на възрастен човек.

Джон я потупа замислено по рамото, сетне помилва косата ѝ като че искаше да каже: не, не, не е очаквал толкова нещо, напълно доволен е да я приеме такава, каквата е. И има всички основания за това.

— Щурецът говореше истината тогава, защото ти си най-добрият, най-грижливият и най-нежен съпруг. Щастлив е този дом, Джон, и точно затова обичам Щуреца.

— Тогава и аз го обичам — обади се разносвачът. — И аз, Дребосъче.

— Обичам го и заради десетките пъти, когато съм го слушала, и заради многото мисли, които ми е навявала песента му. Случвало се е привечер да се чувствам самотна и тъжна — особено преди бебето да се появи, за да ми прави компания и да весели този дом — да си мисля колко самотен ще бъдеш, ако се случи да умра, колко самотна ще бъда аз, ако вземеш да ме загубиш, мили, но тогава неговото кри-кри на огнището ме подсецаше, че може да се появи и друг мъничък гласец, тъй сладък и тъй скъп, който ще прокуди всичките ми тревоги. А когато се боях — веднъж много се изплаших, Джон, нали знаеш колко млада бях тогава — бракът ни да не се окаже неравен, защото аз бях още почти дете, а ти по-скоро като мой настойник, а не съпруг, та когато се боях, че въпреки усилията си ти може да не ме обикнеш така, както се надяваше и се молеше, пак неговото кри-кри ме изпълваше със сигурност и вяра. Мислех си, мили, за тези неща тази вечер, докато те чаках, и заради това обичам нашия щурец!

— И аз също — повтори след нея Джон. — Но, Дребосъче мое, да се надявам и да се моля да те обичам ли? Какви ги говориш? Бях се научил на това дълго преди да те доведе тук, за да бъдеш господарка на Щуреца.

Госпожа Пиърибингъл отпусна за миг длан върху ръката на мъжа си и го погледна развълнувано, сякаш се канеше да му каже нещо. В следващия миг обаче вниманието ѝ бе привлечено от коша за пране и тя коленичи пред него.

— Не са много тази вечер, Джон, но видях и други пакети отзад в колата. И макар да ти създават повече работа, носят и повече пари, така че нямаме основание да се оплакваме, нали? А и сигурно си предал някои пратки на път за дома.

— О, да — потвърди Джон. — И то много.

— А каква е тази кръгла кутия? Гръм да ме удари, Джон, това трябва да е сватбена торта!

— Една жена не може да не познае такова нещо — възхитено отбеляза Джон. — Мъж не би се сетил. Както и да опаковаш сватбена торта — в колкото и неподходящо нещо — в кутия за чай, в обърнат с краката нагоре креват или дори в буренце за осолена съомга, жената веднага ще я открие. Отбих се при сладкаря за нея.

— Пък и тежи... Не знам, трябва да е цели петдесет килограма — изумено възкликна Дребосъчка, правейки се, че не може да повдигне кутията. — Чия е, Джон? И за кого?

— Виж адреса от другата страна.

— Гледай ти! За бога, Джон!

— Ти за кого си мислеше, че е?

— Да не искаш да кажеш — седнала от изумление на пода, госпожа Пиърибингъл клатеше глава, — че е за Гръф и Текълтън, търговеца на играчки?

Джон кимна утвърдително.

Госпожа Пиърибингъл закима също, поне петдесет пъти. Но това не беше съгласие, а по-скоро нямо удивление. Стискаше устни с цялата си сила (а те, знаете, не бяха създадени за това), като не сваляше очи от мъжа си. Междувременно госпожица Слоубой, която притежаваше способността да повтаря механично части и изрази от водения в момента разговор без всякаква връзка между тях и да сменя числото на съществителните от единствено в множествено, запита бебето в ръцете си дали става дума за Гръфови и Текълтънови, майсторите на играчки, и ще се отбие ли при сладкарите за сватбени торти, дали майките знаят за кутиите, които бащите са донесли, и така нататък.

— Значи е истина? — не спираше да се чуди Дребосъчка. — Та ние двете бяхме в един клас, Джон.

Той се замисли каква ли е била малката му женичка в училище. Гледаше я унесено и с удоволствие, но предпочете да си замълчи.

— Ама той е толкова стар! Изобщо не е за нея! Колко, мислиш, е по-стар от теб, Джон?

— Колко ли повече чаши чай ще изпия тази вечер на едно ядене, отколкото той е изпивал на четири? — добродушно отбеляза Джон,

придърпа един стол към масата и се зае със студената шунка. — А като стана дума за ядене, не ям много, но пък ми се услажда.

Дори тази кратка забележка — една от невинните му заблуди (защото апетитът му винаги бе голям, противно на твърдението му), която той подхвърляше при всяко сядане на масата, не успя да предизвика усмивка на дребното ѝ лице, докато стоеше пред пакетите и избутваше с крак кутията с тортата, без да я поглежда, макар очите ѝ да бяха насочени към деликатната обувка, на която обикновено отделяше доста грижи. Потънала в мисли, тя съвсем бе забравила и за чая, и за Джон, не отговори и на повикването му, та се наложи той да чукне с ножа по масата, за да привлече вниманието ѝ. Най-сетне стана и докосна ръката ѝ. Тя вдигна очи и се забърза към мястото си зад таблата с чая, засмивайки се на небрежността си. Смехът ѝ обаче не бе същият като преди. И звукът му, и изражението на лицето ѝ бяха различни.

Щурецът, неясно защо, бе замлъкнал. Веселото настроение в стаята беше изчезнало. Без следа.

— Това са всичките пакети, така ли? — запита госпожа Пиърибингъл, нарушавайки продължителното мълчание, което Джон бе посветил на едно от любимите си преживявания — храненето, макар да твърдеше, че хапва малко. — Значи това са всички пакети, Джон.

— Да, всички — обади се той. — А... Всъщност не... — Той въздъхна и остави ножа и вилцата. — Съвсем забравих за онзи джентълмен.

— Кой джентълмен?

— В каруцата — обясни мъжът ѝ. — Беше заспал в сламата, когато го погледнах за последен път. На два пъти се сещах за него, откакто влязох, и двата пъти го забравих, брей! Ей, вие там! — провикна се той вече навън със свещ в ръка: — Ставайте! Пристигнахме у дома!

Усетила нещо тайнствено в присъствието на странника поради религиозната си природа, госпожица Слоубой така се разтревожи, че стана рязко от ниското столче край огнището, за да потърси защита зад полите на господарката си. Но на прага се сблъска с много стар непознат човек и така се стресна, че за да се предпази, вдигна единственото, с което разполагаше в момента — бебето. Настана

страшна суматоха, към която Боксър допринесе според възможностите си. Бидейки по-бдителен от господарите си, той бе пазил стария джентълмен, за да не се измъкне с няколкото топоволи фиданки, привързани отзад за колата, и продължаваше да го следи и сега, по-скоро гетрите му и най-вече техните копчета.

— Не може да ви се отрече, че имате здрав сън, сър — констатира Джон, след като обстановката се поуспокои. Междувременно човекът бе влязъл в стаята и стоеше гологлав и неподвижен. — За малко да попитам къде са останалите шестима, само че това щеше да е шега, а като нищо щях да я разваля. За малко — промърмори Джон и завърши: — Бях на крачка от това!

Непознатият, който имаше дълга бяла коса, правилни и добре оформени за възрастта му черти и пронизателни очи, се огледа усмихнато и поздрави съпругата на разносвача с кимване.

Облеклото му, странно и необикновено, беше твърде старомодно. Всичко в него беше кафяво. Държеше в ръка голям кафяв бастун или тояга, която удари в пода и тя се превърна в стол. Настани се в него съвсем спокойно.

— Ето така го срещнах да седи край пътя. Стърчеше като крайпътен камък — обърна се каруцарят към жена си. — И глух за всичко наоколо.

— Така на открито ли, Джон?

— Точно така. Привечер. Ще ви платя, ако ме качите, — рече той и ми даде осемнайсет пенса. И ето го тук.

— Май си тръгва, Джон!

— Не вярвам. Иска само да каже нещо.

— Моля ви да остана, докато дойдат да ме вземат — обади се любезно непознатият. — Не ми обръщайте внимание.

След тези думи извади от единия си джоб очила, а от другия — книга, и невъзмутимо зачете. Не обръщаше внимание дори на Боксър, все едно беше агне.

Каруцарят и жена му размениха изненадани погледи. По едно време непознатият вдигна очи, огледа стопаните и попита:

— Това дъщеря ви ли е, добри ми приятелю?

— Съпругата ми — отвърна Джон.

— Може би племенница? — сякаш не беше го чул, продължи човекът.

— Съпругата ми! — почти изрева Джон.

— Наистина? Гледай ти. Много е млада.

Сетне странникът продължи да чете. Не мина и минута, и отново се обади:

— А бебето? Ваше?

Джон закима енергично в знак на потвърждение.

— Момиче?

— Мооомче! — изкрещя Джон.

— Мъничко, а?

Сега вече се намеси госпожа Пиърибингъл, старейки се да вика колкото може по-високо:

— На два месеца и половина! Преди шест седмици го ваксинираха! Мина много леко! Според лекаря бил чудесно дете! Почти като петмесечен. Като средно петмесечно дете! Да се чудиш! Може да ви се вижда невъзможно, но вече си улавя крачето.

Останала без дъх, докато крещеше почти в ухото на госта, и с пламнало от усилие то лице, дребничката майка едва не навря бебето в лицето на мъжа като неопровержимо доказателство. В това време Тили Слоубой старателно повтаряше нещо подобно на „крачето, крачето“, което звучеше почти като кихавица, и подрипваше като юница около нищо неподозиращото малко създание.

— Чуйте! Май са дошли да го вземат — обади се Джон. — На вратата има някого. Отвори, Тили.

Преди момичето дори да е доближило вратата, тя се отвори отвън — беше примитивна, с мандало, което всеки можеше да вдигне, ако пожелае, и доста хора наистина го правеха, особено съседите, когато искаха да разменят по някоя дума с разносвача, макар той да не беше от най-разговорливите. На прага се появи дребен, слаб, замислен мъж с пепеляво лице, облечен в дреха, която сякаш сам си беше ушил от чувалите, с които увиват старите сандъци. И наистина, когато се обърна да затвори вратата, за да спре студа отвън, на гърба на същата тази дреха се мъдреше надпис с големи букви „Г и Т“, а също и „СТЪКЛАРИЯ“.

— Добър вечер, Джон — поздрави дребният мъж. — Добър вечер, госпожо. Здравей, Тили. Добър вечер, непознати човече! Как е детето, госпожо? Боксър е много добре, надявам се.

— Всички сме добре, Кейлъб — отговори Дребосъчка. — Достатъчно е само да погледнеш сладкото ни бебе и ще разбереш.

— Достатъчно ми е да погледна теб, за да се уверя в думите ти — отбеляза Кейлъб, но не я погледна. Очите му блуждаеха замислено и създаваха впечатлението, че и те, и мислите му са в някое друго време и на някое друго място, все едно какво говори.

— Същото може да се каже и за Джон — рече Кейлъб. — Или за Тили например. Но със сигурност и за Боксър.

— Имаш ли много работа, Кейлъб? — попита Джон.

— Доста — отговори гостът с разсеяния вид на човек, който изследва най-малкото философски камък. — Твърде много дори. В момента много се търсят Ноеви ковчези. Искане ми се да усъвършенствам още семейството, само че не виждам как да стане при сегашната цена. За мен ще е удоволствие да поясня кой е Сим и кой е Хам и кои са съпругите им^[2]. Пък и мухите не са съразмерни със слоновете, както знаете. И така, имаш ли нещо за мен сред пакетите, Джон?

Разносвачът пхна ръка в един от джобовете на връшната си дреха и извади малка саксийка, старателно опакована в мъх и хартия.

— Ето. — И той подаде пратката, оправяйки внимателно опаковката. — Растението е съвсем здраво. Цялото е в пъпки!

Помрачнелите допреди миг очи на Кейлъб светнаха, докато поемаше саксийката и благодареше.

— Но е скъпа, да знаеш — уточни Джон. — Особено през този сезон.

— Няма значение. За мен ще е евтино, каквато и да е цената — отвърна дребничкият мъж. — Нещо друго, Джон?

— Една малка кутия — отвърна разносвачът. — Ето и нея.

— За „Кейлъб Плъмър“ — прочете бавно дребният мъж. — „Внимание пари.“ Какви пари, Джон? Това май не е за мен.

— Пише „Внимателно“ — уточни Джон, като погледна над рамото му. — Къде видя „пари“?

— Ох, прав си! — въздъхна Кейлъб. — Всичко е наред. „Внимателно.“ За мен е, разбира се. Няма да се изненадам да има и пари наистина, ако скъпото ми момче е в златната Южна Америка. Ти го обичаше като син, Джон, нали? Няма нужда да ми казваш, знам го добре. „Кейлъб Плъмър. Внимателно.“ Да, всичко е наред. Това са очи

за куклите, които изработва дъщеря ми. Де да можеше нейното зрение да е в кутиятката.

— И на мен ми се иска да беше възможно — възкликна разносвачът.

— Благодаря ти. Добър човек си ти. Като си помисля, че тя никога няма да види своите кукли, а те по цял ден са вперили в нея ококорените си очи. Много ме боли от това. Колко струва безпокойството, което ти причиних, Джон?

— Ще ти дам аз едно безпокойство — сопна се Джон, — ако продължаваш да питаш. За малко да излезе шегата, нали, Дребосъче?

— Такъв си си ти, Джон — отбеляза Кейлъб. — Добър. Май това беше всичко.

— Не съм сигурен, я помисли пак.

— Да не е нещо за господаря, а? — попита Кейлъб след кратък размисъл. — В главата ми се въртят само Ноеви ковчези и други разни работи. Не е идвал, нали?

— Как ли пък не! — отвърна разносвачът. — Много е зает с ухажването.

— Но сигурно ще дойде — предположи дребният мъж. — Предупреди ме да вървя по краткия път, за да ме пресрещне, ама мога да се обзаложа, че няма да ме вземе, така че по-добре да тръгвам. Ще ми разрешите ли да щипна опашката на кучето ви, госпожо? Съвсем лекичко.

— Що за въпрос, Кейлъб?

— Все едно, може и да не му хареса. Получихме малка поръчка за лаещи кучета и ми се иска да имам пряко наблюдение, но е за по шест пенса парчето. Няма значение.

За свой късмет, без да бъде подложен на щипването на Кейлъб, Боксър залая яростно. Това със сигурност беше знак, че към вратата приближава нов посетител, ето защо Кейлъб реши да отложи изследването си за по-подходящ момент, заобиколи кръглата кутия и побърза да се сбогува. Можеше да си спести труда, защото едва не се сблъска с посетителя на прага.

— Тук си, значи? Почакай ме. Ще те закарам у вас. Моите почитания, Джон Пиърибингъл. Още повече почитания на хубавата ти съпруга. Все по-хубава всеки ден! А и по-хубава, макар че къде повече. Пък и млада — промърмори вече по-тихо новоодошлият.

— Бих се изненадала от комплиментите ви, господин Текълтън — подхвана Дребосъчка, — ако не знаех за близките ви планове.

— Знаете, значи?

— Трудно ми беше да повярвам, но очевидно е така.

Текълтън, търговецът на играчки, известен като Гръф и Текълтън, така се наричаше фирмата, макар Текълтън отдавна да бе изкупил дела на Гръф, запазвайки името и както обичаха да подмятат някои — и нрава^[3] му. А колкото до търговията, родителите и покровителите на Текълтън така и не го разбраха. Ако го бяха накарали да се занимава с лихварство, с право или пък беше станал полицай или борсов посредник, той би могъл да се порадва на младините си, след което да се отдаде на воля на недотам честни сделки и да се превърне постепенно в по-симпатичен човек, ей така, за разнообразие. Ала прикован от мирното си занимание да произвежда играчки, се беше превърнал в нещо като злодей, който през целия си живот се прехранваше от децата и бе станал техен безмилостен враг. Презираше играчките, за нищо на света не би дал и пукната пара за такова нещо, в проклетията си правеше хартиените лица на селяните, повели прасетата си на пазар, мрачни, глашатаите на неговите лавици обявяваха безчестието на адвокати, старици кърпеха чорапи или режеха сладкиш. Имаше и други подобни фигури — ужасни маски, противни, космати, червенооки човечета на пружина, изскачащи от кутийка, хвърчила с образи на вампири по тях, акробати демони, които все се втурваха напред, за да изкарат ума на малките купувачи. Душата му искрено се наслаждаваше на всичко това. Нищо друго не я радваше така и сякаш от страха на децата му олекваше. Много го биваше да измисля страхотии. Всичко, което будеше ужас, го радваше. Заради самото удоволствие произведе, при това със значителна загуба, стъкла за магически фенери с лица на призраци и фигури на герои от света на Мрака — например черупчести риби с човешки физиономии. За да изработи великани, бе дал доста пари и макар самия него да не го биваше в рисуването, показваше на работниците си, драскайки с тебешир, как да изобразят особено зла усмивка, която да прогони съня на всеки млад господин на възраст от шест до единайсет по време на коледната или лятната ваканция.

И какъвто беше при измислянето на играчки, такъв си беше и в живота (като повечето мъже впрочем). Та лесно ще се досетите, че под

широката зелена пелерина, стигаща до самите му глезени, се криеше изключително „приятен“ човек с чифт тъмночервени обувки с големи бомбета, когото всеки би си „пожелал“ за компания.

Все пак Текълтън, търговецът на играчки, щеше да се жени. Въпреки всичко. При това за млада жена. Много красива млада жена.

Застанал там, в кухнята на разносвача, той не приличаше много на младоженец с изкривеното си сухо лице и наклоненото на една страна тяло, с падналата над носа шапка, пъхнатите в джобовете ръце и цялата си язвителна зложелателна природа, която надникваше от ъгълчето на едно от малките му очички, същинско гнездо на безброй гарвани. Беше си решил да се жени обаче.

— След три дни. Следващият четвъртък. Последният ден от първия месец на годината ще бъде денят на моята сватба — важно обяви Текълтън.

Споменах ли, че едното му око беше винаги отворено, а другото — винаги притворено, и тъкмо притвореното беше изразителното? Мисля, че забравих.

— Този ще е сватбеният ми ден! — рече Текълтън, докато подрънкваше парите си.

— Гледай ти, това е датата и на нашата сватба — възкликна разносвачът.

— Ха-ха! — разсмя се Текълтън. — Странно! И вие сте такава двойка. Точно такава.

Възмущението на Дребосъчка не можеше да се опише. Какво ли още щеше да измисли този? Като нищо щеше да се сети да поиска и бебе като тяхното. Този човек беше луд.

— Искам да ти кажа нещо — промърмори Текълтън и смушка Джон в ребрата, след което го отведе настрана. — Нали ще дойдете на сватбата? Все пак сме от една порода.

— Как така от една порода?

— Заради разликата в годините, нали се сецаш? — Текълтън отново смушка стопанина на къщата. — Елате на гости някоя вечер преди това.

— Защо? — продължаваше да не разбира Джон.

— Как защо? В знак, че приемате поканата. Ей така, заради приятното прекарване, да се сдружим и тъй нататък.

— Не мислех, че някога би пожелал такова нещо — простичко отбеляза Джон.

— Ех, виждам, че трябва да съм откровен докрай — въздъхна Текълтън. — Вие с жена ти сте онова, което почтените хора наричат, докато пият чай следобед, прилична двойка. А ние по-добре знаем каква е истината...

— Не, аз не знам за какво говориш — повдигна вежди Джон.

— Как така не знаеш. Но добре, както искаш. Няма значение. Исках да кажа само, че присъствието ви ще повлияе добре на бъдещата госпожа Текълтън. И макар твоята съпруга да не е много добре настроена към мен, това не може да ме накара да разваля мнението си за нея, тъй като нещо в нея вдъхва увереност, а това влияе на хората, дори на тези, които са безразлични. Обещай да дойдете.

— Бяхме решили да прекараме годишнината си, поне що се отнася до мен, у дома — отбеляза Джон. — Обещаха си го бяхме от шест месеца. Виждаш ли, този дом...

— Че какво му е толкова на дома? Четири стени и таван (защо държите още този щурец, аз бих го убил; винаги ги убивам, шумът им много ме дразни). Четири стени и таван има и у нас. Елате!

— Убиваш щурците, така ли?

— Стъпквам ги. — И той показва как го прави с тежкия ток на обувката си. — Ще дойдете, нали? Това е и в твой интерес, не само в мой. Така двете жени ще се убедят една друга, че им е добре и не биха могли да са по-добре. Знаем ги жените. Каквото и да каже едната, другата винаги е готова да се съгласи. Ако твоята например рече на моята: „Аз съм най-щастливата жена на света и моят съпруг е най-добрият“, и моята ще го потвърди за себе си, дори много-много да не го вярва.

— Да не искаш да кажеш, че тя не те...? — попита разносвачът.

— Не те...! — повтори Текълтън презрително. — Какво не ме?

Джон понечи да каже нещо като „обожаване“. Погледът му обаче срещна притвореното око тъкмо когато то му намигаше над вдигнатата яка, която едва не се беше забила в него, и му хрумна, че такова око едва ли е нещо, което може да бъде обожавано, затова додаде само:

— Че тя не го вярва.

— Ех и ти, куче такова! Голям си майтапчия — ухили се Текълтън.

Разносвачът, макар да не съобрази достатъчно бързо значението на току-що казаното, го изгледа така сериозно, че търговецът се почувства длъжен да обясни.

— Хрумна ми — подхвана Текълтън, като вдигна лявата си ръка и потупа показалеца ѝ за по-добра илюстрация, — та хрумна ми на мен, Текълтън, да се ожения за млада хубава жена. — Сега пък почука малкия си пръст, за да покаже колко малка е тя. Почука не леко, а доста силно и властно. — Способен съм да задоволя това свое хрумване и го правя. Толкоз, а сега виж това — и той посочи огнището, където замислена седеше Дребосъчка, подпряла брадичка на малката си длан с поглед, вперен в огъня.

Каруцарят проследи пръста му, погледна жена си и после отново госта.

— Няма съмнение, че тя те слуша и уважава, и тъй като не съм много сантиментален, това ми е достатъчно. Мислиш ли, че в тези неща има и нещо друго?

— Мисля, че бих метнал през прозореца всеки, който твърди, че няма — отвърна Джон.

— Именно — съгласи се Текълтън странно оживен. — Сигурен съм! Не се съмнявам, че ще го сториш. Няма две мнения. Лека нощ. Приятни сънища!

Добрият разносвач беше смутен и объркан въпреки всичко. И не успя да го скрие.

— Лека нощ, добри ми приятелю — повтори Текълтън и в гласа му се прокраднаха нотки на съчувствие. — Тръгвам. Уверих се, че наистина сме от едно тесто. Ще ни посетите утре вечер, нали? И така — утре. Ще доведе и бъдещата си съпруга. Добре ще ѝ се отрази. Разбрахме се, нали? Благодаря. Я, какво става?

В стаята отекна силният вик на съпругата на разносвача — внезапен и пронизителен, той огласи малкото помещение. Скочила от мястото си, тя стоеше като вкаменена, а по лицето ѝ се четеше смесица от ужас и стъписване. Непознатият се беше приближил до огъня да се сгрее и бе застанал на крачка от нея напълно неподвижен.

— Дребосъче! — провикна се Джон. — Мери! Скъпа! Какво има?

Всички я наобиколиха. Кейлъб, който бе задрямал до кутията с тортата, се сепна и в объркването си сграбчи госпожица Слоубой за

косата, но бързо се извини.

— Мери! — продължи да настоява Джон, прегръщайки съпругата си, — зле ли ти е? Какво има? Каж ми, скъпа!

В отговор жената заудря длани една в друга и само след миг избухна в пристъп на неудържим смях. Свлече се на земята, покрила лицето си с престилката, и се разрида горчиво. Сетне отново се смя и отново плака, после каза, че ѝ е станало студено, и помоли да я заведат по-близо до огъня, където седна на своето столче. Странникът стоеше все така непоклатим.

— По-добре съм, Джон — рече Дребосъчка по едно време. — По-добре. Джон...

Но съпругът ѝ беше от другата ѝ страна. Защо се бе обърнала към непознатия с неговото име, дали мозъкът ѝ не се беше размътил изведнъж?

— Нещо ми мина пред очите, Джон, мили... Нещо като привидение. Не знам точно какво, но отмина.

— Радвам се да го чуя — обади се Текълтън, докато оглеждаше стаята с отвореното си око. — Къде ли може да е отишло и какво може да е било? Кейлъб, я ела тук! Кой е този тук с побелялата коса?

— Не знам, сър — шепнешком отговори Кейлъб. — Никога не съм го виждал, но фигурата му става за нов модел орехотрошачка. Чудесен ще бъде.

— Не е достатъчно грозен — отбеляза Текълтън.

— А защо не за кибритена кутийка — продължаваше с предложенията Кейлъб. — Развинтваш му главата, слагаш клечките вътре, а драскаш в подметките. Кутийка за чудо и приказ за полицата над камината на някой джентълмен!

— Не е и наполовината грозен за такова нещо — скастри го Текълтън. — Не става. Взимай кутията и да тръгваме. Добре ли сте вече? — обърна се той към малката стопанка.

— О, да! Онова нещо изчезна! — махна му тя с ръка в несъмнен знак, че е добре да си тръгват. — Лека нощ!

— Лека и на вас — пожела Текълтън. — И на теб, Джон Пиърибингъл! Внимавай с кутията, Кейлъб. Изпуснеш ли я, ще те убия! Вн е тъмно като в рог, а и времето е още по-лошо, както виждам. — След още един бърз критичен оглед на стаята той се запъти

към вратата, следван от Кейлъб, който старателно придържаше кутията с тортата.

Добрият разносвач беше толкова разтревожен от поведението на жена си, че цялото му внимание бе насочено към това да я успокоява и утешава и бе забравил за присъствието на своя пътник до момента, когато останалите напуснаха къщата и той остана единственият им гост.

— Очевидно не е с тези, дето си тръгнаха — обади се Джон, — ще му намекна да си ходи.

— Прости ми, приятелю — неочаквано се разнесе гласът на непознатия, който пристъпи напред. — Много съжалявам, че на съпругата ти не ѝ е добре, но тъй като придружителя, когото очаквам, го няма, а ми е много необходим поради недъга ми — и той докосна ушите си, — боя се, че е станала грешка. Лошото време навън, заради което каруцата ти ми беше чудесен подслон (дано никога не ми се случи да имам по-лош!), така и не се оправя. След като си толкова любезен, би ли ми дал възможност да пренощувам тук?

— Да, разбира се — провикна се Дребосъчка.

— Ами... — сепна се разносвачът от бързината, с която съпругата му даде съгласието си. — То и аз нямам нищо против, но все пак...

— Шшшт, скъпи — предупредително се обади жена му.

— Че защо, той е напълно глух.

— Знам, но въпреки всичко... Да, господине. Ей сега ще приготвя леглото му, Джон.

Вълнението ѝ и обзелото я оживление бяха доста странни и Джон зяпна след нея съвсем объркан.

— И майките му приготвиха леглата — подхвана високо госпожица Слоубой, обръщайки се към бебето. — А косата му стана кафява и къдрава, когато си вдигнаха шапките и изплашиха нашите скъпи и любими същества, както си седяха край огнищата.

С необяснимата способност на съзнанието да обръща внимание на дребните неща, особено когато човек е изпълнен със съмнение и тревога, Джон се разхождаше бавно напред-назад и по едно време се улови, че повтаря наум дори тези абсурдни излияния на Тили, която разтърка плешивата главица на бебето толкова дълго, колкото прецени,

че е полезно (според опита на детегледачките), след което отново му сложи шапчицата.

— И изплашиха нашите скъпи и любими същества, както си седяха край огнищата. Какво може да е изплашило Дребосъчка? — разсъждаваше на глас Джон.

Отхвърляше със сърце и душа намеците на Текълтън, но не можеше и съвсем да ги пренебрегне — те го изпълниха със смътно безпокойство. Познаваше този човек и неговия зъл и хитър ум, а не можеше да се отърве от чувството, че бавно схваща нещата, затова всеки намек го тревожеше. Не искаше да свързва онова, което подхвърли Текълтън, с необичайното поведение на жена си, но двете се сляха в съзнанието му и му бе много трудно да ги раздели.

Много скоро постелята за непознатия беше готова и той, след като отказа каквато и да е храна освен чаша топъл чай, отиде да спи. Дребосъчка, съвсем добре вече, както сама каза, премести голямото кресло в ъгъла до огнището за своя съпруг. Напълни лулата и му я подаде, а тя самата се настани на столчето до него.

Винаги сядаше на това столче. Според мен там ѝ беше много уютно.

Трябва да се признае, че рядко можете да срещнете човек, който толкова умело да пълни лули. Истинско удоволствие бе да наблюдаваш как тя слага пълничкото си кутре в чашката на лулата, след това духа в чибук, за да го прочисти, но не само веднъж, а поне десетина пъти, правейки се, че в цевта все още има нещо, после го вдигаше на равнището на очите си като телескоп, а на лицето ѝ се изписваше изключителна сериозност. На всичкото отгоре беше и специалист по тютюнците, да не говорим колко умело можеше, когато лулата бе вече в устата на мъжа ѝ, да я запали с парче хартия, която доближаваше току до носа му, без да го опари. Изкуство, само така можеше да се нарече умението ѝ.

И Щурецът, и чайникът, подели пак песента си, го потвърждаваха. Огънят, който лумна отново — също! Дребничкият косач, кацнал над часовника, зает с неуморния си труд, го призна! Разносвачът, с вече изгладени по челото бръчки и усмихнато лице, също го потвърди с най-голяма готовност.

И докато Джон пуфтеше замислено със старата си лула, докато холандският часовник тиктакаше, докато разпаленият огън бумтеше, Щурецът (този дух на домашното огнище, защото той беше точно това) пееше, призовавайки много други духове, пазители на дома, Дребосъчка на най-различна възраст и ръст изпълни пространството. Дребосъчка, като весело дете, тича и бере полски цветя. Свенливата Дребосъчка ту приема, ту отблъсква несръчното ухажване на Джон. Тук бе и току-що омъжената Дребосъчка — приема ключовете на прага на дома му. Дребосъчка — вече майка, с една въображаема Слоубой до нея носят деца към църквата за кръщение. Дребосъчка наблюдава дъщерите си как танцуват на селския празник. Поналяла се Дребосъчка, заобиколена от внуци с червени бузки, се подпира на бастун. Пред очите на Джон се появи и стар разносвач с един вече сляп Боксър, изтегнат в краката му. Нови каруци с по-млади разносвачи

(„Братя Пиърбингъл“ пише на чергилото). Картина на стария и болен разносвач, за когото се грижат любящи ръце, последвана от зелената трева на гробището. Докато Щурецът му показваше всичките тези образи — Джон ги виждаше ясно, нищо че очите му бяха приковани в пламъците — на сърцето му стана леко и приятно и той от все сърце благодари на домашните феи, забравил напълно за злобата на Гръф и Текълтън.

Но каква беше тази фигура на млад мъж, която Щурецът вълшебник бе оставил до столчето на Дребосъчка да стърчи там самотна? Какво правеше толкова близо до нея с опряна в комина длан и повтаряше: „Омъжена! И то не за мен!“.

О, Дребосъчке! Невярна Дребосъчке! Във виденията на съпруга ти няма място за такъв човек. Защо сянката му надвисва над неговото огнище?

[1] Мярка за площ — около 4 дка. — Б.ред. ↑

[2] В Библейската история за Потопа Сим и Хам са синове на Ной. — Б.ред. ↑

[3] На английски думата gruff означава грубиян. — Б.пр. ↑

ВТОРА ПЕСЕН

Кейлъб Плъмър и сляпата му дъщеря живееха сам-сами, както се казва в приказките, към които отправям искрената си благодарност — надявам се, ще ме подкрепите — задето ни разказват чудни неща в нашето всекидневие! Кейлъб Плъмър и сляпата му дъщеря живееха сам-сами в малка като черупка от счупен орех дървена къща, която, в интерес на истината, можеше да се сравнява само с пъпка на дългия червен нос на Гръф и Текълтън. Домът на Гръф и Текълтън беше най-големият и личен на улицата, докато къщурката на Кейлъб Плъмър можехте да разбийете с два-три удара на чук и да отнесете парчетата с една-единствена каруца.

И ако някой окажеше честта на Плъмъровата къща да забележи, че след подобно разрушение тя е изчезнала, той несъмнено щеше да одобри това. Къщичката бе залепена за сградата на Гръф и Текълтън като ракообразно за дъното на кораб, като охлюв за градинска порта, като група отровни гъби за дърво. Но тъкмо тази къщурка бе стръкът, от който порасна големият ствол на „Гръф и Текълтън“, а под килнатия ѝ покрив предпоследният Гръф бе произвеждал играчки за цяло поколение момчета и момичета, които си бяха играли, бяха ги изтърбушвали, разваляли и заспивали с тях.

Споменах, че Кейлъб и дъщеря му живееха тук, но би трябвало всъщност да кажа, че тук живееше само Кейлъб, а сляпото му момиче обитаваше омагьосан дом, сътворен от него, без бедност и недоимък, без тревоги. Кейлъб не беше магьосник, но владееше до съвършенство единствената магия, която ни е останала — магията на предаността и на безсмъртната любов. Учителка му беше Природата, от нейната мъдрост идваше чудото.

Сляпото момиче нямаше представа за безцветния таван, за мръсните лющещи се стени, за цепнатините, които се разширяваха с всеки изминал ден, за изкривените и покрити с мухъл греди. Така и не узна, че металите ръждясват, че дървото гние, че тапетите се белят, че истинските размери и видът на жилището са съвсем други, нито че на

полицата са наредени грозни съдове от фаянс и глина, че в къщата царят тъга и страх, а рядката коса на Кейлъб посивява все повече и повече пред невиждащите ѝ очи. Не беше чувала за господаря — студен, взискателен и безразличен към мизерията им — за Текълтън, такъв какъвто беше в действителност. Тя живееше с вярата, че той е специален, обича шегите и е техен ангел хранител, без да чака и дума на благодарност.

Всичко това се дължеше на Кейлъб, на простодушния ѝ баща! Той също имаше щурец при огнището и докато натъжен слушаше песента му с останалото си без майка сляпо момиченце, този дух на домашното му огнище му бе вдъхнал мисълта, че дори нейното голямо нещастие може да се превърне в благодат и дъщеря му да бъде щастлива с помощта на тези фантазии. Защото племето на щурците е племе от вълшебни феи, макар хората, които общуват с тях, да не го знаят (така е в повечето случаи); няма в света на невидимото по-нежни и по-предани гласове, на които може да се разчита с такава сигурност и които дават само най-добри съвети.

Кейлъб и дъщеря му работеха както всеки ден в работилницата, която беше и тяхна дневна, а това бе необичайно за обикновения човек място. Вътре можеха да се видят къщички — завършени и не съвсем, кукли с различно положение в обществото, квартири от покрайнините за кукли със средни финансови възможности, кухни и едностайни жилища за кукли от най-нисшата класа, прекрасни градски резиденции за кукли с високо обществено положение. Някои от кукленските къщи бяха вече добре мебелирани в съответствие с цената си, докато други притежаваха само най-необходимото за тези с по-малки доходи. Някои се подреждаха по поръчка скъпо и луксозно със съответните столове, маси, легла и дивани, които чакаха подредени по лавиците. Фигури на

аристократи, дребни благородници и хора от народа, за които бяха предназначени тези жилища, лежаха тук и там в кошници с очи, вперени в тавана. Но като ги ограничаваха в съответния им социален кръг (което, ако се вярва на опита от реалния живот, е изключително трудно), майсторите на тези кукли доста подобряваха вродените им дадености, а известно е, че Природата понякога е доста своенравна. Те не разчитаха само на атлаза, шарения памучен плат и разни парцалчета на цветя, а добавяха такива различия в образите на отделните кукли, че да не стават грешки. Така например куклата — дама от доброто общество, имаше напълно симетрични восъчни крайници, запазени единствено за нея и себеподобните ѝ; куклите от следващото по-ниско стъпало бяха от кожа, а онези от по-долното — от груба памучна материя, докато ръцете и краката на най-обикновените представляваха просто дървени клечки кибрит. Така те оставаха завинаги в отредената за тях социална среда.

Освен всичко, изброено дотук, в работната стая на Кейлъб Плъмър можеха да се видят и други образци на неговото изкуство. Ноеви ковчези, в които птици и животни бяха плътно натъпкани, а с леко разтръскване можеха да се натикат и в още по-малко пространство. По тези Ноеви ковчези с малко повече въображение можеха да се видят и чукчета на вратите — едва ли имаше много логика в това, защото такива чукчета навеждаха на мисълта за сутрешно посещение на гост или пощальон, но въпреки всичко бяха приятен детайл. Колелата на десетки малки каручки издаваха най-печална музика при въртенето си. Виждаха се множество цигулки, барабани и други инструменти за изтезание, топове, щитове, мечове, копия и пушки. Акробати с червени панталони неуморно прескачаха бариери (както ние все преодоляваме бюрократичните пречки) и се спускаха надолу; възрастни господа с достолепен вид се премятаха като обезумели на хоризонтални пръти, закрепени за целта над вратите на собствените им домове. Имаше и всевъзможни животни, особено коне от всякаква порода: пъстър цилиндър с четири дървени крака, късо като наметало парче плат в ролята на грива и накрая — породист кон люлка. Трудно беше човек да изброи десетките и десетки смешни фигури, изработени така, че да правят всевъзможни движения само със завъртането на една ръчка; изображенията на различни прояви на човешката лудост, пороци и слабости, всяка от които имаше свой

образец в стаята на Палмър. Преувеличенията бяха малко — не е кой знае колко трудно да накараш мъжете и жените да вършат всички странни неща, които играчките показваха по един или друг начин.

Кейлъб и дъщеря му работеха, заобиколени от всичките тези играчки. Момичето бе заето с роклята на поредната кукла, а баща му боядисваше и лакираше фасадата на внушителен семеен дом.

Изписаната на лицето му загриженост и голямото му старание подхождаха повече на алхимик или на учен, зает с важно изследване, а не на майстор на играчки, чиито ръце боравят с подобни дребни елементи. Но става ли дума за прехрана, нищо не е дребно и незначително. Пък и никак не съм уверен, че ако Кейлъб беше лорд канцлер и член на Парламента, адвокат или дори мислител, играчките, които би поднесъл на обществото, биха били по-малко нелепи или пък тъй безвредни.

— Значи, татко, излезе снощи на дъжда с новото си красиво палто, така ли? — попита момичето.

— Точно така — отвърна Кейлъб и хвърли бърз поглед към опънатото през стаята въже, където прокъсаната му връхна дреха бе просната да съхне.

— Много Се радвам, че го купи.

— При това от страхотен шивач — продължи с фантазиите си Кейлъб. — Най-известният. Прекалено хубаво е за мен.

Момичето остави за миг ръкоделието и се засмя.

— Какво може да е прекалено хубаво за теб?

— Малко ме е срам да го нося — призна Кейлъб и вдигна очи, за да види реакцията на светналото ѝ лице. — Направо не знам накъде да гледам, като чувам как хората и момичетата зад гърба ми шушнат: „Вижте какво конте!“. Един просяк се залепи за мен снощи и като му казах, че съм най-обикновен човек, знаеш ли какво ми отвърна? „Не, Ваше Благородие! Бог да ви благослови, не говорете така.“ Потънах в земята от срам. Имах чувството, че нямам право на такова облекло.

Щастливото сляпо момиче! Колко весело бе то във възторга си!

— Виждам те, татко, все едно имам очи. Те никога не са ми нужни, когато си с мен. Синьо палто...

— Яркосиньо — уточни Кейлъб.

— Да, точно така. Яркосиньо! — възкликна девойката и извърна нагоре грейналото си лице. — Единствено него си спомням от

благословеното синьо небе! И преди го беше споменал. Яркосин цвят...

— И по-свободно — подхвърли баща ѝ.

— Свободно около фигурата ти! — разсмя се момичето от сърце. — И ти, татко, със своя весел поглед, усмихнато лице, бодра крачка и тъмна коса... тъй млад и красив!

— Чакай, чакай — възрази Кейлъб. — Ще взема да се възгордея.

— Мисля, че вече си се възгордял — посочи го тя с пръстче. — Познавам те, татко! Ха-ха! Разбрала съм вече какъв си!

Колко различна беше картината в нейната глава от истината за Кейлъб! Тя говореше за бодрата му стъпка и поне в това беше права. Години наред баща ѝ не си бе позволявал да ходи у дома с обичайната си бавна походка. Стъпваше бодро и енергично, за да чува тя точно това. Колкото и тежко да му беше на сърцето, никога не забравяше да крачи леко, нещо, което винаги караше сърцето ѝ да трепти от радост.

Господ знае дали съм прав, но според мен объркването, така характерно за Кейлъб, се дължеше най-вече на това, че мамеше себе си за самия себе си, и то от любов към сляпата си дъщеря. И как няма да е объркан, след като години наред се стараеше да унищожи собствената си самоличност и всичко, свързано с нея.

— Ето, готова е — съобщи той и се отдръпна, за да огледа по-добре резултата на своя труд. — Съвсем като истинска е. Жалко само, че цялата фасада се отваря отведнъж! Друго щеше да е, ако вътре имаше врати за стаите и стълби! Това му е лошото на човек като мен — все се самозалъгвам.

— Много тихо говориш, татко. Да не си изморен?

— Изморен ли? Че от какво да съм изморен? — с прекалено оживление попита Кейлъб. — Никога не се изморявам. Дори не знам значението на тази дума.

И за да е по-убедителен, едва удържайки се да не заприлича на някоя от прозяващите се и вечно уморени фигурки на полицата над камината, той затананика с престорено безгрижен глас любимата си песен, от което лицето му придоби още по-измършавял и замислен вид.

— Пееш си, гледай ти! — подхвърли Текълтън, който точно в този момент надникна през вратата. — Продължавай, щото аз не мога.

Не че някой би го заподозрял в подобен грях. Очевидно нямаше лице на човек, способен да пее.

— Не мога и да си го позволя — продължаваше той. — Но добре, че ти можеш. Надявам се да не ти пречи на работата. Едва ли имаш време и за двете.

— Да можеше да го видиш, Бърта, как ми намига — прошепна Кейлъб. — Голям шегаджия е наистина! Ако не го познаваш, ще решиш, че говори сериозно, нали?

Дъщеря му се усмихна и кимна.

— Някои твърдят, че птица, която не може да пее, трябва да бъде накарана — промърмори Текълтън. — А какво да правим с бухала, дето не само не може, а и не бива да пее, пък го прави. Какво?

— Да знаеш какво намигане пада — прошепна Кейлъб на дъщеря си. — Боже мили!

— У нас винаги е весел и се шегува — възкликна Бърта с усмивка.

— А, и ти си тук, така ли? — обърна се към нея Текълтън. — Горкото идиотче! — Той беше сигурен, че тя не е съвсем с ума си, и съзнателно или не, част от убеждението му се дължеше на нейната привързаност към него. — Щом така и така си тук, как си? — попита я нацупено, какъвто си му бе обичаят.

— Добре, дори много добре. И толкова щастлива, колкото дори вие бихте желали да бъда. Щастлива, колкото бихте искали светът да бъде.

— Горкото идиотче! — промърмори Текълтън. — Никакъв проблясък на разум.

Сляпото момиче потърси ръката му и я целуна. Задържа я миг по-дълго между дланите си и опря буза на нея, преди да я пусне. В жеста имаше толкова чувство и благодарност, че дори Текълтън се трогна и омекоти малко тона.

— Какво пък сега?

— Сложих малкото храстче до възглавницата си снощи, преди да заспя, и дори го сънувах. А когато денят настъпи и яркото слънце изгръ — червеното слънце, нали татко?

— Червено е и сутрин, и вечер, Бърта — с известна тъга промълви Кейлъб с лице към работодателя си.

— Щом слънцето изгря и светлината, която нахлу в стаята, стана толкова ярка, че се изплаших да не се ударя в нея, обърнах дръвчето натам. И благодарих на Небесата за това, че ми го изпратихте да ме развеселява.

— Съвсем откачи — промърмори Текълтън. — Скоро ще търсим усмирителна риза и възета за връзване.

Отпуснал ръце в скута си, Кейлъб гледаше втренчено пред себе си и слушаше дъщеря си, сякаш не беше много уверен (а според мен беше) дали Текълтън е направил нещо, с което да заслужи благодарността ѝ, или не. Ако в този момент имаше свобода да действа и ако от него се искаше да умре, но да срита търговеца или да падне на колене пред него в зависимост от това, което онзи заслужава, шансовете да направи което и да е от двете биха били равни. В същото време добре знаеше, че собственоръчно бе донесъл миниатюрното розово храстче за нея и сам бе изрекъл невинната лъжа, за да не разбере тя по никакъв начин колко много се лишава той всеки Божи ден в името на нейното щастие.

— Ела при мен, Бърта — повика я Текълтън, смекчил малко тона.

— Разбира се! — на драго сърце прие момичето. — Няма нужда дори да ми показвате пътя.

— Да ти разкрия ли една тайна?

— Щом имате желание — отвърна ентусиазирано тя. Помръкналото ѝ лице светна, сякаш озарено от сноп лъчи.

— Днес е денят, в който онази, как ѝ беше името, малката лигла Пиърибингъл, идва у вас на гости, нали? За онази измислена гощавка. — Текълтън така и не успя да скрие презрението си.

— Точно така. Днес ще дойде.

— Така си и помислих — рече Текълтън. — Ще се присъединя към вас.

— Чу ли, татко? — зарадва се Бърта.

— Да, чух, естествено — промърмори Кейлъб, а погледът му бе като на лунатик, — но някак не ми се вярва. Това май е една от лъжите ми.

— Бих искал... Ще ми се да направя така, че семейство Пиърибингъл да се сближи с Мей Филдинг — обясни Текълтън. — Ще се женя за Мей.

— Така ли? — възкликна сляпото момиче и се дръпна леко назад.

— Колкото и да е тъпа — промърмори Текълтън, — взе, че ме разбра. — Та, Бърта, сватба! Черква, свещеник, енорийски прислужник, каляска със стъклени прозорци, камбани, пиршество, сватбена торта, украшения и всички боклуци, свързани с нея. Сватба, значи. Нали знаеш какво е това?

— Знам — отвърна сляпото момиче. — Разбирам!

— Вярно ли? — недоумяваше Текълтън. — Дори не го очаквах. Е, добре! Точно затова искам да се присъединя към вашето събиране днес и да доведе Мей и майка ѝ. Ще изпратя малко храна. Студено агнешко бутче и нещо друго. Ще ме очаквате, нали?

— Да — отговори Бърта. Беше скръстила ръце и стоеше настрани с клюмнала глава.

— Не ми се вярва — промърмори Текълтън. — Изглежда, че вече забрави. Кейлъб?

— Да, сър. — *Сякаш се изненадва, че съм тук, помисли си бащата.*

— Гледай да не забрави какво ѝ казах.

— Тя никога не забравя. Това е едно от нещата, в които можете да сте сигурен.

— Всеки си мисли, че неговото гардже е най-хубаво — отбеляза търговецът и сви рамене. — Горкият.

С изражение на безкрайно презрение Гръф и Текълтън си тръгна.

Бърта стоеше там, където я бяха оставили, потънала в мислите си. Лицето ѝ бе загубило оживлението си и сега беше много, много тъжно. Поклати няколко пъти глава, сякаш скърбеше за някакъв спомен или загуба, но предпочиташе да мълчи.

Едва когато Кейлъб вече впрягаше чифт коне във фургон по съкратената процедура, като закова хамутите за задниците им, тя пристъпи към столчето си.

— Татко, самотно ми е в тъмнината — промълви тя. — Къде са ми очите, моите търпеливи обични очи?

— Ето ги тук — с готовност се обади Кейлъб. — Винаги са тук за теб. Много повече твои, отколкото мои, и са на твое разположение двайсет и четири часа в денонощието. Какво искаш да ти кажат, скъпа?

— Да огледам стаята.

— Добре — съгласи се Кейлъб. — Веднага щом кажеш.

— Опиши ми я.

— Както обикновено — започна бащата, — просто обзаведена, но уютна. Стените са боядисани във весели цветове, ярки цветя украсяват чиниите и съдовете, дървото на гредите и рафтовете лъщи. Вътре е приветливо и спретнато.

Точно така беше на местата, до които стигаха пръстите на Бърта, ала навсякъде другаде в стария леко килнат хамбар не беше приветливо и светло, нищо че въображението на Кейлъб успяваше да разкраси всичко.

— Вече си с работната си дреха, а не с онова красиво палто, нали?

— Така е, не съм толкова елегантен, но пък ръцете ми са свободни и се движа леко.

Бърта пристъпи до баща си и обгръщайки врата му с ръка, помоли:

— Разкажи ми, моля те, за Мей. Много ли е хубава?

— Много — потвърди Кейлъб. И това беше самата истина. От онези ясни факти, които не му беше нужно да разкрасява с помощта на въображението си.

— Косата ѝ е тъмна — рече замислено Бърта. — По-тъмна от моята. Гласът ѝ е нежен и мелодичен. Винаги ми е било приятно да я слушам. А фигурата?

— Тук нямаме кукла, която да е с нейната фигура — отбеляза Кейлъб. — Но пък очите... — Той побърза да замълчи. Ръката на момичето лежеше на раменете му и по внезапното стягане на мускулите ѝ той усети, че е по-добре да не продължава. Позакашля се, взе да чука с чукчето и подхвана предишната си песен — тя винаги го спасяваше при подобни затруднения.

— А нашият благодетел, татко? Знаеш, че никога не ми омръзва да слушам за него — увери го Бърта разпалено.

— Разбира се, имаш основания — отговори бащата.

— И то какви! — възкликна сляпото момиче с такъв ентузиазъм, че колкото и да бяха чисти намеренията на Кейлъб по отношение на измислиците му, нямаше сили да гледа лицето ѝ и бързо сведе поглед, сякаш тя можеше да прочете в тях измамата.

— Разкажи ми тогава. Отново! Лицето му е благо, добро и нежно. Честно и искрено, нали? Сигурна съм. Сърце на достоен мъж,

което се опитва да прикрива добрите дела с привидно грубо държане и безразличие, тупти в гърдите и погледа му.

— И издава благородството му — додаде Кейлъб с тихо отчаяние.

— Издава благородството му! — повтори Бърта. — Но той е по-стар от Мей, татко.

— Така си е — призна с известна неохота Кейлъб. — Малко по-възрастен е от нея. Това обаче няма голямо значение.

— Прав си. Да бъдеш негов търпелив другар в немощ и старост, негова нежна болногледачка при нужда и постоянен приятел в мъка и грижа, да си неуморно край него, да се грижиш за него и да седиш до леглото му, за да разговаряте и да се молиш за него, докато спи. Каква привилегия би било това наистина! Чудесна възможност да докаже своята преданост и вярност към него. Дали Мей ще прави всичко това, татко?

— Без съмнение.

— Обичам я, обичам я с цялото си сърце! — възкликна за кой ли път горкото сляпо момиче. След тези думи то опря лице в рамото на баща си и заплака. Плака толкова дълго, че по едно време той съжали, задето ѝ е причинил подобно тъжно щастие.

По това време в дома на Джон Пиърибингъл цареше голямо оживление. Първо, защото на дребничката госпожа Пиърибингъл и през ум не можеше да ѝ мине да тръгне за някъде без бебето, а за да се приготви едно бебе, е нужно време. Не че детето беше много голямо по размери и тегло, но имаше да се свършат десетки неща, а това невинаги ставаше по най-лесния начин. Например тъкмо когато бебето беше вече облечено в някаква степен и човек би си помислил, че е почти готово — бебе за чудо и приказ, което ще смае света, най-неочаквано му нахлузиха шапка и го върнаха в леглото, където то направо завря от топлина в продължение на близо час, завито с одеялата. След това го извадиха цялото зачервено и ревящо с пълно гърло, за да му бъде дадена, ако ми позволите така да се изразя, лека закуска. След което то отново заспа и така госпожа Пиърибингъл най-сетне получи възможност да се разкраси и облече и да стане най-елегантната дребна на ръст жена, която сте срещали. Госпожица Слоубой също се възползва от краткото затишие, за да нахлузи жакет, който не подходеше нито на нея, нито на нищо друго по света —

някакво свито при прането раздърпано парче плат с ръкави, което очевидно живееше свой собствен живот, без да се интересува от когото и да било. След малко на бебето, събудило се отново, с общи усилия госпожа Пиърибингъл и госпожица Слоубой сложиха кремава пелерина и някаква висока жълта шапка — същински сладкиш, и най-сетне, след известно забавяне, тримата стигнаха до вратата, където престарелият кон вече бе отработил повече от необходимия за един ден данък, платим на общината, като разравяше нетърпеливо пътя, оставяйки подписа си във вид на дълбоки следи. Боксър, вече метри напред, стоеше с извърната назад глава, сякаш се опитваше да прилъже коня да тръгне без заповед.

Колкото до стола или подобие то на стол, което да помогне на госпожа Пиърибингъл да се настани в каруцата, боя се, че не познавате Джон, ако си мислите, че му бе необходимо подобно съоръжение. В миг той я вдигна и я качи на мястото ѝ, с розови бузи и развеселена.

— Джон, как можа? — сгълча го тя. — Помисли за Тили!

Ако ми е позволено при каквито и да било обстоятелства да спомена нечии дамски крака, бих отбелязал, че нозете на госпожица Слоубой притежаваха фаталната склонност да се издраскват. Не можеше да се изкачи или да слезе и от най-малкото възвишение, без това да бъде отбелязано върху тях с някоя драскотина, подобна на отметките, които Робинзон Крузо правел на дървения си календар. Но тъй като подобна бележка може да се сметне за невъзпитана, по-добре да си премълча.

— Джон, взе ли пая с телешко и шунка и другите неща? А бутилките с бира? — попита Дребосъчка. — Ако си ги забравил, обръщай веднага каруцата.

— И теб си те бива, да знаеш — рече разносвачът. — За какво обръщане говориш, след като и без това вече съм закъснял с цял четвърт час.

— Съжалявам, Джон — извини се жена му развълнувано, — но наистина не мога да си представя и за нищо на света не бих допуснала да отидем при Бърта без пая, храната и бирата. Хайде!

Последното беше отправено към коня, който се направи, че не чува.

— Джон, накарай го да тръгне! — подкани нетърпеливата съпруга.

— Има време до момента, когато ще започна да забравям — отбеляза Джон. — Кошницата с храната е тук.

— Какво жестоко чудовище си ти! Защо не ми каза веднага, та да не се тревожа? Нали ти казах, че без тези неща няма да тръгна за нищо на света. Откакто сме женени, всяка втора седмица правим там нашата малка гощавка. Ако нещо се обърка, ще си помисля, че късметът ни е изменил.

— От самото начало идеята беше добра — рече каруцарят. — И искрено те уважавам за нея.

— Скъпият ми Джон — отговори Дребосъчка с пламнало лице. — Как може да говориш за уважение към мен. Божичко!

— Онзи стар господин, между другото... — подхвана Джон. Дребосъчка видимо се смути.

— Странна птица, не мислиш ли? — продължи съпругът ѝ, вперил поглед в пътя напред. — Трудно ми е да го разбера. Не ми се вижда лош човек.

— И на мен. Сигурна съм, че не е.

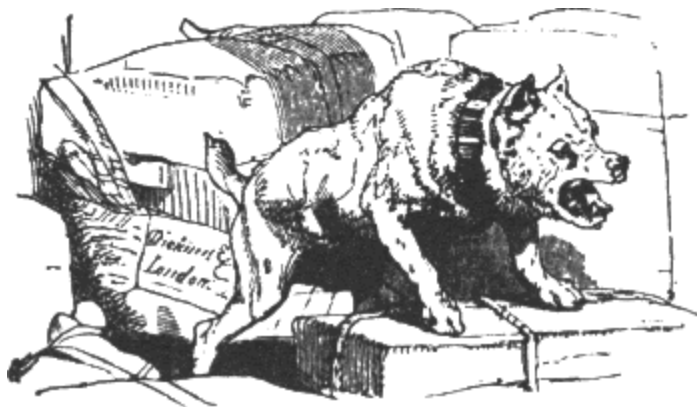
— Наистина? — Направи му впечатление руменината по лицето ѝ и ентусиазмът, с който говореше. — Радвам се, че сме на едно мнение. Странно как му хрумна да поиска гостоприемството ни, нали? Случват се разни необикновени неща.

— Доста необикновени — съгласи се съпругата му едва чуто.

— Все едно, струва ми се добродушен — продължи Джон. — А и плаща като джентълмен и мисля, че може да му се има доверие. Поговорихме си тази сутрин и ме чуваше по-добре — твърди, че бил свикнал с гласа ми. Разказа ми за себе си, аз също му разказах за мен. Зададе ми едни особени въпроси. Споменах, че в работата ми на разносвач имам два маршрута — един ден тръгвам надясно от нашата къща и се връщам по същия път, а на другия — вляво и после обратно (все пак е чужденец тук и няма как да знае имената на околните местности). Стори ми се, че остана доволен от чутото. „Тогава довечера ще се върна по вашия път — рече ми. — А си мислех, че ще се върнете от обратната посока. Много добре! Сигурно ще ви помоля да ме вземете още веднъж със себе си и обещавам този път да не заспя.“ Ама здравата беше заспал, наистина. Ти какво мислиш? Чуваш ли ме?

— Какво да мисля, Джон? Слушах те.

— Е, добре. Съдейки по лицето ти, се страхувах, че си се отнесла далеч от брътвежите ми. За малко и това май щеше да стане.

Дребосъчка не отговори и известно време двамата мълчаха, подрусвани от каруцата. Трябва да знаете, че в колата на Джон Пиърибингъл не беше лесно да запазиш дълго мълчание, тъй като всеки, когото срещнеха, имаше какво да им каже. Може да беше само едно „Как сте?“ но все пак, когато отговаряш, е добре да си сърдечен, не само да кимнеш и да се усмихнеш, а да вложиш такава енергия, каквата е нужна само в Парламента за някоя важна реч. Случваше се пешеходци или ездачи да се влачат покрай каруцата само за да си побъбрят. А и двете страни имаха какво да си кажат.

Боксър също имаше принос за добросърдечните поздравии, отправени към разносвача — особено от страна на птиците и прасетата, които, щом зърнеха едрото му тяло да се носи по пътя с щръкнали от любопитство уши, а проскубаната опашка да се вее, се скриваха в дъното на дворовете си, без да дочакат честта от по-близка среща. Той проявяваше интерес към всичко — оглеждаше завоите, надничаше във всеки кладенец, стрелкаше се през всяка отворена врата и само миг след това изскачаше отново навън, втурваше се в девическите училища, гонеше гълъбите и котките, влизаше в кръчмите, сякаш беше редовен клиент. Където и да се появеше, все някой викваше:

— А, ето го и Боксър! — И веднага поне още двама-трима излизаха, за да поздравят Джон Пиърибингъл и хубавата му съпруга.

Вързопите и пакетите за разносяне бяха много, много бяха и спирките, на които ги приемаха и предаваха, но това съвсем не беше най-лошата част от пътуването. Някои очакваха прекалено много от

получените колети, други така се удивяваха на своите, трети даваха толкова пространни наставления за пратките си, а Джон проявяваше такъв жив интерес към всички, че цялата бъркотия заприличваше на театрална пиеса. Имаше товари, чието пренасяне изискваше обмисляне и обсъждане, та каруцарят и изпращачите дълго мъдруваха как да ги подредят в колата, а Боксър обикновено се хвърляше да помага в кратки пристъпи на зорко внимание и дълги пристъпи на главоломно тичане около насъбралите се многознайковци, като лаеше до изнемога. От своето столче в каруцата Дребосъчка наблюдаваше развеселена и с широко отворени очи. Главата ѝ бе обрамчена от гюрука и гледката бе наистина привлекателна, та по-младите мъже не можеха да се въздържат да не се смушкат. Тяхното възхищение доставяше огромно удоволствие на Джон, комуто много допадаше, че другите мъже харесват жена му, още повече че за нея пълните им с обожание погледи бяха без значение.

От време на време над нашите пътници се спускаше мъгла, все пак бе януари, да не говорим, че беше и доста студено, но кой обръща внимание на подобни дреболии. Дребосъчка с положителност — не! Нито пък Тили Слоубой, защото да седи в каруца бе върховно удоволствие за нея — венец на земните ѝ мечти, все едно при какви обстоятелства. Готов съм да се закълна, че същото важеше и за бебето — всяко бебе има неизменната склонност да спи, стига да му е топло, а склонността на младия Пиърибингъл в това отношение беше огромна.

Трудно бе да се види твърде далеч в мъглата, разбира се, но все пак имаше някаква видимост — може да се изненадате колко далеч може да стигне погледът и в по-гъста мъгла от тази, стига човек да се понапрегне повече. Достатъчно е да се взрете в по-тъмнозелената трева на поляните, известни като кръговете на феите, и ивиците скреж по сенчестите места край пътя и около дърветата. Да не говорим за неочакваните форми, които приемат дърветата, щом изплуват от мъглата, а после отново се скриват в нея. Храстите и плетищата, гъсти и оголени, развяваха на вятъра безброй попарени от сланата гирлянди. Но в тази гледка нямаше нищо печално, защото мисълта за домашното огнище я правеше привлекателна, а очакването на зеленото лято — пълна с надежда. Само реката изглеждаше мразовита, но пък течеше бързо и това беше важно. Признавам, каналът бе бавен, а водата му лениво застояла. Но тя скоро щеше да замръзне и по леда щяха да се

пързаят с кърки и шейни. Тогава тежките стари шлепове щяха да спрат, уловени в леда до някой кей, да си пушат със своите лули комини и да мързелуват.

Някой бе запалил край пътя сухи треви и нашите пътници спряха да погледат огъня, който денем беше бял, само отделни пламъчета пробиваха мъглата. Потеглиха, когато госпожица Слоубой се оплака, че пушекът влиза в носа ѝ, и се разкашля; често ѝ се случваха такива неща и при най-леката провокация. Кашлицата ѝ събуди бебето и то отказа да спи повече. Боксър беше поне на петстотин метра пред тях, вече в границите на града — на улицата, на която живееха Кейлъб и дъщеря му. Много преди пътниците да пристигнат, те двамата излязоха на тротоара и зачакаха да ги посрещнат.

Боксър се отнасяше към Бърта по особен начин, което ме кара да мисля, че съзнаваше нейния недъг. Никога не понечи да привлече вниманието ѝ с поглед, както правеше с другите хора, а само я докосваше леко. Какъв опит може да бе имал със слепи хора или кучета? Никога не бе живял с незрящ господар, това се отнасяше и за госпожа Боксър, и за господин Боксър — никой от уважаваното му семейство и по двете линии не се бе срещал със слепотата, доколкото ми е известно. Вероятно сам я бе открил по някакъв начин. Ето и сега държеше полата на момичето със зъби, докато госпожа Пиърибингъл с бебето и госпожица Слоубой с кошницата не минаха живи и здрави през прага на малкия дом.

Мей Филдинг беше вече тук с майка си — дребна жена, раздражителна и с намусено лице, която заради това, че бе запазила фигурата си стройна, а талията — тънка като стълб на легло с балдахин, и че някога бе имала по-добро материално положение (или по-скоро си мислеше, че би могла да го има, ако се било случило нещо, ама то не се случило и май въобще нямало изгледи да се случи, но както и да е), се държеше много изискано и покровителствено. Гръф и Текълтън също бе пристигнал, стоеше спокойно и очевидно се чувстваше у дома си, оживен като млада съомга на върха на Голямата египетска пирамида.

— Мей! Скъпата ми стара приятелка! — възкликна Дребосъчка и се спусна към момичето. — Колко се радвам да те видя!

Мей видимо също се радваше на срещата и ако щете вярвайте, ако не щете — недейте, но беше приятно да ги видиш как се

прегръщат. Без съмнение Текълтън беше мъж с вкус. Мей беше красива.

Сигурно сте забелязали как понякога, ако сте свикнали да гледате едно хубаво лице и се случи да го видите редом с друго красиво лице, първото ви се вижда малко обикновено и дори грозновато, та едва ли заслужава високото ви мнение. Случаят тук не беше такъв, защото до лицето на Мей лицето на Дребосъчка изпъкваше по-добре, и обратното, и както Джон Пиърибингъл едва не изтърси още с влизането си, те е трябвало да се родят сестри.

Текълтън беше донесъл обещаното агнешко бутче, наистина чудесно, и пита с плодове — добре е човек да е по-разточителен, когато се кани да се жени. Все пак не го правим всеки ден, нали? Към това ще прибавим и пая с телешко и шунка и „другите неща“, както ги наричаше госпожа Пиърибингъл — главно орехи, портокали, сладкиши и малко бира. Когато масата беше сложена и до донесеното от гостите бе сервиран и приносът на Кейлъб — голяма дървена купа с вдигащи пара картофи (бяха се уговорили, че той няма да прави нищо друго), Текълтън отведе бъдещата си тъща на почетното място. За да изглежда по-достойно пред гостите, старата дама си бе сложила шапка — това се налагаше, за да вдъхне на простите хора страхопочитание. Не е излишно да отбележим, че си бе сложила дори ръкавици — на всяка цена трябва да сме изискани.

Кейлъб се настани до Бърта, Дребосъчка седна до своята съученичка, а добрият разносвач — в края на масата. Госпожица Слоубой седеше засега встрани от каквито и да било мебели, в които би могла да удари главата на бебето. Тя гледаше като замаяна куклите и играчките, а и те отвърщаха на погледа ѝ. Възрастните господа пред входните врати на къщичките по рафтовете, всеки застинал насред някакво движение, показваха особен интерес към компанията, спрели сякаш за малко, преди да продължат заниманията си, и изглеждаха във възторг от случващото се.

Ако тези господа пожелаеха да злорадстват от неудобното положение, в което бе изпаднал Текълтън, те имаха всичките основания за това. Той така и не успяваше да се впише в компанията и колкото по-весела ставаше бъдещата му съпруга в присъствието на Дребосъчка, толкова по-малко му се харесваше това, макар тъкмо той да бе поискал тази среща. Беше като куче в кошара и когато те се смееха, а той не знаеше как да се присъедини към веселбата, решаваше, че му се подиграват.

— Мей, мила — възкликна Дребосъчка, — как се променят нещата! Сега, като си говорим за веселите дни в училище, сякаш отново сме млади.

— Та вие изобщо не сте възрастни, каквото и да си говорим — обади се Текълтън.

— Погледни колко важен и сериозен е мъжът ми в онзи край на масата — рече Дребосъчка. — Той прибавя поне двацет години към моята възраст. Нали, Джон?

— Четирийсет — отвърна Джон.

— А колко години ще прибавиш ти към годините на Мей? Сигурна съм, че не знаеш — засмя се малката съпруга. — На

следващия си рожден ден ще е не по-малко от стогодишна.

— Ха-ха-ха! — изсмя се Текълтън. Смахът му прозвуча глухо като удар в пробит барабан. Изражението на лицето му показваше, че е готов да извие без колебание врата на Дребосъчка.

— Боже, боже — не спираше развеселена тя, — като си помисля как като ученички си говорехме какви мъже ще си изберем. Не ми се мисли дори колко млад, колко красив и колко весел и жизнен щеше да бъде моят! А съпругът на Мей... Божичко! Да се смея ли, да плача ли, като се сетя какви глупави момичета бяхме?

Мей, изглежда, нямаше проблем кое от двете да избере, защото лицето ѝ почервения, а очите ѝ се наляха със сълзи.

— Случваше се дори да си избираме от младежите, които познавахме. Изобщо не подозирахме какво ще се случи. Лично аз никога не съм се сецала за Джон. През ум не ми минаваше! А ако ти бях казала, че някога ще се омъжиш за господин Текълтън, сигурно щеше да ме зашлевиш. Нали, Мей?

Мей не потвърди, но и не отрече.

Текълтън отново се засмя, но този път се получи нещо като вик. И Джон Пиърибингъл се смееше, добродушно и доволно, но в сравнение със смеха на търговеца неговият беше почти шепот.

— И все пак съдбата си каза думата. Не можахте да ни откажете и ето ни тук — рече Текълтън. — А къде са сега вашите весели избраници?

— Някои починаха — отговори Дребосъчка, — а за някои нищо не знаем. Ако можеха да са сега сред нас, не биха повярвали, че това, което виждат и чуват, е истина и че сме могли да ги забравим. Не, нямаше да повярват.

— Виж я ти! — възкликна Джон. — Моята малка женичка!

Съпругата му така се бе разпалила, че май беше време да бъде спряна. Намекът на кроткия ѝ съпруг обаче бе твърде мек, нищо, че мъжката солидарност му диктуваше да вземе страната на Текълтън. Репликата му даде резултат и тя замлъкна за известно време. Компанията се оживи въпреки нейното мълчание, нещо, което не остана незабелязано от застаналия нащрек Текълтън, и той продължи да я държи под притвореното си око. Ясно беше, че при случай ще ѝ напомни за дързостта ѝ.

Мей запазваше мълчание, седеше притихнала със сведени очи, без да проявява никакъв интерес към случващото се в стаята. Затова пък майка ѝ, тази мила жена, се намеси, като отбеляза, че момичетата са си такива, че онова време отдавна е отминало и че щом всички млади са неразумни, те и ще се държат като млади и неразумни, прибавяйки още няколко също толкова мъдри и неопровержими факти. Сетне, с полагащото се на нейната възраст благочестие, благодари на Бога за послушната си и почтителна дъщеря, което не смятала за своя заслуга, макар че имала всички основания за това. Господин Текълтън, от друга страна, бил безупречна личност от гледна точка на морала, според нея напълно приемлив за зет, и нямало разумен човек, който да се съмнява в това. (Тук беше съвсем категорична.) А що се отнася до семейството, в което той скоро щял да влезе, съдейки по молбата, която бе отправил, тя била уверена, че макар и обедняло, то може да претендира за изисканост. Ако известни обстоятелства, не непременно несвързани едно с друго — щяла да дръзне да сподели тази тайна — обстоятелства, имащи нещо общо с индигото, за което обаче вече нямало да споменава, та ако тези обстоятелства се били стекли по друг начин, днес семейството можело да притежава значително състояние. Продължи, заявявайки, че миналото си е минало и там трябва да си остане и краткият период, в който дъщеря ѝ отхвърляла ухажването на господин Текълтън. Нямало да спомене и много други неща, които би могла да разкаже надълго и широко, но все пак се разпротря върху тях доста подробно. Сетне сподели с публиката си генералния резултат от своите наблюдения — браковете, в които имало най-малко от онова, което се нарича любов, обикновено били най-щастливи. Предвиждала за бъдещия брак възможно най-голямо блаженство — не възторжено, но солидно и трайно. В заключение обяви, че е живяла само за утрешния ден и че след него спокойно могат да я затворят в ковчега и да я отнесат в което и да е гробище, от изисканите, разбира се.

Тъй като нямаше как да се отговори на тези коментари — щастлива особеност на всички неуместни изказвания — присъстващите промениха посоката на разговора към пая с телешко и шунка, студеното агнешко бутче, картофите и плодовата пита. За да се отдаде нужното внимание и на бирата, Джон вдигна наздравица за утрешния ден — деня на сватбата, и ги призова да се присъединят към тоста му, преди да е продължил обиколката си.

Защото това тук беше само кратка почивка за него и за престарелия му кон. Трябваше да изминат още седем-осем километра, а на връщане да приберат Дребосъчка, като направят още една почивка на път за дома. Такъв беше планът за деня и за всички техни гощавки от началото на семейния им живот.

Двама от присъстващите освен бъдещите младоженци останаха безучастни към наздравицата. Едната беше Дребосъчка, твърде развълнувана и тревожна, за да се присъедини, а другата — Бърта, която се изправи и бързо напусна масата.

— Довиждане! — сбогува се Джон, докато навличаше тежкото си палто. — Ще се върна тук както обикновено. Довиждане на всички.

— Довиждане, Джон — отвърна Кейлъб малко разсеяно, все още загрижен от ставането на Бърта, чието лице беше все така застинало.

— Довиждане, момченце — рече ведрият каруцар и се наведе да целуне сина си, оставен от Тили Слоубой, която за всеобща изненада го бе положила, без да пострада, на един от ниските столове на Бърта, за да може да се пребори с ножа и вилицата. — Довиждане! Надявам се да дойде време, когато ти ще седиш на капрата в студа, докато старият ти баща си пуши лулата и пази ревматизма си в ъгъла до печката. Къде отиде Дребосъчка?

— Тук съм, Джон! — отговори тя сепнато.

— Хайде, хайде! — плесна той с ръце. — Къде е лулата?

— Съвсем забравих за нея, Джон.

Забравила била? Това беше направо нечувано. Да забрави лулата.

— Ще я напълня веднага. Скоро ще е готова.

Само че не успя да я приготви толкова бързо. Лулата се оказа в джоба на дебелото палто заедно с малката торбичка за тютюн, ушита от нея самата. Ръката ѝ обаче така трепереше, че направо се заплете вътре (макар дланта ѝ да беше съвсем мъничка и лесно можеше да се измъкне при друг случай). Ето защо резултатът не беше блестящ. Пълненето на лулата и запалването ѝ, тези отработени процедури, за които казах толкова хубави неща преди време, сега бяха някак несръчно изпълнени — от първата до последната. Текълтън не отделяше от нея изпълненото си със злоба притворено око и срещнеше ли погледа ѝ, или по-скоро хванеше ли погледа ѝ (защото очите му бяха като капан за погледите на другите хора), още повече я объркваше.

— Днес си ми доста несръчна, Дребосъчке — отбеляза Джон. — Аз май щях да го направя по-добре.

След тази добродушна забележка той напусна компанията, а скоро след това отвън долетяха приятните познати шумове на каруцата и Боксър. Междувременно Кейлъб все така гледаше с унесен поглед скъпото си момиче.

— Бърта? — попита я той най-сетне. — Какво има? Защо се промени така изведнъж — само за няколко часа от сутринта досега? Мълчиш и си намусена цял ден. Какво има?

— О, татко! — избухна момичето в сълзи. — Тази моя нещастна съдба!

Мъжът прокара длан през лицето си.

— Спомни си само колко щастлива и весела беше доскоро. Помисли колко си добра и колко хора те обичат.

— Точно от това толкова ме боли. Ти винаги си много внимателен с мен. И толкова мил.

Кейлъб съвсем се обърка.

— Да си сляп... Бърта, момичето ми — леко заекна той, — е голямо нещастие, но...

— Никога не съм го чувствала така! — възкликна тя. — Никога до такава степен! Никога! Искало ми се е да мога да те видя или да видя него... Поне веднъж, татко. Само за минутка, за да знам какво богатство съм скътала и пазя тук. — И тя притисна длани към гърдите си. — Да съм сигурна, че съм права. Понякога... като дете плачех понякога по време на молитва, като си мислех, че образите, които някога ще отлетят към Небето, може да не са верни. Но това никога не траеше дълго. Отминаваше и продължавах да съм спокойна и щастлива.

— И пак ще бъдеш — отвърна Кейлъб.

— О, татко! Добри ми скъпи татко, прости ми, ако съм неблагодарна! — рече сляпото момиче. — Не тази е мъката, която ме притиска!

Бащата така и не успя да спре сълзите, които се стекоха по страните му. Момичето беше не само разстроено, то видимо страдаше, а той не разбираше каква е причината.

— Доведи я при мен — помоли Бърта. — Не мога да го тая дълго в гърдите си. Помоли я да дойде, татко! — Тя се поколеба миг-два. —

Мей, доведи Мей, моля те!

Дочула да се споменава името ѝ, Мей се приближи до тях и сложи длан върху ръкава на сляпото момиче. То се извърна и улови и двете ѝ ръце.

— Погледни лицето ми, скъпа приятелко — промълви Бърта. — Прочети с красивите си очи какво е написано там и ми кажи вярно ли е.

— Скъпа ми Бърта, да!

Сляпата вдигна обляното си в сълзи лице.

— В душата ми няма нито желание, нито мисъл, които да не са за твое добро. Няма спомен, който да е будил толкова голяма

благодарност, както спомените за многото, безбройните пъти, когато ти, преизпълнена с благодарност за зрението си и красотата си, си била нежна и към мен. Дори когато бяхме още деца или когато аз бях дете, доколкото изобщо слепият може да е дете. Дано бъдеш осенена от всичката благодат на света! Светлина да те води по щастливия ти път. Нищо по-малко от това, скъпа ми Мей. — Тя прегърна сърдечно младата жена. — Нищо по-малко, птиченце, защото днес вестта, че ще станеш негова съпруга, едва не разби сърцето ми. Татко, Мей, Мери! Простете ми това заради всичко, което той е направил, за да облекчи бремето на потъналия ми в мрак живот, и заради вярата, която имате в мен, когато се кълна в Небесата, че не бих желала нищо повече от това той да се ожени за жена, толкова достойна за добротата му!

Докато говореше, Бърта пусна ръцете на Мей Филдинг и улови дрехата ѝ с жест, съчетание от молба и обич. Мълвейки странното си признание, тя се снишаваше все повече и повече и най-накрая падна на колене в краката на приятелката си, заравяйки незрящото си лице в гънките на дрехата ѝ.

— Божичко! — възкликна бащата, смазан от удара на истината. — Нима я отгледах от люлката, за да стана свидетел на разбитото ѝ сърце.

Дребосъчка, тази засмяна, вечно заета с нещо и полезна за всички малка жена (защото тя наистина беше такава, независимо от недостатъците си и дори и да ви се стори по-нататък в разказа ми, че заслужава да бъде ненавиждана), бързо възвърна самообладанието си и се намеси още преди Мей да се сети какво да отговори или пък Кейлъб да каже нещо.

— Хайде, ела, скъпа ми Бърта! Ела с мен! Хвани другата ѝ ръка, Мей. Ето така! Вижте, тя вече се успокои, добре, че е така мила, та ни послуша. — Усмивната, Дребосъчка целуна челото на сляпата си приятелка. — Да вървим навън! Ела. Ето и баща ти ще дойде с нас, нали, Кейлъб?

Добро сърце имаше тази Дребосъчка и само безсърдечен тип би устоял на ентузиазма ѝ. Щом успя да изведе навън разстроения Кейлъб и Бърта, за да се успокоят и утешат взаимно, нещо, в което беше сигурна, че ще успеят, тя бързо се върна в къщата свежа като току-що разцъфнало цвете, а аз бих казал — и по-свежа от това, за да се

погрижи за онова важно създание с шапката и ръкавиците и да направи така, че скъпоценната старица да не заподозре нещо, което не трябва.

— Донеси ми сладкото ми бебе, Тили — поръча тя и притегли един стол към огнището. — Докато сме тук, госпожа Филдинг ще ми разкаже всичко, което знае за гледането на бебета, така че да поправа грешките си, които със сигурност са поне двайсетина. Нали, госпожо Филдинг?

Дори Великанът от Уелс^[1], който според легендата бил с тъй муден ум, че подражавайки на най-големия си враг, по време на закуска сам си направил „операция“, не е влязъл в заложения за него капан така успешно, както старата дама захапа ловко поднесената ѝ стръв. Текълтън си беше отишъл, а двама-трима от компанията разговаряха малко настрани и това ѝ позволи да забрави за малко накърненото си достойнство и да даде воля на жалбите си за онази тайнствена двайсет и четири часова бъркотия в търговията с индиго. Ала интересът, който младата майка демонстрира, бе неустойимо изкушение и след кратко предисловие, че не обича да дава съвети, тя я засипа с наставления, седнала изправена като пръчка пред дяволитата Дребосъчка. Само малка част от тях да бяха приложени, биха погубили бебето Пиърибингъл, та дори да беше Самсон.

Решила най-после да смени темата, Дребосъчка извади ръкоделието си. В джоба си винаги носеше цяла кутия с материали за тази цел. Умът ми не побира как успяваше да свърши всичко — да накърми бебето, после да си побъбри с Мей, докато възрастната госпожа подремва. Така, в различни дейности, както бе свикнала, измина краткият следобед. Едва привечер, защото такъв обичай бе въведен по време на тези гостувания, тя свърши домакинската работа на Бърта — подкладе огъня, премете пред огнището и сложи чайник с вода, след което дръпна завесите и запали свещ. После изсвири една-две мелодии, и то много добре, на грубата арфа, изработена от Кейлъб за Бърта. Истината е, че Природата бе надарила малките ѝ уши за музика, а и за скъпи обеци, стига да можеше да си ги позволи. Беше настъпил часът за чая и Текълтън се появи отново, за да участва в хапването и да прекара с тях вечерта.

Малко преди това Кейлъб и Бърта се бяха прибрали и майсторът на играчки се бе заловил за работа. Не му спореше твърде, защото тревогата за дъщеря му и някои угризения го разсейваха. Можеше да

ти се скъса сърцето да го гледаш как седи пред работната си масичка, насочил към момичето тъжен поглед, който сякаш казваше: „Затова ли я отгледах от бебе, за да разбия сега сърцето ѝ“.

Свечери се и пиенето на чай бе приключило. Дребосъчка беше измила чашите и чинийките — така и така трябва да го спомена, а нямам намерение да отлагам — и всеки момент очаквах да чуят тропота на каруцата, когато държанието ѝ се промени отново: цветът на лицето ѝ се смени няколко пъти — почервения, сетне преbledня — накратко, беше много неспокойна. Добрите съпруги не се държат така, когато се ослушват за стъпките на мъжете си. Не, това определено беше друг вид тревожност.

Най-сетне се чуха тупуркане на колелета, тропот на конски копита, лай на куче. Само след миг Боксър дращеше с лапа по вратата!

— Чии са тези стъпки? — скочи Бърта.

— За кои стъпки говориш? — отвърна разносвачът, който беше вече на прага със зачервено от студа лице. — За моите ли?

— Не, за тези на човека зад теб — отговори сляпото момиче.

— Не можеш да я излъжеш — засмя се каруцарят. — Влезте, господине. Добре сте дошли и в този дом, не се бойте! — Джон бе повишил тон заради слабия слух на своя спътник, който се показва зад него.

— Виждал си го вече, Кейлъб — продължаваше Джон. — Може да поседи в дома ти, докато си тръгнем, нали?

— Разбира се, Джон. Ще бъде чест за мен.

— Няма по-добра компания от него, когато човек има да си каже нещо тайно. Дробовете ми си ги бива, но той непрестанно ги подлага на изпитание. Седнете, сър. Всички тук сме приятели и ще ни е драго да сте сред нас. — Джон почти извика всичко това, за да бъде чуто и за да докаже възможностите на дробовете си, след което продължи с обичайния си глас: — Нужно е само да му дадем стол до огнището и да го оставим спокойно да си гледа. Не е претенциозен.

Бърта слушаше напрегнато. Повика баща си и когато той премести стола си до нея, го попита тихичко как изглежда непознатият. След като чу описанието (този път Кейлъб се придържаше към истината), тя се раздвижи за първи път от влизането му, въздъхна и сякаш загуби интерес към него.

Разносвачът беше в обичайното си чудесно настроение и повече от всякога разкри голямата си слабост към своята жена.

— Днес следобед моето Дребосъче беше малко несръчно — рече той и обгърна кръста ѝ, докато тя стоеше на крачка встрани от останалите. — Виж него, Дребосъчке — и той посочи стареца на стола до огнището, но тя не вдигна очи от пода. — Не сваля възхитения си поглед от теб. По целия път само за теб ми говори. Симпатията е той. Точно затова го харесвам.

— Защо не избереш по-подходяща тема, Джон? — попита тя и хвърли смутен поглед към останалите в стаята и най-вече към Текълтън.

— По-добра тема ли? — провикна се весело мъжът ѝ. — Няма такава тема. Хайде! Свалям палтото, дебелия шал и всички тежки дрехи, за да прекараме един спокоен половин час до огъня! Моите почитания, госпожо! Какво ще кажете за един крибидж? Чудесно. Дай картите и дъската за точките, Дребосъчке. И чаша бира, ако е останала.

Поканата му бе отправена към възрастната дама, която я прие с изискан жест и много скоро те потънаха в играта. В началото разносвачът викаше Дребосъчка да види картите му и да го посъветва как да се справи в трудна ситуация, но тъй като възрастната дама държеше на реда и дисциплината, а и от време на време надписваше точки в своя полза, се принуди да е по-бдителен и да спре да обръща внимание на случващото се около тях. До момента, в който усети, че някой слага ръка на рамото му. Вдигна очи и видя Текълтън до себе си.

— Съжалявам, че ви прекъсвам, но трябва да ти кажа нещо насаме.

— Мой ред е — отвърна разносвачът. — Моментът е важен.

— Така е — рече Текълтън. — Все пак да вървим!

Лицето на търговеца беше пребледняло и това накара Джон да го последва незабавно. Опита се да разбере за какво го вика, но онзи сложи пръст пред устата си.

— Шшт! Джон Пиърибингъл, наистина съжалявам за това. Боях се, че ще се случи. Подозирам го от самото начало.

— Все още не разбирам? — вече изплашен попита Джон.

— Ще разбереш, ако дойдеш с мен.

Разносвачът тръгна без нито дума повече.

Прекосяха двора под светлината на звездите и влязоха през ниска врата в кабинета на Текълтън, където спряха пред стъклен прозорец с изглед към склада, затворен за през нощта. В кабинета нямаше светлина, но лампите в склада бяха запалени, така че се виждаше всичко вътре.

— Ще имаш ли смелост да погледнеш в склада? — попита Текълтън.

— Защо не? — изненада се Джон.

— Един момент. И без насилие. Няма смисъл от такива неща. А е и опасно. Силен мъж си и може да пречукаш някого, преди да си се усетил.

Разносвачът го изгледа, след което обърна очи към въпросния прозорец и миг след това отстъпи назад, все едно някой го бе зашлевил. С един скок приближи до стъклото и видя...

Сянка се спусна над семейното огнище! О, верен мой Щурец! О, невярна съпруго!

Вътре старецът, който вече не беше стар, а строен и галантен мъж, държеше в ръка фалшивата бяла коса, благодарение на която го бяха приели в дома си. Джон видя как той шепне в ухото на съпругата му. После сложи ръка на кръста ѝ и тя не възрази. Сетне пое по тъмния коридор към вратата, през която бяха влезли. Спряха за малко и неговата Дребосъчка вдигна лице, същото онова лице, което Джон боготвореше, и впи поглед в лицето на мъжа. После тя се извърна и със собствените си ръце покри главата на непознатия с изкуствената коса, като се смееше, без да подозира, че съпругът ѝ я гледа.

Джон стисна юмрука на дясната си ръка, сякаш се готвеше да удари с него лъв. Разпъна гневно пръсти пред Текълтън (защото дори и сега не можеше да ѝ стори нищо) и се строполи на стола до едно от бюрата, безпомощен като дете.

Беше се загърнал с палтото и шала почти до носа и се занимаваше с коня и пакетите, когато тя излезе навън, готова да се прибират у дома.

— Е, Джон, скъпи! — рече тя. — Лека нощ, Мей! Лека нощ, Бърта!

Как можеше да ги целува точно сега? Как можеше да се прощава с тях така весело? Как дръзваше да ги гледа в очите, без да се изчерви! Текълтън я наблюдаваше изпод вежди и тя стори всичко това.

В това време Тили се опитваше да успокои бебето и поне десетина пъти мина напред-назад пред търговеца, като повтаряше сънливо:

— Дали като разбраха, че ще станат негови съпруги, сърцата им почти се сломиха и дали бащите им ги отгледаха от бебето, за да сломят после сърцата им?

— Хайде, Тили, дай ми бебето! Лека ноц, господин Текълтън. Къде е Джон, за бога?

— Той ще върви до коня — обади се Текълтън, докато ѝ помагаше да се качи на мястото си.

— Божичко, Джон. Защо ще вървиш пеш? В такава ноц?

Загърнатият ѝ в палтото си съпруг махна с ръка в знак на потвърждение.

Фалшивият старец и малката бавачка вече бяха на местата си, така че престарелият кон потегли. Боксър, нищо неподозиращият Боксър, тичаше напред-назад с победоносен лай и по-весел от всякога.

Щом и Текълтън си тръгна, за да придружи Мей и майка ѝ до дома им, горкият Кейлъб седна край огъня до Бърта, обзет от мъка и разкаяние, повтаряйки тъжно:

— Отгледах я от бебе, за да сломя сърцето ѝ.

Играчките, които бяха навили, за да забавляват детето, отдавна бяха спрели да се движат. В приглушената светлина на притихналата къща спокойните кукли, буйните люлеещи се коне с изпъкнали очи и настръхнали ноздри, застанали превити надве на нестабилните си колене, човекоподобните орехотрошачки с криви лица, животните, отправили се по двойки към Ноевия ковчег, подобно на ученици на разходка, сякаш се бяха спрели, стъписани от невъзможната мисъл, че Дребосъчка е вероломна, а Текълтън може да бъде обичан при каквото и да било стечение на обстоятелствата.

[1] Митологично същество от уелския фолклор. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ПЕСЕН

Холандският часовник удари десет, когато разносвачът се отпусна пред огнището в своя дом. Толкова разтревожен и скръбен беше видът му, че дори кукувичката изкара набързо десетте си мелодични обаждания, прибра се в двореца и хлопна вратичката зад себе си, сякаш необичайната гледка бе дошла в повече за нежното ѝ сърце.

Ако Косачът бе пронизал сърцето на разносвача с всеки удар на острата си коса, пак не би го наранил така, както бе успяла да стори Дребосъчка.

Сърцето на Джон бе преизпълнено с любов към нея, обвързано с безброй нишки на скъпи спомени, изтъкани от всекидневната проява на множеството ѝ чудесни качества. То пазеше в себе си нейния образ така нежно и здраво и ѝ се беше отдало така искрено и вярно, така уверено в правотата си, че в този момент не бе способно нито на ярост, нито на жажда за отмъщение, а единствено на това да задържи разпиления образ на своя идол.

Докато седеше замислен край вече изгасналото, студено и тъмно огнище, други, по-мрачни мисли споходиха съзнанието на Джон, подобно на сърдит вятър в недрата на нощта. Странникът се намираще под неговия покрив. Само с три крачки можеше да нахълта в стаята, където онзи спеше. С един удар щеше да разбие вратата. „Можеш да извършиш убийство, преди да се усетиш“, бе подхвърлил Текълтън. Но нямаше да е убийство, ако даде възможност на злодея да се бие с него очи в очи. А онзи определено беше по-младият от двамата.

Мисълта му хрумна в лош момент — и без това беше в мрачно настроение. Тя го подтикваше към мъст, която неизбежно щеше да помрачи тази весела къща и да я превърне в обитаван от призраци дом, покрай който самотните пътници нямаше да смеят да минат, а когато луната е скрита зад облаци, страхливите щяха да виждат сенки да се борят край разбитите прозорци и да чуват страшни шумове по време на буря.

Онзи беше по-млад! Така си беше. Той бе докоснал сърцето, до което Джон не бе успял да стигне. Сигурно го бе харесвала в миналото, за него бе мислила и мечтала, чакала го е дори в миговете, когато Джон си бе въобразявал, че е щастлива с него. Каква болка е да мислиш за това!

Дребосъчка слагаше горе бебето да спи. По едно време тя слезе при него и го завари потънал в мисли. Бе останал глух за всички шумове наоколо, дори за стъпките ѝ. Осъзна, че е тук, когато я видя да слага ниското столче до краката му и да отпуска малката си длан върху неговата, вдигнала лице към него.

Учудване ли видя в изражението ѝ? Не. Погледна я отново, за да види дали е прав. Не видя учудване, а само въпрос. В началото тревожен и сериозен, той бързо прерасна в граничеща с безумие странна усмивка, която показва, че тя е прочела мислите му. И след това — нищо. Само склонената надолу глава, притисната от малките длани, и спуснатата към раменете коса.

Ако в този момент клетият Джон се чувстваше обладан от цялата мощ на света, в сърцето му все пак бе останало твърде много от вроденото му милосърдие, за да насочи и частица от тази сила към нея. Но не можеше да понесе да я гледа така — сгушена на ниското столче в краката му, където се бе взирал толкова пъти с любов и гордост в нея, така невинна и весела. А когато тя се изправи и разплакана се отдалечи, той въздъхна с истинско облекчение, че вижда мястото до себе си празно, а не заето от тъй скъпото му същество. Ала пронизващата го мъка по-силно от всичко му напомни колко отчайващо е това, че най-здравата връзка в живота му се е разпаднала.

Колкото по-силно ставаше това отчаяние, а с него и увереността му, че по-лесно би понесъл да я види мъртва с малкото им дете, толкова повече растеше гневът срещу врага му. Джон вдигна очи и се огледа за някакво оръжие.

На стената висеше пушка. Стана, свали я и пристъпи към вратата на стаята, където спеше натрапникът. Знаеше, че оръжието е заредено. Смътна мисъл да влезе и да простреля онзи като диво животно се прокрадна в съзнанието му и постепенно го завладя напълно, прогонвайки надалеч всички добри мисли.

Не се изразих точно. Не прогони добрите мисли, а просто ги преобрази. Те се превърнаха в камшици, които го шибеха да действа.

Превърнаха водата в кръв, любовта в омраза, добротата в сляпа ярост. Образът на Дребосъчка — скръбен, покорен, молещ за неговата нежност и милост със сила, на която никой не би могъл да устои, не напусна нито за миг мислите му, ала скътан там, го тласкаше към вратата. Той вдигна оръжието, докосна с показалец спусъка и сякаш образът заповяда: „Убий го. Както си е в леглото!“.

Джон насочи приклада, за да разбие вратата, но докато го държеше нагоре, необяснимо как му хрумна да отвори прозореца, да избяга и да се спаси завинаги.

Точно в този момент стихналият допреди миг огън внезапно се разгоря, освети с високите си пламъци всичко наоколо и Щурецът в огнището запя.

Никой друг звук, нито човешки глас, дори нейният, не можеше да разнежи и трогне Джон така. Безхитростните ѝ слова за това колко обича този Щурец прозвучаха в ума му. Той отново долови трепета и искреността ѝ тогава. Приятният ѝ глас — какъв глас само, сякаш бе създаден да твори музика край огнището на един честен мъж! — проникна в душата му и събуди всичко добро и благородно в нея.

Клетият човек отстъпи назад като насън, сякаш разбуден от някакъв кошмар, и пусна пушката. Скри лицето си в длани и се строполи на стола край огнището, изливайки облекчението си с порой от сълзи.

Щурецът на огнището излезе от прикритието си и застана в центъра на стаята, приел образа на фея.

— Обичам го — прозвучаха в ушите на Джон познатите му думи — и заради десетките пъти, когато съм го слушала, и заради многото мисли, които ми е навявала песента му.

— Точно това каза тя! — възкликна разносвачът. — Спомням си.

— Щастлив е този дом, Джон, и точно заради това обичам Щуреца!

— Такъв беше, Бог ми е свидетел — отвърна Джон. — Тя винаги го е правила щастлив... досега.

— Толкова мила и приветлива, толкова привързана към дома, весела, работлива и с леко сърце — обади се гласът.

— Иначе не бих я обичал така, както я обичах!

— Обичам — поправи го гласът.

— Както я обичах — настоя Джон. Гласът му потрепваше, той очевидно не го владееше вече, затова и прозвуча колебливо въпреки желанието му.

— В името на твоето собствено огнище... — вдигна тържествено ръка феята...

— Огнището, което тя поруга... — прекъсна я разносвачът.

— Огнището, което тя... толкова често... е благославяла и разведрявала с присъствието си — говореше феята щурец, все едно не чуваше възраженията му, — което без нея щеше да е просто няколко струпани камъка, тухли и ръждиви железни пръчки. Благодарение на нея то е олтарът на вашия дом, на който всяка вечер ти си принасял в жертва някоя незначителна своя страст, себелюбие или грижа и си отдавал почитта на своя спокоен дух, на доверчивата си природа и изпълненото си с любов сърце. Затова димът, излитал нагоре през комина на това огнище, е бил по-благоуханен и от най-ароматния тамян, запален пред най-пищните олтари във всички храмове в света! В името на това твое огнище, в името на спокойното светилище на твоя дом, препълнен с нежни мисли и спомени, чуй я! Чуй и мен! Чуй всичко, което говори с езика на твоето огнище!

— Застъпваш се за нея, така ли? — попита Джон.

— Всичко, което говори с езика на твоето огнище, трябва да се застъпи за нея, защото казва истината.

Докато разносвачът, опрял глава на дланите си, седеше все така замислен на своя стол, вълшебното създание остана до него и му внушаваше мисли, които му поднасяше като отражения в стъкло или картина. Но то не беше само в тази работа. От камъните на огнището, от комина, часовника, лулата, чайника и люлката, от пода и стените, тавана и стълбата, от каруцата навън, от шкафа вътре, от вещите в дома, от всичко, което Дребосъчка бе докосвала, създавайки спомен за себе си, скрит в ума на тъжния ѝ съпруг, заизлизаха феи. Но не стояха до него като Щуреца, а се движеха непрекъснато. Показваха уважението си към образа на Дребосъчка. Дърпаха го за полите, трупаха се край него да го прегръщат, разпръсваха цветя там, където щеше да стъпи, опитваха се да сложат венец на русата главица. Показваха колко са привързани към този образ и колко го обичат, уверяваха, че никое грозно или зло създание не би могло да го окаля, че той няма нищо общо с измислените грехове, в които го обвиняват, а само и единствено с тях, веселите феи, които го обичат.

Мислите на Джон бяха изпълнени само с нейния образ. Той не излизаше от главата му.

Дребосъчка с ръкоделието си, тананикайки си край огъня. Веселата, жизнерадостна и вярна Дребосъчка. Като по даден знак феите до една се обърнаха към него и го загледаха строго и упорито, сякаш питаха: „Това ли е лекомислената съпруга, която оплакваш?“.

Отвън долита песен на весели звънци, песни, шумни приказки и смях. Група младежи нахълтват в къщата, сред тях — Мей Филдинг и още поне двайсетина хубави девойки. Дребосъчка е най-хубава от всички! Викат я да отиде с тях да потанцуват. Няма други крачета, така подходящи за танц като нейните. Тя само се усмихва и поклаща глава, сочейки гозбата на огъня и наредената за вечеря маса. Отказът ѝ е изпълнен с толкова убеденост и жар, че я прави още по-привлекателна. Изпраща ги, кимайки весело за сбогом на всеки евентуален партньор в танците, а докато те се изнизват един след друг, на лицето ѝ се изписва комично безразличие, достатъчно да накара младежите до един да поискат да се издавят, ако са нейни ухажори, а те със сигурност са, защото е невъзможно да не я харесват. Но трябва да се признае, че нищо не е по-чуждо на Дребосъчка от безразличието. О, не! Много скоро на прага се появява познатият ни разносвач и какво посрещане му прави тя само!

Вълшебните същества отново извърнаха като един строги погледи към него, сякаш го питаха: „Тази ли е съпругата, която ти е изменила?“.

Сянка се спусна върху картината или огледалото — както щете го наречете. Високата сянка на непознатия странник, така както бе застанал за първи път под техния покрив. Тя скри всичко останало. Ала неуморните феи се спуснаха като работливи пчели, за да я изчистят, и така Дребосъчка отново се появи — сияйна и красива.

Люлее бебето в люлката и му пее нежно, наклонила глава над едно рамо — двойник на рамото на замисления мъж, до когото стоеше феята щурец.

Нощта — имам предвид истинската нощ, а не онази, която показва часовникът на феите — преваляше и тъкмо мислите на разносвача стигнаха дотук, луната изскочи на небосвода ярка и сияйна. Може би тъкмо в този момент някаква тиха и спокойна светлина озари съзнанието на Джон, защото той започна да мисли по-спокойно и ясно за случилото се.

Сянката на странника се появяваше от време на време върху гладкото огледало — винаги ясна и отчетлива, но вече не така злокобна, както първия път. При всяко нейно появяване феите надаваха тревожен вик и размахваха малките си ръце и крака с невъобразима бързина, за да я изтрият. Стигнаха ли отново до Дребосъчка, показваха му я сияйна и красива и огласяха всичко с веселите си вдъхновяващи гласчета.

И да искаха, не можеха да я покажат друга освен сияйна и красива, защото бяха домашни духове, за които лъжата е непозната, и за тях Дребосъчка не можеше да е друго освен пъргава малка жена с грейнала усмивка — светлина и слънце за дома на разносвача!

С голямо вълнение феите я показваха как си бърби с група мъдри по-стари жени с детето на ръце, правейки се, че и тя е възрастна матрона като тях, как се подпира сериозна и сдържана на ръката на съпруга си, опитвайки се — тя, дребничка като пъпка на цвете — да покаже, че се е отказала от суетата и че майчинството не е нещо ново за нея. Показваха и как добродушно се шегува с тромавия си съпруг, как оправя яката на ризата му, та да е по-спретнат, и как го учи с малките си крачета да танцува в същата тази стая. Обърнаха сериозните си погледи към Джон, когато му я показаха в компанията на Бърта, защото макар около нея да витаеше жизнерадост и оживление където и да се появяше, в дома на Кейлъб Плъмър Дребосъчка сипеше с пълни шепи тези свои дарби. Обичта, доверието и благодарността, които сляпото момиче хранеше към нея, и умението ѝ да омаловажава всичко, което прави за Бърта, макар времето, прекарано в дома ѝ, да бе отредено все за полезни неща, нищо че се правеше, че е на гости, за да се забавлява; щедрото приготвяне на всички онези деликатеси — пая с телешко и шунка, бутилките бира; грейналото лице, с което се появяваше на вратата и после се сбогуваше; чудният начин, по който с цялото си същество, от нежното краче до върха на главата, ставаше част от този дом — нещо така необходимо за него, всичко това безкрайно очароваше феите и те искрено я обичаха заради него. И заедно го поглеждаха с молба и докато се сгушваха в диплите на дрехата ѝ и я галеха, сякаш казваха: „Тази ли е съпругата, измамила доверието ти?“

Веднъж, два или три пъти през нощта феите му я показаха как седи на любимото си столче с наведена глава, притиснала с длани

челото си, със спусната пред лицето коса. Така я бе видял за последно. А когато те я зърваха така, нито го поглеждаха, нито се извъръщаха, а се струпваха около нея и я утешаваха, целуваха я и се притискаха към нея, за да покажат съчувствието и добронамереността си, напълно забравили за клетия Джон.

Така измина нощта. Луната залезе, звездите избледняха и с изгряването на слънцето настъпи следващият студен ден. Разносвачът седеше все така в ъгъла до огнището. Цяла нощ бе прекарал там подпрял глава на дланите си. Цяла нощ верният Щурец — кри-кри — пееше при огнището. Цяла нощ Джон беше слушал гласа му. Цяла нощ феите, покровителки на дома, бяха кръжали около него. Цяла нощ огледалото бе показвало Дребосъчка обичлива и невинна, освен когато онази сянка падаше върху него.

Навън беше съвсем светло, когато Джон се изправи, изми се и се облече. Нямахше сили да излезе, за да се захване с любимата си работа — за това му бе нужен дух — но точно днес не се и налагаше, тъй като заради сватбата на Текълтън бе намерил заместник, който да изпълни поръчките. Представял си беше как двамата с Дребосъчка весели ще отидат до черквата. Но с това беше свършено. Свършено беше и с техния семеен празник, годишнината от сватбата им. Най-малко беше очаквал такъв завършек на изминалата година!

Разносвачът очакваше Текълтън да се появи рано-рано тази сутрин и предвижданията му се сбъднаха. Няколко пъти бе пристъпил към вратата, но все не се решаваше да прекрачи прага, когато видя към къщата да приближава кабриолетът на търговеца. Видя, че Текълтън се е наконтил за сватбата и е украсил главата на коня с цветя и панделки. Конят приличаше на младоженец много повече от господаря си, чието притворено око му придаваше израз, по-неприятен от когато и да било. Разносвачът обаче не обърна голямо внимание на това, тъй като мислите му бяха заети с друго.

— Джон Пиърибингъл — започна Текълтън със съчувствие в гласа, — как се чувстваш тази сутрин?

— Прекарах много тежка нощ, господин Текълтън — призна разносвачът и поклати глава. — Голяма тревога ме беше налегнала. Сега вече всичко е минало. Ще можете ли да ми отделите половин час за разговор насаме?

— Затова съм тук — отвърна търговецът. — Остави коня както си е, той ще мирува, ако го завържа за този кол тук, а ти му дадеш стиска сено.

Джон донесе малко сено от обора, остави го пред животното и последва госта в къщата.

— Церемонията е днес следобед, нали? — запита той.

— Да — отвърна Текълтън. — Има време дотогава.

Щом влязоха в кухнята, видяха, че Тили Слоубой клечи пред вратата на странника само няколко стъпала по-нагоре. Едно от зачервените ѝ очи (момичето беше плакало цяла нощ, защото и господарката му бе плакала) бе залепено за ключалката, Тили хлопаше здраво по вратата и беше някак изплашена.

— Извинявайте, но никой не ме чува — промълви тя и се огледа. — Надявам се, че някой не е решил да умре, ако обичате! — Това свое благородно обръщение тя подчерта с още множество удари и ритници по вратата, но напразно.

— Да вляза ли? — обади се Текълтън. — Странно е.

Джон, който бе извърнал лице от вратата, му кимна в знак на съгласие.

За огромно облекчение на Тили Слоубой Текълтън приближи и също като нея започна да рита и да блъска, но не получи отговор. По едно време реши да опита с дръжката и вратата се отвори без проблем. Той надникна, огледа вътре и пристъпи напред. Само миг по-късно излетя навън.

— Джон Пиърибингъл — прошепна той в ухото на стопанина на дома, надявам се не си извършил нещо прибързано снощи.

Разносвачът извърна бързо глава.

— Защото си е отишъл — обясни Текълтън — и прозорецът е отворен. Не се виждат следи, прозорецът е на равнището на градината, но се боях да не е имало някакво боричкане. Какво ще кажеш? — Той почти затвори изразителното си око, вперено в каруцаря. И лицето, и тялото му се изкривиха неимоверно. Сякаш искаше да извади истината от своя събеседник с тирбушон.

— Не се тревожете — рече разносвачът. — Той влезе снощи в тази стая, без да чуе от мен остра дума, не съм сторил нещо необмислено и грубо. Никой след това не е прекрачвал прага. Ако си е тръгнал, било е по негова воля. Бих просил от врата на врата за хляба

си, ако можех да върна времето и той изобщо да не бе стъпвал тук. Но така или иначе, този човек дойде и после си отиде. Лично аз съм приключил с него.

— Значи лесно се е отгървал — отбеляза Текълтън и се отпусна на един от столовете.

Стопанинът на дома не долови иронията. Той също седна и остана с покрито с длан лице известно време.

— Снощи — промълви най-сетне — ми показахте съпругата ми, моята съпруга, която обичам... Тайно...

— И нежно — додаде Текълтън.

— Тайно да помага в предрешаването на този човек и да му дава възможност да се среща с нея насаме. От цялото си сърце бих желал никога да не бях виждал тази картина, а още по-малко да ми я покажете точно вие.

— Признавам, че винаги съм имал някои подозрения — рече Текълтън. — И това ме направи доста нежелан тук.

— И понеже вие ми ги показахте — без да обръща внимание на думите на своя събеседник, продължи Джон — и видяхте моята съпруга, любимата ми съпруга... — Гласът и погледът, а и ръцете му ставаха все по-уверени и спокойни, докато повтаряше думите си. — Тъй като я видяхте в това неблагоприятно положение, редно и справедливо е да я видите с моите очи и да надникнете в сърцето ми, за да узнаете какво мисля. Защото съм взел решение — въздъхна Джон — и нищо не може да го промени.

Текълтън промърмори няколко общи думи на съгласие за това, че е необходимо да се отстоява едно или друго, но очевидно бе уплашен от поведението на стопанина на дома. Простодушен и непосредствен по принцип, в този миг Джон излъчваше достойнство и благородство, присъщи само на човек с особено чувство за чест.

— Аз съм простоват и груб човек — продължаваше разносвачът — и не мога да се похваля с нещо кой знае какво. Не съм и много умен, както знаете. А не съм и млад. Обичах моята Дребосъчка, защото я познавам от дете и гледах как расте в дома на баща си, знаех какво съкровище е и в продължение на години тя беше моят живот. Има много мъже, с които изобщо не мога да се меря, но пък и никой от тях не може да я обича така, както аз я обичам. — Той замълча и няколко пъти някак механично удари стъпало в пода, след което продължи: —

Често съм си мислил, че не съм достатъчно добър за нея, но ще ѝ бъда верен съпруг и ще я ценя повече от всеки друг, и така постепенно свикнах с мисълта, че е възможно да ми стане жена. Накрая това се случи, наистина се оженихме.

— Гледай ти! — възкликна Текълтън и многозначително поклати глава.

— Изучих душата си, познавах се добре, знаех колко много я обичам и колко щастлив ще бъда — продължаваше Джон. — Но едва сега разбирам, че не бях помислил достатъчно за нея.

— Със сигурност — съгласи се Текълтън. — Разсеяна, лекомислена, своенравна, вечно очакваща да ѝ се възхищават. Не си го осъзнал! Просто не си го забелязал, така ли?

— По-добре да не ме прекъсвате — скастри го Джон, — докато не разберете за какво говоря, а още сте далеч от това. Ако вчера бях пречукал онзи човек, кой днес би посмял да отрони и дума против нея! Аз бих му премазал лицето, дори да ми беше брат!

Търговецът на играчки го гледаше втренчено и с изумление.

— Замислял ли съм се, че я взимам на нейната възраст — все така уверено продължаваше разносвачът — и с нейната красота... отделям я от връстниците ѝ и от многото събития, на които е била украсението, и я затварям в скучната си бедна къща да търпи досадното ми присъствие? Замислял ли съм се колко неподходящ съм за веселия ѝ нрав и колко изморителен е човек като мен за жена с толкова жив дух? А и каква заслуга имам, че съм я обичал — та нали всеки, който я познава, би я обикнал. Никога не съм се сещал за това. Възползвах се от доверчивостта и от ведрия ѝ характер и се ожених за нея. Как искам да не го бях сторил!

Търговецът на играчки го гледаше, без да мига. Дори вечно притвореното му око сега беше ококорено.

— Бог да я благослови — въздъхна разносвачът — за веселото постоянство, с което се стараеше да не ми позволи да го узная! И горко ми, че с мудния си ум не съм го разбрал по-рано! Горкото дете! Горката ми Дребосъчка. Как не го разбрах, като виждах как се наливат очите ѝ със сълзи, стане ли дума за брак като нашия? Поне сто пъти съм виждал устните ѝ тайно да потрепват и никога не съм подозирал истинската причина до снощи. Бедното момиче! Как съм могъл да се надявам, че ще ме обича!

— Тя все показваше чувства към теб. Правеше го така демонстративно, че точно това събуди подозрението ми.

Сетне търговецът наблегна на превъзходството на Мей Филдинг, която поне не се правела, че го харесва.

— Опитвала се е — започна отново Джон, още по-развълнуван от преди, — едва сега започвам да разбирам колко усърдно се е старала да ми бъде вярна и предана съпруга. С безкрайната си доброта, с усиления си труд и смелото си и вярно сърце. Нека щастието, което съм изпитал под този покрив, ми е свидетел! То ще ми даде малко помощ и утеха, когато остана тук съвсем сам.

— Защо пък сам? — не се сдържа Текълтън. — Излиза, че си приел тази работа наистина сериозно.

— Имам намерение да ѝ направя най-голямото добро и да ѝ се отплатя според силите и възможностите си. Ще я освободя от мъката да търпи всеки ден този неравен брак и от задължението да прикрива истинските си чувства. Ще ѝ дам свободата.

— Ти ще ѝ се отплащаш, така ли? — възкликна изумен Текълтън, докато въртеше големите си щръкнали уши с пръсти. — Тук нещо не е наред. Не го мислиш, нали?

Джон улови търговеца за яката и здравата го разтърси.

— Я ме чуйте добре — процеди той. — И внимавайте да ме разберете както трябва. Чувате ли ме? Ясен ли съм?

— Напълно — отвърна Текълтън.

— Седях тук пред огнището цяла нощ. На същото място, където толкова често тя седеше до мен, вдигнала прекрасното си лице. Припомних си всичко ден по ден, всичките ѝ постъпки и действия. И в душата си, кълна се, тя е невинна, ако изобщо има някой, който да определя кой е невинен и кой не.

Предан Щурец в огнището! Верни домашни феи.

— Яростта и недоверието ме напуснаха — сподели разносвачът, — остана само мъката. В един нещастен момент стар любим, по-подходящ за вкуса и годините ѝ от мен, напуснат може би заради мен, против волята ѝ, се завръща. В злощастен миг, изненадана, тя няма време да помисли какво върши и става съучастничка, прикрива го. Сремнаха се снощи — ние с теб ги видяхме. Да, не беше редно. Но като изключим това, тя е невинна, ако на земята изобщо има истина.

— Щом така мислиш... — поде Текълтън.

— Така че нека да си върви — настояваше разносвачът. — Има благословията ми заради многото хубави часове, които ми е дала, има и прошката ми за болката, която ми причини. Нека бъде свободна и постигне онзи мир в душата, който аз ѝ желая. Тя никога няма да ме намрази. Ще се научи да ме обича повече, когато няма да съм ѝ бreme, и по-леко ще носи веригата, в която я оковах. На този ден я взех от дома ѝ, почти без да мисля за нейното щастие. Днес тя ще се върне там и няма да я безпокоя повече. Баща ѝ и майка: ѝ ще дойдат днес — смятахме да празнуваме заедно — и ще си я заведат у дома. Мога да ѝ вярвам там и където и да било другаде. Дребосъчка ме напуска без никаква вина и съм сигурен, че така и ще продължава да живее. Ако се случи да умра, възможно е и това да се стане, докато тя е все още млада — само за няколко часа загубих вече кураж — тя ще разбере, че не съм я забравил и съм я обичал до последния си час. Това е краят на онова, което ми показахте. Вече е свършено.

— О, не, Джон, не е свършено. Не казвай още, че е свършено! Не съвсем! Чух благородните ти думи и няма да си отида крадешком, като се правя, че не знам това, което ме изпълни с такава дълбока признателност. Не казвай, че е свършило, докато часовникът не е ударил отново!

Дребосъчка бе влязла скоро след Текълтън и бе останала там с очи, приковани в съпруга си. Не погледна търговеца нито веднъж. Стоеше далеч от него, оставяйки възможно най-голямо пространство помежду им, и колкото и разпалено и поривисто да говореше Джон, тя не приближи. Колко различен бе сегашният ѝ образ от предишния.

— Няма ръка, която може да накара часовника да ми върне отминалите часове. Той ще бие отново — отвърна разносвачът с едва доловима усмивка. — Но да бъде така, както искаш, мила моя. Той скоро ще удари. Няма значение какво говорим. Ще се опитам да те зарадвам с нещо по-трудно от това.

— Време е да вървя — промърмори Текълтън, — защото когато часовникът удари отново, ще трябва да съм на път за черквата. Довиждане, Джон Пиърибингъл. Съжалявам, че се налага да се лиша от компанията ти. Съжалявам и за загубата ти, и за причината за нея!

— Ясно говорих, нали? — попита разносвачът, докато го изпращаше до вратата.

— Да, напълно!

— И ще запомните казаното от мен, нали?

— Щом държиш да ти кажа — рече Текълтън и за всеки случай първо се качи в кабриолета си, — това беше толкова неочаквано, че едва ли някога ще го забравя.

— Толкова по-добре и за двама ни. Довиждане и ви желая весело прекарване.

— Бих искал и аз да ти пожелаая същото, но знам, че няма как да е весело. Все пак ти благодаря. Между нас казано, не мисля, че моят брак ще е по-малко щастлив само защото Мей не е твърде мила с мен и не държи да показва чувствата си. Довиждане. Пази се.

Разносвачът стоя и гледа как кабриолетът се отдалечава, докато той не стана съвсем малък, почти колкото панделките и цветята, украсили главата на коня. После тръгна да се поразходи с дълбока въздишка, тревожен и загрижен, до един от близките брястове. Не искаше да се прибере, преди да е дошло време часовникът да удари.

Останала сама, малката му съпруга хълцаше жално и само от време на време бършеше сълзите си, повтаряйки си колко добър и чудесен е той. Един-два пъти някаква мисъл я разсмя — от все сърце, възторжено и неуместно, защото сълзите все така се стичаха по страните ѝ.

— Ама моля ви се, недейте — ужаси се Тили. — Все едно погребвате бебето, много ви моля.

— Ще го донасяш ли понякога да вижда баща си, Тили? — попита господарката ѝ, докато бършеше очите си. — Когато няма да живея тук и ще съм вече в стария си дом?

— Ама моля ви се, недейте! — провикна се пак момичето, отмятайки глава назад, и избухна в сълзи (в този момент много заприлича на Боксър). — Моля ви се, недейте! Ама какво всеки върши с всеки и прави всички други така нещастни? Оййй!

Милозливата Слоубой понечи да нададе още по-силен вой, подсилен от дългото въздържане да не събуди бебето и да го изплаши толкова, че да предизвика нещо сериозно (вероятно колики), но той, слава богу, секна при вида на Кейлъб Плъмър и дъщеря му. Присъствието им бързо върна способността ѝ да се държи както подобава и за известно време тя остана с отворена уста, но безмълвна. Сетне се спусна към люлката на детето и зарови между завивките,

пристъпвайки от крак на крак в странен танц — действия, които облекчиха обзелата я тревога.

— Мери — обади се Бърта. — Не си ли на сватбата?

— Казах ѝ, че няма да ходите, госпожо — прошепна Кейлъб и стисна ръцете ѝ в своите. — Дочух нещо снощи, Бог да ви благослови. Не ме интересува какво говорят. Не им вярвам. Не съм кой знае какъв, но такъв, какъвто съм, по-скоро ще се оставя да ме разкъсат на парченца, отколкото да повярвам и на една дума против вас! — И той обгърна раменете ѝ също както дете прегръща куклата си.

— Бърта не я свърташе у дома тази сутрин — продължи след миг. — Страхуваше се, чудесно го знам, да чуе камбаните, за да не стори нещо необмислено, ако е наблизко. Та затова тръгнахме по-рано и дойдохме тук. Много мислих за това, което направих през всичките тези години... — Кейлъб замълча за кратко. — Самообвинявах се и накрая реших да ѝ кажа истината. Но ми се иска да сте с мен, когато го правя. Ще бъдете с мен в този момент, нали? — Клетият човек трепереше от главата до петите. — Не знам как ще го приеме, какво ще си помисли за мен, дали след това ще продължи да обича нещастния си баща. За нея обаче ще е по-добре да изтрия измамата и да понеса последиците.

— Мери — обади се Бърта, — къде е ръката ти? Ето я, ето! — Момичето притисна устни до дланта на приятелката си и я мушна под мишницата си. — Чух снощи някакви хора да говорят, че нещо си сгрешила. И дума от това не вярвам.

Съпругата на разносвача мълчеше.

Кейлъб отговори вместо нея.

— Грешат — заяви той.

— Знаех си! — възкликна момичето. — И дори им го казах. Не изтърпях и думичка да чуя повече. Сякаш има някой, който може да я обвини в нещо. — Бърта притисна дланите на приятелката си между своите, след което допря страната си до бузата на Мери. — Чак толкова сляпа не съм.

Кейлъб застана до дъщеря си, от другата ѝ страна бе Дребосъчка.

— Познавам всички ви по-добре, отколкото си мислите — промълви Бърта. — Но никого не познавам така добре, както Мери. Дори теб, татко. Край мен няма нищо наполовината толкова истинско,

колкото нея. Ако сега по някакво чудо зрението ми се върне, без някой да ми подсказе, ще я посоча сред цяла тълпа. Сестрице моя!

— Скъпо мое момиче — подхвана Кейлъб, — нещо ме тревожи от известно време и искам да ти го кажа, докато сме само тримата. Изслушай ме, моля те! Трябва да ти изповядам нещо, миличка.

— На мен ли, татко?

— Отдалечил съм се през годините от истината, дете мое — въздъхна той с изражение, което не можеше да не събуди съжаление, — смятайки, че е за твое добро, а се оказа, че съм грешил. Излиза, че това е по-скоро жестоко.

Тя извърна изненадано лице по посока на възрастния мъж.

— Как така жестоко?

— Баща ти се обвинява повече, отколкото трябва, Бърта — обади се Дребосъчка. — И ти ще го потвърдиш. Първа ти ще му кажеш.

— Как е възможно той да е жесток към мен? — възкликна Бърта с невярваща усмивка.

— Не съм го направил нарочно, но така се оказва в крайна сметка. Довчера не си давах сметка, скъпа моя дъще. Изслушай ме и ми прости! Светът, в който живееш, не е такъв, какъвто съм ти го описал. Очите, на които вярваше до днес, всъщност те мамеха.

Лицето на Бърта бе все така учудено и извърнато към Кейлъб, но тя рязко се дръпна назад и се сгуши в приятелката си.

— Пътят на твоя живот беше тежък, скъпо мое момиче, и исках да го облекча — продължи Кейлъб. — Променях представата ти за предметите, преиначавах характера на хората, за които ти говорех. Измислях си много несъществуващи неща, за да те направя щастлива. Криех от теб грозното, хранех те с измама, нека Господ да ми прости! Ти живееш с роденото от моето въображение.

— Но нали живите хора не са рожби на фантазията ти? — побърза да попита тя с пребледняло лице, отдръпвайки се все по-назад. — Тях няма как да промениш.

— Напротив, и това направих, Бърта — с жален глас призна Кейлъб. — Има един човек, когото познаваш, гълъбче мое...

— О, татко, защо го казваш? — попита тя с горчивина. — За кого говориш? Кого мога да познавам аз? В моя свят няма какво да ме води. Знаеш, че съм напълно сляпа. — Тя протегна безпомощно ръце, сякаш търсеше опора — жест на отчаяние и безнадеждност.

— Сватбата, която ще се състои днес, е сватба на един суров и користололюбив човек. От дълги години той е наш жесток господар, моя мила. Грозен и на вид, и по природа. Студен, безмилостен. Съвършено различен от образа, който съм ти описвал, дете мое.

— Но защо? — отчаяно възкликна момичето. — Защо си го правил? Защо изпълни сърцето ми с обич, а после досущ като смъртта изтръгна от него онези, които обичам. Господи, колко съм сляпа! Колко безпомощна и самотна!

Баща ѝ клюмна глава на гърдите си, разкаян и потънал в скръб.

Сляпото момиче остана за кратко потънало в отчаяние, но Щурецът в огнището най-неочаквано се обади. Чу го само Бърта. Песничката му не беше бодра, а тиха и тъжна. Толкова тъжна, че сълзи се стекоха по лицето ѝ и когато вълшебният образ, който цяла нощ бе с разносвача, се появи зад гърба ѝ и посочи Кейлъб, сълзите рукнаха като дъжд.

Скоро тя чу плача на Щуреца още по-ясно и въпреки че не виждаше, долови как феята вълшебница кръжи около баща ѝ.

— Мери — обади се сляпото момиче, — опиши ми моя дом. Какъв е той наистина?

— Бедна къщичка, Бърта. Много бедна и гола. Едва ви пази от дъжда и вятъра през зимата. И от лошото време — продължи Дребосъчка тихо, но отчетливо. — Това важи и за прокъсаната дреха на баща ти.

Сляпото момиче стана развълнувано и дръпна настрани дребничката жена на разносвача.

— А подаръците, които пазех с толкова любов, които получавах веднага щом ги пожелаех, и толкова много ценях — заговори тя с вълнение, — откъде се взимаха? Ти ли ги изпращаше?

— Не.

— Тогава кой?

Дребосъчка разбра, че тя вече се досеща, и предпочете да замълчи. Бърта отново разпери длани пред лицето си. Сега обаче по съвсем различен начин.

— Мери, скъпа, почакай малко. Ела насам, моля те. Говори ми тихичко. Знам, че ще ми кажеш истината. Не би ме лъгала, нали?

— Не, мила, никога.

— Убедена съм. Твърде много ми съчувстваш. Погледни сега към мястото, където стояхме преди малко, там, където е баща ми — състрадателен и изпълнен с обич, и ми кажи какво виждаш.

— Един стар човек, опрял се тъжно на облегалката на стола си, скрил лице в дланта си. Очаква детето му да го утеши.

— Да, дъщеря му ще го утеши. Продължавай.

— Стар човек, изтерзан от грижи и труд. Слаб, отчаян, потънал в мисли, с посребрени коси. Виждам го ясно — съкрушен и приведен, неспособен да се бори повече. Трябва да знаеш, че преди съм го виждала да преодолява какви ли не трудности, преследвайки една голяма своя цел. Изпитвам искрено уважение, почитам посивялата му глава и дано Небето го благослови.

Сляпото момиче се втурна към стола на баща си, коленичи пред него и обгърна с длани посивялата му глава.

— Виждам вече! — провикна се то. — Бях сляпа, но сега очите ми са отворени за истината. Не съм го познавала досега. Като си помисля само, че е можело да умра, без да познавам бащата, който ми даде толкова много обич!

Кейлъб седеше онемял.

— Няма човек на тази земя — с разтреперан глас мълвеше момичето, докато притискаше главата му в прегръдките си, — когото бих обичала така силно и над когото бих бдяла така предано, както над него! Колкото по-посивял и колкото по-измъчен, толкова по-скъп си ми, татко! Да не чувам вече, че не виждам. От тук нататък никога няма да забравя да благодаря на Всевишния и за най-малката бръчица по лицето ти, за всеки косъм на главата ти.

— Моя Бърта — успя да промълви Кейлъб.

— В слепотата си повярвах — не спираше момичето, като го милваше със сълзи на обич, че е различен от това, което е! Ден след ден беше с мен, грижеше се за мен, а изобщо не ми е хрумвало какъв е всъщност.

— Еlegantният баща конте със синьото палто — промълви Кейлъб. — Него вече го няма.

— Не е вярно — възрази тя. — Скъпи татко, не! Всичко е тук — в теб. Бащата, когото обичах така много, бащата, когото никога не съм обичала достатъчно и не съм познавала, благодетелят, когото най-напред започнах да уважавам и обичам, защото бе изпълнен със

съчувствие към мен. Всичко е тук в теб. За мен нищо не е умряло. Душата на всичко, което ми е било най-скъпо, е тук... Тук, с изморено лице и посивяла глава. Вече не съм сляпа, татко!

Докато траеше тази сцена, вниманието на Дребосъчка бе насочено към тях двамата, но сега погледът ѝ попадна на часовника с малкия косач и ливадата му и тя забеляза, че само няколко минути ги делят от първия му удар. Това я хвърли в огромна тревога и напрежение.

— Татко — обади се Бърта. — Къде е Мери?

— Тук е, миличка.

— Тя е такава, каквато ми я описваше, нали? Има ли нещо свързано с нея, което да не е точно?

— Каквото и да бих измислил за нея, нямаше да е вярно. За нея могат да се измислят единствено недостатъци, защото само недостатъци не притежава. Нищо не би могло да я направи посвършена, Бърта.

Сляпото момиче беше сигурно в отговора, но гордостта и радостта, с които го посрещна, докато отново прегръщаше Дребосъчка, бяха прекрасна гледка.

— Нищо чудно да настъпят повече промени, отколкото си мислиш, миличка — заяви Дребосъчка. — Промени към по-добро, искам да кажа. Те ще донесат голяма радост за някои от нас. Не бива да позволявате да ви стъписат, щом научите за тях. Колела ли чувам навън? Ти имаш остър слух, Бърта, колела ли са наистина?

— Да. И приближават много бързо.

— Аз... Знам, че имаш остър слух — повтори Дребосъчка и сложи длан на сърцето си. Говореше някак припряно, сякаш се мъчеше да прикрие учестените му удари. — Често съм го забелязвала, спомняш ли си как бързо долови стъпките на онзи странник снощи? Само не разбрах защо запита чии са тези стъпки и защо ти направиха толкова силно впечатление? Но както преди малко казах, задават се големи промени и най-добре да се подготвим, та да не се изненадаме прекалено.

Кейлъб не проумяваше какво се крие зад думите ѝ, давайки си сметка, че тя говори колкото на дъщеря му, толкова и на него. Виждаше, че е много развълнувана, направо дъх не ѝ стига, и за всеки случай бе потърсила опора в облегалката на близкия стол.

— Колелета са наистина — възкликна Дребосъчка. — И приближават все повече и повече! Ето, спират пред градинската порта! Чувате и стъпките, нали? Не са ли същите, Бърта? Ето сега... — Тя почти изписка от неудържима радост, изтича до Кейлъб и закри очите му в момента, когато млад мъж се втурна в стаята, хвърли шапката си във въздуха и се спусна към тях.

— Свърши ли се?

— Да!

— Успешно ли беше?

— Да!

— Познаваш ли този глас, добри ми Кейлъб? Познат ли ти звучи? — възторжено извика Дребосъчка.

— Ако момчето ми в златната Южна Америка беше живо, то тогава... — разтреперан промълви старецът, без да довърши.

— Той е жив — обяви Дребосъчка, дръпна дланите си от лицето му и запляска възторжено. — Виж го само! Стои пред теб жив и здрав! Твоят син! Скъпото ти момче! Твоят брат, Бърта!

Как да не се възхитиш от радостта на малката съпруга на разносвача. Как да не се възхитиш на сълзите и смеха ѝ, когато тримата се прегърнаха здраво! Как да не се възхитиш на сърдечността, с която посрещна почернелия от слънцето моряк с буйна черна коса и не само не извърна лице, но му позволи да целуне розовите ѝ устни и да я притисне до гърдите си.

Как да не се зарадваш и на кукувичката от часовника — и защо пък не? — затова че изскочи през вратата на мавританския дворец като нечакан гост и буквално кихна дванайсет пъти, присъединявайки се към компанията, сякаш беше пияна.

В този момент на прага застана и разносвачът и с изненада огледа веселата компания.

— Джон, виж! — обади се Кейлъб с едва сдържан възторг. — Моето момче от златната Южна Америка! Моят син. Този, когото ти приготви за заминаването и го изпрати лично! Винаги си бил негов добър приятел!

Разносвачът пристъпи, за да стисне ръката на госта, но внезапно спря. Смътен спомен за лицето на глухия му пътник в каруцата го накара да спре.

— Едуард! Ти ли си наистина?

— Разкажи му сега всичко — намеси се Дребосъчка. — Разкажи му, Едуард, и не ме щади, защото нищо вече не може да ме оневини в неговите очи.

— Аз бях човекът — потвърди Едуард.

— Как можа да се промъкнеш тайно и предрешен в къщата на своя стар приятел? — не се сдържа Джон. — Преди години ти беше откровено момче... Колко време мина от деня, в който чухме, че е мъртъв, Кейлъб, и ни убедиха, че е потвърдено... Момче, преди ти никога не би сторил подобно нещо.

— Преди години имах благороден приятел, повече баща, отколкото приятел, който никога не съдеше нито мен, нито когото и да било, без да го изслуша. Ти беше този човек. Затова съм сигурен, че и сега ще ме изслушаш.

Разносвачът хвърли тревожен поглед към Дребосъчка, която продължаваше да стои настрани от него.

— Това си е справедливо — отбеляза той. — И ще го сторя.

— Когато съвсем млад напуснах това място — подхвана Едуард, — бях влюбен и любовта ми беше взаимна. Тогава тя беше много млада и (със сигурност ще ми кажеш) може би не е била много наясно със себе си. Аз обаче бях и обичта ми беше искрена и дълбока.

— Точно ти! — възкликна разносвачът. — Ти!

— Така е — отвърна Едуард. — И тя отговори на чувствата ми тогава. И сега продължава да ме обича.

— Бог да ми е на помощ — рече разносвачът. — Това е по-лошо от всичко!

— Верен на любовта си, се върнах тук с надеждата след стотиците трудности и опасности да изпълня своята част от дадената дума, ала на трийсетина километра оттук чух, че тя ми е изневерила. Забравила ме е и се е врекла на друг, по-богат мъж. Не можех да я упреквам, само исках да я видя и да получа безспорно доказателство, че това е вярно. Надявах се, че може би са я заставили да се сгоди за него против желанието ѝ и това я е накарало да загърби спомените за нас. Нямах да е кой знае каква утеха, но все пак. Затова реших въпреки всичко да дойда тук. Държах да науча истината, самата истина, да видя с очите си всичко и тогава да взема решение, от една страна, без чужда намеса, а от друга — без да ѝ оказвам въздействие (ако все още имам такова). Преоблякох се... ти знаеш как и зачаках на

пътя... ти знаеш къде. Ти не заподозря нищо. Тя също — и той посочи Дребосъчка, — докато не прошепнах бързо в ухото ѝ край огнището тук и тя едва не ме издаде.

— А когато тя узна, че Едуард е жив и здрав и се е върнал — хълцайки, заговори Дребосъчка в трето лице, което държеше да направи до края на разказа си, — когато разбра целта му, го посъветва на всяка цена да запази тайната си, тъй като старият му приятел Джон Пиърибингъл е твърде откровен и несръчен в преструвките. — Дребосъчка се разсмя през сълзи. — И не може да се разчита, че ще запази тайната му. И когато тя, имам предвид себе си, Джон — разрида се отново дребната му съпруга, — разказа всичко на Едуард — как любимата му го е смятала за мъртъв и как след дълга съпротива се е оставила да бъде принудена от майка си да се омъжи за мъж, когото онова мило глупаво старо същество нарече изгодна партия, и когато тя, пак имам предвид себе си, му каза, че те не са венчани все още и че това ще е истинска жертва, тъй като от нейна страна липсва каквато и да е любов, и когато той едва не полудя от радост след това, тогава тя — пак себе си имам предвид, каза, че ще играе ролята на посредник, както бе го правила преди години, Джон, и ще изпита любимата му, за да се увери, че каквото е казала и мисли, е вярно. И наистина беше вярно. Те се срещнаха, Джон. И се венчаха преди час! Ето я и младоженката! Така че нищо чудно Гръф и Текълтън да си остане ерген. Сега съм една щастлива малка женичка, Мей, Бог да те благослови!

Тя наистина беше неустоима малка женичка, ако е подходящо да я наречем така. В мига, когато даде воля на чувствата си, беше безмерно неустоима, както никога. Едва ли някой е обсипвал някого с толкова нежни поздравления и с такава голяма радост, с каквито тя обсипа своята приятелка.

Въпреки бурята от чувства в гърдите на честния разносвач, той стоеше застинал. След миг се опомни и понечи да се втурне към Дребосъчка, но тя вдигна ръка, за да го спре, и отстъпи назад.

— Не, Джон, не! Чуй всичко! Не ме обичай, докато не чуеш всичко, което имам да кажа. Не биваше да имам тайна от теб, Джон. Много съжалявам. Не си давах сметка, че не бива да го правя, докато не седнах до теб на малкото столче снощи. Но когато от израза на лицето ти разбрах, че си ме видял да вървя по коридора с Едуард и ми

стана ясно какво си мислиш, почувствах колко лекомислено съм постъпила. Но, скъпи мой, как можа да си помислиш такова нещо?

Дребничката жена се разрида неудържимо и по всичко личеше, че всеки миг Джон ще се озове до нея, за да я скрие в прегръдките си. Тя обаче отново го спря.

— Не, Джон, моля те, не ме обичай още! Не ме обичай още известно време. Предстоящата сватба събуди у мен мъка, защото си спомних колко млади и влюбени бяха Мей и Едуард и знаех, че сърцето ѝ е съвсем далеч от Текълтън. Сега вярваш в това, нали, Джон?

Джон отново пристъпи напред, но бе спрял от вдигнатата ѝ за пореден път ръка.

— Стой си там, Джон! Когато се шегувам понякога с теб, когато ти казвам, че си тромав, че си мила стара гъска, и те наричам с други такива имена, то е защото те обичам, Джон, много те обичам. А държанието ти ми носи такова удоволствие, че не бих желала да се промениш, ако ще и цар да станеш утре.

— Урааа! — възкликна Кейлъб най-неочаквано за всички. — И аз така мисля.

— А когато казвам, че някои хора са на средна възраст и несръчни, когато казвам, че сме скучна двойка, която се влачи в еднообразното си всекидневие, то е само защото съм глуповатичка, Джон, и понякога обичам да играя с бебето и други разни неща и да си фантазирам.

Тя видя, че той отново прави стъпка към нея, и отново го спря.

— Само още една-две минути, Джон. Онова, което най-вече искам да ти кажа, запазих за най-накрая. Скъпи мой мечо, благородни ми Джон, когато преди няколко вечери си говорихме за Щуреца, на езика ми беше да ти кажа, че в самото начало не те обичах толкова, колкото сега. Когато пристигнах в този дом, се страхувах, че може да не успея да те обикна според надеждите и молитвите си, тъй като бях много млада. Ала с всеки следващ час те обиквах все повече и повече, но и да не беше така, благородните думи, които чух тази сутрин, щяха да ме накарат да го сторя. Ала повече от това е невъзможно да те обичам. Цялата обич, която изпитвах (а тя беше много голяма, Джон), вече съм ти я дала — ти напълно я заслужаваш отдавна, много отдавна и повече няма какво да ти дам. А сега, скъпи ми Джон, взemi ме

отново в сърцето си! Там е моят дом и никога, ама никога да не ти минава през ума да ме изпращаш в друг!

Не вярвам, че някога ще изпитате по-голямо удоволствие при гледката на дребна славна съпруга в нечии прегръдки от това да видите как Дребосъчка се втурва в обятията на разносвача. Толкова пълна, бликаща от душата проява на обич не сте виждали в целия си живот.

Джон беше в пълен възторг, можете да сте сигурни, че същото важеше и за Дребосъчка, да не говорим за останалите, включително и госпожица Слоубой, която плачеше от радост и много ѝ се искаше да включи и бебето в общата размяна на поздравления — подаваше го от човек на човек, сякаш беше някакво питие.

Отвън в този момент се чу нов тропот на колелета. Някой се сети, че Гръф и Текълтън се връща. И наистина той се появи на прага — разгорещен и разтревожен.

— Какво, по дяволите, става Джон Пиърибингъл! — провикна се Текълтън. — Тук има някаква грешка. Имах среща с госпожа Текълтън в черквата, а мога да се закълна, че я видях на пътя да идва към вас. О, ето я и нея! Извинете, сър, нямам удоволствието да ви познавам, но ще ми направите ли услугата да ми отстъпите тази млада дама, тъй като тя има специално задължение тази сутрин.

— Не мога да ви я отстъпя — отвърна Едуард. — Изобщо не разчитайте на това.

— Как смееш да ми отговаряш по този начин, простако?

— Имайки предвид колко сте ядосан — усмихна се Едуард, — трябва да ви предупредя, че тази сутрин съм напълно глух за груби думи, както снощи бях глух за всичко.

Какъв поглед само му хвърли Текълтън и как само подскочи!

— Съжалявам, сър — продължи Едуард, който не изпускаше лявата ръка на Мей и най-вече безименния ѝ пръст, — че младата дама не може да дойде с вас в черквата, тъй като тя вече беше там тази сутрин. Може би ще я извините.

Текълтън впери очи в безименния пръст на девойката и извади от джоба на жилетката си нещо увито в сребриста хартия — очевидно това беше пръстен.

— Госпожице Слоубой — обърна се той към Тили, — ще бъдете ли така добра да хвърлите това в огъня? Благодаря.

— Имаше едно предишно задължение, доста старо задължение, което попречи на съпругата ми да спази уговореното с вас — обясни Едуард.

— Ако иска да бъде честен, господин Текълтън ще признае, че откровено му разказах за тази уговорка и много пъти повтарях, че не мога да те забравя — обади се Мей поруменяла.

— Така си беше! — рече Текълтън. — Разбира се. Всичко е наред. Госпожа Едуард Плъмър, предполагам?

— Точно така.

— Не бих ви познал, сър — изуми се търговецът, като оглеждаше отблизо лицето на младия мъж и същевременно се поклони дълбоко. — Желая ви щастие, сър!

— Благодаря.

— Госпожо Пиърибингъл — обърна се Текълтън внезапно към стопанката на дома, която стоеше до съпруга си. — Искам да ви се извиня. Не бих казал, че ми направихте голяма услуга, но честно казано, съжалявам. Оказва се, че сте по-добра, отколкото си мислех. Джон Пиърибингъл, извини ме и ти. Надявам се, че ме разбираш. Всичко е наред, дами и господа. Довиждане!

След тези думи, без да дава вид, че е засегнат, той си тръгна, но не само си даде вид, а наистина напусна къщата, само спря за малко, за да свали цветята и панделките от главата на коня. Ритна го веднъж в ребрата, за да му съобщи, че плановете се променят.

Естествено, сред компанията възникна въпросът за тържеството, с което ще отбележат събитието, а и годишнината на семейство Пиърибингъл. Дребосъчка се залови за работа, за да организира прием, който да направи чест както на дома ѝ, така и на всички заинтересовани. Много скоро тя потъна в брашно чак до трапчинките на лактите си и всеки път, когато разносвачът се приближеше до нея, за да го целуне, посипваше и него с брашно. Добрият човек изми зеленчуците и обели цвеклото, успя да счупи чинии, прекатури в огъня тенджерата, пълна със студена вода, и изобщо направи каквото можа. Двама съседни — професионални помагачи, извикани по спешност, се блъскаха един в друг, във вратите и в ъглите, а най-често се строполяваха върху Тили Слоубой и бебето. Никога досега Тили не се беше оказвала на толкова много места из къщата. Способността ѝ да бъде едновременно навсякъде събуди възхищението на всички. В два

часа и два̀сет и пет минути в нея се препънаха в коридора и само пет минути по-късно, в два и трийсет, я блъснаха в кухнята. В три без два̀сет и пет се пречкаше дори на тавана. Главата на бебето бе подложена на изпитание за издръжливост срещу всякакъв вид материя — животинска, растителна, минерална. В този ден в къщата не остана нищо, което да не влезе в пряк контакт с това дете.

По едно време се събра делегация, която да отиде да потърси госпожа Филдинг и не само да покаже сърцераздирателно разкаяние пред тази изтъкната благородничка, но и да я доведе, ако трябва, насила, за да се присъедини към радостта, да се почувства щастлива и да прости. Когато групата най-сетне я откри, отначало тя не искаше и да чуе никакви аргументи, непрестанно повтаряйки, че не бивало да доживее този ден. Така и не можаха да изтръгнат от нея нищо друго освен: „А сега ме отведете в гроба!“. Но това бе невъзможно, защото тя нито беше мъртва, нито в състояние, близко до това. Не след дълго жената се поуспокои и отбеляза, че след онази злощастна поредица от обстоятелства, засегнали търговията с индиго, била предвидила, че през целия си живот ще бъде излагана на всевъзможни обиди и оскърбления. С радост се уверила, че наистина е така, и ги молела да не се занимават с нея... Защото коя е тя всъщност? О, боже! Едно нищожество. Да забравят за съществуването ѝ и да вървят по житейския си път без нея. От горчиво-саркастичното настроение тя бързо премина в гневно и изказа забележителната мисъл, че и червеят надига глава, ако го настъпят. И това премина, отстъпвайки място на милозливото съжаление, че ако само ѝ се бяха доверили, тя би могла да предложи едно-друго. Възползвайки се от тази криза в чувствата ѝ, пратениците я прегърнаха и много скоро тя вече беше с ръкавици и пътуваше към дома на Джон Пиърбингъл, вдигнала глава като истинска представителка на благороднически род и със завита в хартия официална шапка до нея, висока почти колкото владишка митра.

Междувременно очакваха майката и бащата на Дребосъчка с друг кабриолет. Те обаче закъсняваха, та се появиха страхове, че нещо се е случило. Оглеждаха пътя, госпожа Филдинг гледаше в неправилната посока и като ѝ обърнаха внимание върху това, тя възрази, че ще си гледа накъдето иска. Най-после и те пристигнаха. Набитата дребна двойка, подрусваща се в малкия кабриолет с типичното за семейството излъчване на домашен уют и добро разположение на

духа. Истинско удоволствие беше да видиш Дребосъчка и майка ѝ една до друга. Те наистина много си приличаха.

Наложи се майката на Дребосъчка да поднови познанството си с майката на Мей. Майката на Мей демонстрира колко държи на благородния си произход, докато майката на Дребосъчка се държеше единствено на пъргавите си малки крачета. Старият Дребосък, така ще наричаме бащата на Дребосъчка — забравих истинското му име, но няма значение — се държеше дръзко, ръкуваше се, без да бъде представен, а на шапката на госпожа Филдинг, която за него не беше нищо повече от колосан муселин, не обърна внимание, както и на търговията с индиго, отбелязвайки, че сега вече по този въпрос не може нищо да се направи. Общото заключение на госпожа Филдинг бе, че той е добродушен, но грубоват човечец.

За нищо на света не бих пропуснал да наблюдавам как Дребосъчка играеше ролята на домакиня в сватбената си рокля — да е благословено сияйното ѝ лице. Не бих пропуснал и добрия разносвач — весел и със зачервени бузи, в края на масата. Нито пък загорелия от слънцето весел моряк и неговата красива съпруга. Нито когото и да било от компанията. Да пропуснеш тържествения обяд значи да се разминеш с най-веселото и обилно пиршество, на което човек би могъл да присъства, а пък да пропуснеш преливащите им чаши, вдигнати за наздравица в сватбения ден, би било най-големият пропуск.

След обедата Кейлъб изпя любимата си песен за искрящия съд с вино и кълна се, този път я изкара докрай.

Между другото, точно когато той довърши последната строфа, се случи нещо неочаквано.

На вратата се почука и влезе един човек, който се олюляваше под тежестта на тежък пакет. Без поздрав или каквото и да било друго, той стовари кутията наред с масата между орехите и ябълките и каза:

— Господин Текълтън ви поздравява и тъй като на него тортата няма да му трябва, предлага ви да я изядете. — След тези думи човекът се завъртя на пета и излезе.

Представяте ли си каква беше изненадата на веселата компания? Прозорливата госпожа Филдинг изказа мнението, че тортата е отровна, и подкрепи твърдението си с разказ за една друга торта, която, доколкото знаела, станала причина да посинеят момичетата в цял един

пансион. Предупреждението ѝ бе отхвърлено от повечето присъстващи и Мей разряза сладкиша със замах и много смях.

Не помня дали някой бе успял да го опита, когато на вратата отново се почука и същият човек се появи с нов голям пакет, старателно опакован в кафява хартия, под мишница.

— Господин Текълтън ви поздравява и изпраща няколко играчки за бебето. Не са от грозните. — След тези думи той отново изчезна.

Всички присъстващи занемяха от удивление, трудно бе да намерят думи да го изразят. Не им се и наложи, защото тъкмо пратеникът бе хлопнал вратата, когато се чу следващо почукване и самият Текълтън се появи на прага.

— Госпожо Пиърибингъл! — рече той, стиснал шапка в ръка. — Искам да се извиня отново. Съжалявам за държанието си много повече от тази сутрин. Имах време да помисля. Джон Пиърибингъл! Знаеш, че нравът ми не е много симпатичен, но винаги, когато срещам човек като теб, се чувствам малко или повече по-добър. Кейлъб, малката бавачка снощи, без да иска, ми подсказа нещо, за което се замислих. Сега се срамувам, като си помисля колко лесно съм обвързал теб и дъщеря ти със себе си и какъв нещастник съм бил, наричайки нея идиотка! Приятели, обръщам се към всички ви тук, домът ми е много самотен. Дори щурец си нямам в огнището. Прогоних ги всички. Бъдете така добри и ми позволете да участвам във вашата веселба!

Не минаха и пет минути и той се почувства като у дома си. Направо да не повярваш какъв човек се оказа. Кой знае какво беше мислил за себе си, та не беше разбрал, че може чудесно да се весели! А нищо чудно и феите да имаха пръст в тази удивителна промяна.

— Джон, нали няма да ме отпратиш в бащиния ми дом тази вечер? — тихичко попита Дребосъчка.

Помните, че той бе на крачка от това.

Липсваше едно-единствено създание, та компанията да е пълна. И той се появи изневиделица — жаден от дългото тичане, се опитваше да натика едрата си глава в тясното гърло на своя съд за вода. Придружавал бе каруцата по целия маршрут този ден, силно

обезпокоен от отсъствието на своя господар, като често изразяваше несъгласието си с неговия заместник. Повъртя се за малко в обора с надеждата да пробуди бунтовнически плам у престарелия кон, та да се върнат обратно, но видял, че нищо няма да се получи, се шмугна в кръчмата и легна пред огнището. След кратка почивка, очевидно убеден, че заместникът е истински мошеник и трябва да бъде зарязан, той скочи и с подвита опашка се прибра у дома.

Завари компанията в момента, когато започваха танците. Нямаше да продължавам разказа си, ако не бях сигурен, че последвалото бе нещо наистина необикновено и трябва да бъде споделено. Едуард — какъв славен момък беше той — разказваше чудни истории за папагали, мини, мексиканци и златен прах, когато най-неочаквано скочи и предложи да танцуват. Арфата на Бърта беше там и момичето засвири с умение, което рядко ще срещнете. Дребосъчка (истинска хитруша) заяви, че времето ѝ за танци е минало, според мен само защото разносвачът кротко си пушеше лулата, а тя най-много обичаше да си седи до него. След подобно изказване госпожа Филдинг нямаше друг избор, освен да заяви, че и нейното време за танци е минало. Всички казаха същото освен Мей. Тя бе готова да се присъедини.

И така Мей и Едуард се изправиха сред аплодисменти и затанцуваха сами под звуците на най-веселата мелодия на Бърта.

Не знам дали ще ми повярвате, но бяха танцували само пет минути, когато разносвачът захвърли лулата си, обгърна кръста на своята Дребосъчка, втурна се към центъра на стаята и затанцува с нея, движейки пръсти и пети с неподозирано за него майсторство. Щом видя това, Текълтън се завтече към госпожа Филдинг, подхвана я през кръста и последва Джон и Дребосъчка. Старият Дребосъчко, като видя какво става, се изправи енергично, дръпна майка Дребосъчка и се прояви като голям танцьор. И Кейлъб стана, повлече Тили Слоубой за двете ръце и заподскача в такт. За момичето, естествено, представата за танц се състоеше главно в блъскане в другите двойки, и то колкото може по-често.

И Щурецът се присъедини към музиката със своето кри-кри, а след него и чайникът затананика.

Но какво става? Докато ги слушам в захлас и извърщам глава за последен поглед към дребната, така приятна за гледане фигурка на Дребосъчка, тя и останалите сякаш са се изпарили, а аз съм сам-

самичък. Щурец пее в огнището, счупена детска играчка лежи на пода.
Нищо друго не е останало.

ЧАРЛЗ ДИКЕНС
СДЕЛКА С ПРИЗРАК

ПЪРВА ГЛАВА

ПРИЕМАНЕ НА ДАРА

Всички говореха така.

Съвсем не твърдя, че онова, което говорят всички, непременно е вярно. Възможно е всички да са прави или всички да грешат. Както показва опитът на човечеството, самите тези всички толкова често грешат и в повечето случаи е толкова трудно да разбереш дълбочината на грешките им, че на този авторитет не следва да се доверяваме повече. Понякога всички може и да са прави, „но това не е правило“, както казва призракът Джайлс Скрогинс в известната балада.

Страшната дума „призрак“ събужда спомени в мен...

Всички казваха, че този човек прилича на обладан от духове. И във всяко отношение бяха прави. Той наистина изглеждаше обладан от духове.

Види ли хлътналите му страни, блестящите му очи, потънали дълбоко в орбитите, облечената му в черно, неизразимо мрачна, макар и хубава стройна фигура, увисналите му прошарени коси, сплетени като морски водорасли около лицето, сякаш цял живот е бил самотна шамандура, блъскана и подмятана от бездънния човешки океан, кой не би казал, че той е обладан от духове?

Наблюдава ли държанието му — мълчалив, замислен, мрачен, неизменно сдържан, винаги унил и никога весел, с объркан вид, сякаш в мислите си постоянно ходи в някакво далечно минало време и място и се вслушва в някакви отдавна отзвучали гласове, кой не би казал, че така може да се държи само обладан от духове човек?

Чуе ли гласа му, бавен, дълбок и печален, с естествена сила и звучност, които той нарочно сдържа и заглушава, кой не би казал, че това е глас на обладан от духове човек?

Види ли го да седи в уединената си стая, отчасти библиотека, отчасти кабинет, защото, както е известно на целия свят, той е учен химик и преподавател, в чиито устни и ръце всеки ден се втрещаваше тълпа амбициозни студенти; види ли го да седи там в зимна нощ, сам,

заобиколен от колби с химични вещества, прибори и книги, а сянката на абажура на лампата му, същински чудовищен бръмбар на стената, неподвижен сред множеството сенки, образувани от проблясващите пламъци в камината върху странните предмети около него (някои от тези призрочни силуети — отражения на стъкленици с течности — с трепет в душата като живи същества, които знаят, че той е способен да ги разложи на съставните им части и да ги върне на огъня и въздуха); види ли го в този час, след като е свършил работата си и седи замислен в креслото пред червените пламъци зад ръждясалата решетка на камината, мърдайки устни, сякаш говори, но всъщност безмълвен като мъртвец, кой не би казал, че привидения посещават този човек и тази стая?

Кой отдал се на полета на въображението не би повярвал, че всичко в него носи отпечатъка на свръхестественото и че той живее сред призраци?

Жилището му — в запустяло крило на стария колеж — бе огромно и приличаше на пещера. Някога беше величествена сграда, извисяваща се на открито място, но сега представляваше старомодна прищявка на отдавна забравени архитекти, опушена и потъмняла от времето, притисната от всички страни от разрастващия се голям град и запушена като стар кладенец от камъни и тухли. Правоъгълните дворове на колежа наподобяваха дълбоки ями сред високите стени и къщи, които през годините бяха построени в съседство и се издигаха по-високо от тежките му комини; вековните дървета, осквернени от пушека в квартала, които увисаха толкова ниско в облачни дъждовни дни, че нямаха сили да се протегнат нагоре; жалката трева, бореща се с плесенясалата земя да се разрасне и да поникнат стръкове; смълчаните плочи, непривикнали със стъпки и дори с погледи, освен когато от прозореца на съседната къща случайно погледне някой и се запита що за кътче е това; слънчевият часовник в малък ъгъл, съграден от тухли, където от сто години не е прониквал слънчев лъч и снегът се задържа седмици, когато навсякъде другаде се стопява, и злият вятър се върти и свисти като огромен пумпал, когато навсякъде другаде отдавна е тихо и спокойно.

Вътре в самото сърце — край камината — обиталището на учения беше толкова старо и мрачно, но и стабилно, с проядени от дървояди греди на тавана и твърд под, стъпала, спускащи се към

голямата камина от дъбово дърво, обкръжено и задушено от всички страни от настъпващия към него огромен град, толкова старомодно, че сякаш принадлежеше на друг век, нрави и обичаи. Там цареше пълна тишина и отекваше единствено ехото на някой далечен повишен глас или затръшване на врата, което се разнасяше гръмовно не само в съседните коридори и празни стаи, но и тътнеше и кънтеше, докато заглъхне в душния въздух на забравената крипта с полукръгли ниски нормански сводове, хлътнали до половината в земята.

Жалко, че не сте го виждали в жилището му по здрач през мъртвия зимен сезон.

Когато вие и свисти пронизващ вятър и слънцето, което едва се вижда през мъглата, клони на заник. Когато е толкова тъмно, че очертанятията на предметите са неясни и изглеждат огромни, но още не са се разсеяли напълно в мрака. Когато на онези, които седят край огъня, в тлеещата жаравата започват да им се привиждат странни лица и чудовищни образи, планини и пропасти, засади и сражения. Когато по улиците подгонените от вятъра минувачи тичат, навели глави, за да избегнат вилицата. Когато онези, на които се налага да вървят срещу вятъра, спират на ъгъла, защото снегът влиза в очите, макар да не са го видели дотогава, тъй като пада толкова рядко и вятърът го отвява така бързо, че не оставя следа върху замръзналата земя. Когато прозорците на къщите са затворени плътно и в домовете е топло. Когато газените фенери се запалват и внасят оживление на тихите улици, над които бързо се спуска мракът. Когато някой премръзнал закъснял минувач погледне през прозорците на кухните, където бумтят печки, и долови приятното ухание на чуждата вечеря, дразнещо и без това изострения му апетит.

Когато пътниците по друмищата мръзнат от студ и уморено гледат мрачните пейзажи и треперят от поривите на вятъра. Когато ревящият океан подмята безмилостно моряците в открито море, вкопчени в заледени въжета. Когато на скали и носове горят самотно и бдително фарове и застигнатите от тъмната нощ морски птици удрят гърди в огромните им фенери и падат мъртви. Когато децата четат на светлината на камината приказките „Хиляда и една нощ“ и треперят, докато си представят злочестия Касим Баба, посечен на парчета и обесен в Пещерата на разбойниците, или се страхуват, че някоя нощ, докато се качват по стълбите, за да си легнат, може да ги срещне злата

старица с патерицата, която изскача от кутията в спалнята на търговеца Абуда.

Когато в края на селските улици гасне и последната слаба дневна светлина и сводът от клони над главите става тъмен и потискащ. Когато в паркове и гори високите влажни папрати, подгизналият от влага мъх, килимът от паднали листа и стволовете на дърветата тънат в непрогледен мрак. Когато над диги, папрати и реки се надигат мъгли. Когато светлините в прозорците на селските къщи са радостна гледка. Когато мелницата спира, коларят и ковачът затварят работилниците си, плугът и браната са оставени самотни на нивата, работниците са се върнали в домовете си и ударите на църковната камбана са по-звучни, отколкото по обед, и днес повече никой няма да отвори портите на църковния двор.

Когато здрачът отвсякъде освободи сенки, затворници през целия ден, и те се събират и сгъстяват като рояци призраци на вечерна проверка. Когато се снишават в ъглите на стаите и се мръщят иззад откренати врати. Когато владеят безлюдни къщи. Когато танцуват на пода и по стените и тавана на необитавани помещения и се оттеглят като приливни води, щом огънят в камината се разгори.

Когато играта на сенките странно изкриви очертанията на всичко у дома, превръщайки бавачката в човекоядец, дървеното конче в чудовище, учуденото дете, на което му е и смешно, и страшно — в непознат, и дори машата над камината — във великан, който е разкراчил широко крака и е сложил ръце на кръста си, очевидно надушил мириса на човешка кръв и готов да смели костите на хората, за да си изпече хляб.

Когато тези сенки навяват в главите на старите хора други мисли и им показват други образи. Когато се прокрадват от ъглите, придобили облика на хора, останали в миналото, спящи в гроба, скрити в бездънната бездна, където вечно витаят нещата, които биха могли да се случат, но никога не са се случили.

В тези часове ученият седи пред камината и гледа огъня. Пламъците ту лумват, ту почти угасват и сенките ту изчезват, ту се появяват. Той обаче не им обръща внимание, а ги оставя да идват и да си отиват и втренчено гледа огъня. Трябваше да го видите тогава.

Когато заедно със сенките се пробуждат звуци и изпълзяват от ъглите при зова на здрача, но само засилват тишината около него.

Когато вятърът трополи в комина и понякога пее или вие в цялата къща. Когато старите дървета навън се разклащат и се огъват толкова силно, че някаква свадлива стара врана, която не може да заспи, от време на време изразява недоволството си със слабо, сънено, пронизително тракане. Когато прозорецът се разтриса от ударите на вятъра, ръждясалият ветропоказател на кулата скърца и часовникът под него известява, че е изминал още четвърт час, а огънят в камината пращи и угасва.

Така седеше една вечер ученият, когато го стресна похлопване на вратата.

— Кой е там? — попита той. — Влезте!

На облегалката на стола му не се беше подпрял никой и ничие лице не надзърташе към него. Със сигурност ничий плъзгащи се стъпки не докосваха пода, когато ученият сепнато вдигна глава и заговори. В стаята обаче нямаше огледало, в което да се отрази собствената му сянка, но въпреки това премина и изчезна нещо тъмно!

— Боя се, сър — загрижено заговори червендалест мъж, който застана на прага и задържа вратата с крака си, за да влезе. Носеше дървен поднос и го наклони под малък ъгъл, докато се вмъкваше вътре и внимаваше вратата да не се тресне шумно. — Боя се, че днес много закъснях. Но госпожа Уилям толкова често я болят краката...

— От вятъра ли? Да, чух, че се засили.

— От вятъра, сър. Слава богу, че тя изобщо успя да се прибере у дома. О, боже, да. Да. От вятъра, господин Редлоу. От вятъра.

Господин Уилям остави подноса с вечерята, а после запали лампата и постла покривка на масата. След това забърза към камината, разбърка жаравата, сложи дърва в огъня и го разпали. Запалената лампа и пламъците, които се извисиха в камината, промениха вида на стаята толкова бързо, че сякаш самата поява на този бодър, енергичен червендалест човек внесе приятна промяна.

— Природните стихии винаги карат госпожа Уилям да губи равновесие. Тя няма сили да се справи с тях.

— Да? — кратко, но добродушно отвърна господин Редлоу.

— Да, сър. Госпожа Уилям може да загуби равновесие заради земята, както например миналата неделя, когато беше кално, мокро и хлъзгаво, а новата невеста я покани на чай, и тъй като е горда, макар че вървя пеша, тя държеше да отиде в безупречен вид. Госпожа Уилям

може да загуби равновесие и от въздуха, както веднъж се случи на панаира в Пекам, когато една нейна приятелка я убедила да се качи на люлката, която мигновено ѝ действала като параход. Госпожа Уилям може да загуби равновесие и заради огъня, както се случило веднъж, когато вдигнали фалшива тревога, че в дома на майка ѝ има пожар. Тогава тя бягала три километра с нощно боне на главата си. Госпожа Уилям може да изгуби равновесие и заради водата, както стана в Батърси, когато дванайсетгодишният ѝ племенник Чарли Суиджър я возил на лодка, без да има представа как се управлява лодка. Но това са природни стихии. Ако отдалечите госпожа Уилям от стихииите, тогава ще се покаже силата на духа ѝ.

Той млъкна, очаквайки отговор, и отговорът отново беше „да“, кратък и добродушен.

— Да, сър. О, да! — продължи господин Уилям Суиджър, който все още беше зает с поднасянето на вечерята и изброяваше всичко, което оставяше на масата. — Такива работи, сър. И аз все това казвам. Ние, Суиджъррови, сме многобройна фамилия... Пипер... Баща ми, старият пазач и страж на колежа, осемдесет и седем годишен. Той е истински Суиджър... Лъжица...

— Вярно е, Уилям — последва търпеливият и разсеян отговор, когато Суиджър млъкна.

— Да, сър. И аз все това казвам. Баща ми може да се нарече стволът на нашето дърво... Хляб... След това е наследникът му, аз, недостойният... Сол... и госпожа Уилям, и двамата Суиджър... Нож и вилица... После идват всичките ми братя и семействата им, всичките Суиджър — мъже с жени, синове ѝ дъщери. И още братовчеди, чичовци, лели и други роднини — близки и далечни, сватове, сватовници... Чаша... Ако всички Суиджър се хванат за ръце, ще опашем цяла Англия!

Господин Уилям не получи отговор от замисления човек, на когото говореше, приближи се до него и се престори, че неволно изтрака по масата с гарафата, за да го стресне. В момента, в който успя, той продължи да бърби, усърдно изразявайки горещото си съгласие.

— Да, сър! И аз все това казвам. Госпожа Уилям и аз често казваме така. „Има достатъчно Суиджърровци и без ние с теб да добавяме още...“ Масло... Всъщност, сър, баща ми представлява цяло

семейство... Сосиера... и е добре, че нямаме деца, въпреки че госпожа Уилям е една такава тиха. Готов ли сте за дивеча и картофеното пюре, сър? Когато тръгнах, госпожа Уилям каза, че всичко ще бъде готово след десетина минути.

— Готов съм — отвърна ученият, сякаш се е събудил от сън, и започна бавно да се разхожда из стаята.

— Госпожа Уилям отново се захвана за своето — каза настоящият страж и пазач на колежа, докато затопляше чинията над огъня и засенчваше с нея лицето си от топлината.

Господин Редлоу застана наред стаята, видимо заинтригуван.

— И аз все това казвам, сър. Тя не може иначе. В гърдите ѝ има майчински чувства, които непременно намират отдушник.

— Какво е направила?

— Видите ли, сър, не ѝ стига, че е като майка на всички млади джентълмени, които идват от всички краища, за да чуят вашите лекции в това старо учебно заведение... Направо е изумително колко много се нагрива порцеланът в този студ! — Уилям обърна чинията и духна на пръстите си.

— И какво? — подсети го господин Редлоу.

— И аз това казвам, сър — отново подхвана господин Уилям, като говореше през рамо и оживено кимаше. — Именно за това става дума, сър! Нашите студенти до един я обичат като родна майка. Всеки ден ту един, ту друг идва при нея, за да ѝ разкаже нещо или да помоли за нещо. Чувал съм, че помежду си те я наричат само „Суидж“. Но ето какво ще ви кажа аз, сър. По-добре да преиначават фамилията ти, както искат, отколкото да се обръщат към теб по всички правила, а да не дават пукнат грош за теб. За какво му е на човек фамилия? За да се знае кой е. А щом госпожа Уилям я знаят не само по фамилията — имам предвид качествата и благия ѝ нрав — фамилията няма значение, макар и да е Суиджър. Нека да я наричат Суидж, Уидж, Бридж... Божичко... бридж, покер, пасианс, преферанс, както им харесва.

Завършвайки тази тирада, господин Уилям се приближи до масата и сложи, не, по-скоро пусна чинията, защото опари пръстите му. В същия миг в стаята влезе обектът на хвалебствията му, носейки друг поднос и фенер, следвана от достолепен старец с дълги бели коси.

Госпожа Уилям, като съпруга си, беше скромно и простодушно създание със закръглени румени страни почти в същия цвят като

официалния фрак на господин Уилям. Но светлите коси на господин Уилям стърчаха на главата му и сякаш след тях се бяха ококорили и очите му, които гледаха в постоянна готовност да видят всичко и да се удивят на всичко, докато тъмнокестенявите коси на госпожа Уилям бяха старателно пригладени назад и прибрани под чисто, спретнато боне по въобразимо най-скромен и непретенциозен начин. Тъмносивите панталони на господин Уилям се надигаха на глезените, сякаш не можеха да стоят спокойно, без да се озъртат, докато полата на цветя на госпожа Уилям — червени и бели като миловидното ѝ лице — беше спретната и безупречно изгладена, сякаш силният вятър навън не беше в състояние да измачка нито една гънка. Яката и реверите на сюртука на господин Уилям вечно имаха такъв вид, сякаш всеки момент щяха да се откъснат и да отлетят, а тесният корсаж на съпругата му навяваше безметежно спокойствие, което би ѝ послужило като защита от груби хора, ако тя се нуждае от защита. Но кой би бил толкова жесток, че да накара тази спокойна гръд да се повдига от скръб, да тупти от страх или да трепти от срам? Кой не би почувствал, че този покой и мир трябва да бъдат пазени като съня на невинен младенец?

— Точна си както винаги, Мили — рече съпругът ѝ и взе, подноса от ръцете ѝ. — Иначе няма да си ти. Ето я и госпожа Уилям, сър! Тази вечер той изглежда по-самотен от всякога — прошепна той на жена си, докато взимаше подноса — и призрачен.

Толкова спокойна и тиха, че присъствието ѝ оставаше почти незабелязано, Мили безшумно и бавно остави на масата блюдата, които беше донесла. След много суетене и търчане господин Уилям успя да вземе само една сосиера и застана готов за сервиране.

— А какво държи в ръцете си старецът? — попита господин Редлоу, който седна пред самотната си трапеза.

— Бодлива зеленика, сър — намеси се Уилям и пристъпи напред със сосиерата. — Плодчетата ѝ зреят по това време на годината. Сос, сър!

— Идва още една Коледа, отива си още една година! — измърмори ученият и тежко въздъхна. — Още по-дълъг става списъкът на спомените, над които се трудим и трудим, сякаш се самоизтезваме, докато ленивата ръка на Смъртта не се протегне и не изтрие всичко без следа... А, това сте вие, Филип! — каза той по-високо, обръщайки се

към стареца, който седеше встрани с лъскавите вейки в ръце. Госпожа Уилям взе няколко клонки от него, безшумно ги подряза с ножица и украси стаята, а старият ѝ свекър с интерес следеше всяко нейно движение.

— Моите почитания, сър — отвърна Филип. — Бих ви поздравил и по-рано, но знам какви са навиците ви и чаках вие да ме заговорите. Весела Коледа и щастлива Нова година още много, много години. Аз самият съм преживял немалко. Ха-ха! Смело мога да си позволя волността да ги пожелаем и на друг. Вече съм на осемдесет и седем!

— И много от тях ли бяха весели и щастливи? — попита Редлоу.

— Много, сър, много — отвърна старецът.

— Увредена ли е паметта му? — попита ученият, понижавайки тон и обръщайки се към Суиджър младши.

— Съвсем не, сър — отговори Уилям. — И аз все това казвам. Няма друг с такава ясна памет като баща ми. Той е най-чудесният човек на света. Не знае какво е да забравяш. Повярвайте, сър, и все това казвам на госпожа Уилям.

Господин Суиджър, който от учтивост не желаше да спори с никого, произнесе всичко това с тон на решителност и неоспоримо съгласие, сякаш не се разминаваше ни на йота с мнението на господин Редлоу.

Ученият отмести настрана чинията си, стана от стола, прекоси стаята и се приближи до стареца, който замислено гледаше клонките бодлива зеленика в ръката си.

— Вероятно клонките ви напомнят за още много посрещания на нови години и изпращания на стари? — попита той, като го наблюдаваше внимателно, и сложи ръка на рамото му. — Така ли е?

— О, много, много години! — отвърна Филип, стряскайки се от унеса. — Вече съм на осемдесет и седем!

— И всичките ли бяха весели и щастливи? — тихо попита Редлоу. — Весели и щастливи, а, старче?

— Помня ги, откакто бях ей такъв, не по-голям — рече Филип, вдигна ръка на височината на коляното си и разсеяно погледна събеседника си. — Спомням си един студен, но слънчев ден, когато отидохме на разходка. И изведнъж някой ми заговори. Беше скъпата

ми майка, въпреки че не помня лицето ѝ, защото онази Коледа тя се разболя и умря. Каза ми, че птиците ядат тези плодчета. А малчуганът — тоест аз — си въобрази, че очите на птиците блестят, защото през зимата ядат тези лъскави плодчета. Много добре си го спомням. А вече съм на осемдесет и седем!

— Весели и щастливи! — замислено повтори Редлоу и съчувствено се усмихна на прегърбения старец. — Весели и щастливи и вие ги помните ясно!

— Разбира се! — отново заговори Филип, хващайки се за последните му думи. — Помня добре Коледите в училище и колко весело беше. Тогава бях силен юноша, господин Редлоу, и можете ли да повярвате, нямах равен по футбол в околност от петнайсет километра. Къде е моят син Уилям? Нали е вярно, Уилям? Нямах равен по футбол в околност от петнайсет километра!

— И аз все това казвам, татко! — незабавно и почтително отговори синът. — Ти си истински Суиджър, няма друг на света като теб!

— Да! — Старецът поклати глава и отново погледна бодливата зеленика. — Майка му — Уилям е най-малкият ни син — и аз сме посрещали много нови години с децата си, момчета и момичета, големи и малки, и очите на всички блестяха като плодчетата на бодливата зеленика. Много от тях умряха. И тя умря. А синът ми Джордж, най-големият, с когото тя се гордееше повече, отколкото с всички останали, сега е пропаднал човек. Но погледна ли тези клонки, виждам ги всичките живи и здрави, каквито бяха тогава. Виждам и Джордж като невинно дете, какъвто беше в онези дни. Това е голяма благословия за мен, на моите осемдесет и седем години.

Редлоу, който отначало се беше втренчил в стареца, бавно сведе очи.

— Когато загубихме всичко, което имахме, защото с мен постъпиха нечестно, и се наложи да дойда тук и да стана пазач, а това се случи преди петдесет години... Къде е моят син Уилям? Повече от половин век, Уилям!

— И аз все това казвам, татко — отговори синът също така незабавно и почтително като преди. — Точно така. Едно и две нули, или две по петдесет, и стават сто.

— Приятно ми е да знам, че единият от основателите ни — или повече, за да съм точен — рече старецът, горд със знанията си по темата, — единият от тези учени джентълмени, които ни помогнаха с доброволни дарения в дните на кралица Елизабет, защото ние сме основани преди царуването ѝ, ни завеща наред с всичко друго известна сума да купуваме бодлива зеленика и да украсяваме стените и прозорците по Коледа. В това има нещо уютно и задушевно. Тогава бяхме странници, пристигнахме по Коледа и веднага харесахме портрета на този джентълмен, който е окачен в голямата зала, където по-рано, докато нашите незабравими десет джентълмени, не решиха да дават на студентите стипендии в пари, се помещаваше трапезарията. Един такъв сериозен джентълмен със заострена брада, с къдрички около врата, а под него със старинни букви пише: „Боже, съхрани паметта ми!“. Вие знаете за този джентълмен, нали, господин Редлоу?

— Знам, че има такъв портрет, Филип.

— Да, вторият отдясно, над ламперията. Искан да кажа, че портретът наистина ми помогна да съхраня паметта си, и аз благодаря на този джентълмен, защото обиколките на сградата всяка година, които все още правя, и украсяването на голите стаи с тези клонки и плодчета освежават празната ми стара глава. Една година донася спомена за друга, а тя напомня още и още! Накрая ми се струва, че в деня на Рождество Христово са се родили всички, които съм обичал, за които съм скърбил и на които съм се радвал, а те са много, защото аз съм на осемдесет и седем!

— Весели и щастливи... — измънка под носа си Редлоу.

Стаята започна странно да помръква.

— Така че сам виждате, сър — упорито продължи старият Филип, чиито бледи, но все още свежи страни се бяха затоплили и поруменели, а сините очи — заблестели, докато говореше. — Много неща съм съхранил в паметта си заедно с днешния ден. А сега къде е моята тиха Мишка? На моите години човек става бърбърив, което е грях, а ми остава да обиколя половината сграда, ако първо не премръзнем или вятърът не ни отвее или мракът не ни погълне.

Преди той да свърши да говори, Мили Суиджър вече беше застанала до него и мълчаливо го бе хванала за ръката.

— Хайде да вървим, мила моя — каза старецът. — Иначе господин Редлоу няма да се залови с вечерята си, докато съвсем не

изстине като зимата. Надявам се, че ще ме извините за бръщолевенето, сър. Пожелавам ви лека нощ и още веднъж весела...

— Останете! — прекъсна го ученият и отново седна на мястото си пред масата, но не защото апетитът му се изостри, а за да вдъхне увереност на стария пазач. — Отделете ми още една минута, Филип. Уилям, щяхте да ми казвате нещо за вашата уважаема съпруга. Няма да ѝ е неприятно, ако ви чуе как я хвалите. Е, за какво ставаше дума?

— Ами, видите ли, сър — отвърна Уилям Суиджър и смутено погледна жена си, — госпожа Уилям ме гледа...

— Нима се боите от очите на госпожа Уилям?

— О, не, сър — отговори Суиджър. — И аз все това казвам. Очите ѝ не са такива, че да се боя от тях. Иначе Господ не би ги създал такива кротки. Но не бих искал... Мили! Това е за него, знаеш. Там, в старите къщи...

Господин Уилям, който стоеше зад масата и смутено ровеше сред предметите там, хвърляше насърчителни погледи на жена си и тайно кимаше и сочеше с пръст господин Редлоу, убеждавайки я да се приближи до него.

— За него, ти знаеш, любов моя — каза Уилям. — Там, в старите къщи. Разкажи, мила моя! В сравнение с мен ти си истински Шекспир. Там, в старите къщи, ти знаеш, любов моя. Студентът...

— Студент? — повтори Редлоу и вдигна глава.

— И аз това казвам, сър — изключително оживено се съгласи Уилям. — Ако не беше онзи беден студент в старите къщи, защо бихте искали да го чуете от устата на госпожа Уилям? Мили, скъпа моя... Там, в старите къщи...

— Не знаех — каза Мили спокойно и чистосърдечно, без да бърза и без абсолютно никакво смущение, — че Уилям ви е казал за това, иначе нямаше да дойда тук. Помолих го да не казва. Там има един млад джентълмен, сър. Болен е и много беден. Толкова много е болен, че не може да се върне у дома за празника и живее съвсем сам в много неподходяща квартира за джентълмени, в старите жилища „Ерусалим“. Това е всичко, сър.

— Защо не съм чувал за него? — попита ученият и припряно стана. — Защо не ме е уведомил, че е в таква тежко положение? Болен! Дайте ми шапката и наметалото! Беден! Къде е? Кой е номерът на къщата?

— О, не трябва да ходите там, сър — възрази Мили, остави свекъра си и застана на пътя на Редлоу. Лицето ѝ изразяваше спокойна решителност, а ръцете ѝ бяха скръстени на гърдите.

— Как така не трябва?

— Не, не! — повтори Мили, клатейки глава, сякаш ставаше дума за нещо очевидно невъзможно и немислимо. — Не трябва дори да си го помисляте!

— Какво означава това? Защо?

— Видите ли, сър — убедително и доверително започна да обяснява Уилям Суиджър, — и аз това казвам. Младият джентълмен никога не би разказал за неволите си на събрат мъж. Госпожа Уилям заслужи доверието му, но това е съвсем различно нещо. Те всички се доверяват на госпожа Уилям. Всички ѝ имат доверие. Нито един мъж не би изтръгнал и звук от него, но една жена, особено госпожа Уилям...

— Вие разсъждавате разумно, Уилям, и сте деликатен човек — прекъсна го Редлоу, гледайки кроткото, спокойно лице на Мили. Допря пръст до устните си и незабелязано пхна в ръката ѝ кесия.

— О, божичко, не, сър! — извика Мили и веднага му върна кесията. — От час на час става по-лошо. Невъобразимо!

Тя беше толкова сериозна, уравновесена и улегнала домакиня и толкова дълбоко и трайно беше душевното ѝ спокойствие, че миг след като възрази на учения, започна старателно да събира листата, които бяха паднали между ножицата и престилката ѝ, докато беше подрязвала бодливата зеленика.

Щом се изправи, видя, че господин Редлоу все още я гледа изумено и с недоумение, и спокойно повтори, като в същото време търсеше други вейки, останали незабелязани от нея на пода:

— Не, сър, за нищо на света! Той каза, че не трябва да знаете за него и че няма да приеме помощ от вас, въпреки че е ваш студент. Няма да искам от вас да мълчите, сър, но разчитам на вашата чест.

— Но защо той говори така?

— Не мога да ви кажа, сър — отвърна Мили, след като се замисли за минута. — Не съм умна жена, само исках да му помогна да се чувства удобно и уютно и разтребих стаята му. Но знам, че той е беден и самотен и че някой трябва да се грижи за него. Колко е тъмно!

В стаята ставаше все по-тъмно. Мракът зад креслото на учения се сгъсти и се събраха сенки.

— Какво още знаете за него? — попита той.

— Сгоден е и ще се жени, когато има достатъчно пари, за да издържа семейство — отговори Мили. — Мисля, че учи, за да може да си изкарва прехраната. Отдавна виждам, че учи много и се е отказал от всичко друго. Божичко, колко е тъмно!

— И стана по-студено — обади се старецът и потърка ръце. — В стаята се усеща хлад и мрачно чувство. Къде е моят син Уилям? Уилям, момчето ми, издърпай фитила на лампата и разпали огъня в камината!

И отново прозвуча гласът на Мили, досущ като спокойна, едва доловима за слуха музика.

— Вчера следобед, след като разговаряхме — каза тя, сякаш само на себе си, — той задряма и в неспокойния си сън промърмори, че някой е мъртъв, и за някаква тежка обида, която не трябва да бъде забравена, но не знам дали са обидили него или някого другиго. Сигурна съм само, че той не е обидил никого.

— Накратко, господин Редлоу, — намеси се господин Уилям, като се приближи и зашепна в ухото му, — дори ако госпожа Уилям остане тук до следващата нова година, пак няма да ви каже колко много добрини е направила за горкия млад човек. Господи, колко добрини! А у дома всичко е както винаги — баща ми е на топло и удобно, няма да намерите и трошица боклук дори да предложите петдесет фунта^[1] в замяна, а госпожа Уилям непрекъснато търчи напред-назад и се грижи за младия джентълмен като за роден син!

В стаята стана още по-тъмно и студено и мракът и сенките зад креслото се сгъстиха.

— Не ѝ стига всичко това, сър, ами и тази вечер, докато се прибирала у дома (досега не са минали и два часа оттогава), госпожа Уилям видяла на улицата един малчуган, по-скоро зверче, което седяло на стъпалата и треперело от студ. И какво прави госпожа Уилям? Прибира хлапето у дома, стопля го, нахранва го и ще го задържи до утрото на Коледа, когато у нас по обичай раздаваме на бедните храна и дрехи. Детето явно не се е топило край огън и дори не знае какво е това. Седи настрана и гледа пламъците в камината така, сякаш не може

да им се насити. Поне седеше там — поправи се господин Уилям, — ако вече не е избягало.

— Бог да ѝ дава щастие! — на висок глас каза ученият. — И на вас също, Филип! И на вас, Уилям. Трябва да помисля какво да направя. Може би ще реша да посетя студента. Няма да ви задържам повече. Лека нощ!

— Благодаря ви, сър, благодаря! — отвърна старецът. — И за Мишката, и за сина ми Уилям, и за мен. Къде е моят син Уилям? Вземи фенера, Уилям. Ти ще вървиш пръв по тези дълги тъмни коридори, както миналата година и по-миналата, а ние — след теб. Ха-ха, помня всичко, въпреки че съм на осемдесет и седем! „Боже, съхрани паметта ми!“ Много хубава молитва, господин Редлоу. Съчинил я е ученият джентълмен със заострената брада и къдриците около врата. Портретът му е вторият вдясно над ламперията, там, където по-рано, докато нашите незабравими десет джентълмени не решиха за стипендиите, беше голямата трапезария. „Боже, съхрани паметта ми!“ Много хубава и благочестива молитва, сър. Амин! Амин!

Те излязоха и въпреки че я придържаха внимателно, тежката врата се затвори с трясък, който отекна неколkokратно. В стаята стана още по-тъмно.

Редлоу се отпусна в креслото и отново потъна в размисъл. Изведнъж клонката бодлива зеленика на стената увехна и падна изсъхнала на пода.

Докато мракът и сенките се съгъстваха зад него, там, където се бяха събрали, бавно се появи, благодарение на някакъв свръхестествен, нематериален процес, който човешкият разум и чувства не могат да уловят, страховито подобие на господин Редлоу.

Ужасяващо и студено, с оловносиви лице и ръце, но с неговите черти, със същите блестящи очи и прошарени коси и дори с неговите тъмни дрехи, то се появи без движение и звук и оживя. Като Редлоу видението подпря лакът на креслото и замислено се втренчи в огъня. Отвратителният двойник на учения се наведе ниско над главата му и се вгледа в огъня със същото изражение като него.

Това беше нещото, което бе преминало в стаята и се бе скрило. Страшният спътник на обладания от духове!

Известно време видението сякаш не забелязваше Редлоу, нито Редлоу — него. Някъде отдалеч от улицата се разнасяше музика, коледни песни и въпреки че беше замислен, ученият, изглежда, слушаше. Видението също слушаше.

Накрая Редлоу заговори, без да помръдва или да вдига глава.

— Ти отново си тук!

— Отново тук! — повтори призрактът.

— Виждам те в пламъците — продължи обладаният от духове.

— Чувам те в звуците на музиката, в свистенето на вятъра, в мъртвешката тишина на нощта.

Видението наклони глава в знак на съгласие.

— Защо идваш? Защо ме преследваш?

— Идвам, когато ме повикат — отговори призрактът.

— Не! Не съм те викал! — възкликна ученият.

— Добре, не си ме викал — каза духът. — Не е ли все едно? Аз съм тук.

До този момент отблясъците на огъня танцуваха върху две лица — ако ужасяващият лик можеше да се нарече лице. И двете все още бяха втренчени в пламъците и не се поглеждаха. Обладаният обаче изведнъж се обърна и се вгледа в привидението. Призрактът също така внезапно заобиколи креслото и се вторачи в Редлоу. Така биха могли да се гледат само жив човек и оживял мъртвец, двойник, който се разпознава в него. Страшна беше тази среща в усамотеното, пусто кътче на безлюдната стара сграда в зимната нощ, когато силният вятър, тайнствен пътник, стенойки, минава оттам от памтивека, никой не знае откъде и накъде, и неизброими милиони звезди блестят в пространството, където нашата Земя е само прашина, а дълбоката ѝ древност — детство.

— Погледни ме! — каза призрактът. — Мен, който на младини бях окаян бедняк, самотен и забравен от всички, който се борех и страдах, докато с огромен труд не придобих знания от недрата, където бяха скрити, и не се издигнах по стръмната стълба, по която се изкачиха уморените ми нозе.

— Аз съм този човек — възрази ученият.

— Не знаех какво е майчина любов — продължи духът, — нито бащини съвети. Когато бях малък, чужд човек зае мястото на баща ми и лесно ме измести от сърцето на майка ми. Родителите ми бяха от

онези, чиито грижи бързо се изчерпват, които скоро решават, че са изпълнили дълга си, и като птиците рано изоставят децата си на произвола на съдбата. И ако децата им преуспеят в живота, приписват си всичките заслуги, а ако не — търсят съчувствие.

Привидението млъкна и сякаш нарочно дразнеше Редлоу, като ту го поглеждаше, ту говореше предизвикателно или се усмихваше.

— Аз съм онзи — продължи призракът, — който в стремежа си да достигне върха, си намери приятел. Спечелих сърцето му и го привързах към себе си. Работихме заедно, рамо до рамо. Цялата обич и доверие, които в младежките си години нямаше на кого да дам и които не умеех да изразя, подарих на него.

— Не цялата — с дрезгав глас възрази Редлоу.

— Вярно е, не цялата — съгласи се призракът. — Аз имах сестра.

— Аз имах! — повтори обладаният от духове и отпусна глава на ръцете си.

Видението се усмихна злобно, приближи се до креслото, сложи ръце на облегалката, подпря на тях брадичката си и изпитателно се втренчи в лицето на учения с очи — същински буйни пламъци.

— Единствените ми спомени за домашна топлина и уют са свързани с нея. Колко млада и красива беше тя, нежна и любяща! Когато за пръв път се сдобих с покрив над главата си, аз я взех при мен и бедното ми жилище се превърна в дворец! Тя влезе в мрака на моя живот и го озари със сияние. Все още е пред очите ми!

— Едва сега я видях в пламъците на камината — отвърна Редлоу. — Чух я в звуците на музиката, в свистенето на вятъра, в мъртвешката тишина на нощта.

— Той обичаше ли я? — попита духът, подражавайки на замисления му тон. — Мисля, че някога я обичаше. Да, сигурен съм. Но по-добре щеше да бъде, ако тя го обичаше по-малко — не така тайно, нежно и силно. Не трябваше да му отдава безрезервно цялото си сърце!

— Остави ме да забравя това! — гневно каза ученият и вдигна ръка. — Остави ме да го изтрия от паметта си!

Призракът, който стоеше все така неподвижно и бе приковал в Редлоу жестоките си очи, продължи:

— В живота ми се прокраднаха мечти, подобни на нейните.

— Вярно е — каза ученият.

— В сърцето ми се роди любов, подобна на нейната, въпреки че не съм способен да обичам така всеотдайно. Тогава бях много беден и не посмях да давам никакви обещания или да отправям молби към онази, която обичах. Не го и исках — обичах я твърде много! Но повече от всичко в живота си се стремях да се издигна и да преуспея. Дори да се покатерех само една педя, това означаваше, че се приближавам до върха. Трудех се неуморно! Работех до късно нощем и в минутите на почивка, вече на разсъмване, когато сестра ми, нежната ми приятелка, седеше заедно с мен пред гаснещата жаравя и изстиващата камина. Какви чудесни картини рисуваше бъдещето пред мен!

— Едва сега ги видях в пламъците — измърмори Редлоу. — Отново ми се явяват в звуците на музиката, свистенето на вятъра, в мъртвешката тишина на нощта, в кръговрата на годините.

— Представях си бъдещия си домашен живот с онази, която ме вдъхновяваше в труда ми. И сестра ми, която може да се омъжи за моя любим приятел. Той получи неголямо наследство, а ние нямахме пукнат грош. Виждах картини на зрелите ни години, непомрачено от нищо щастие и златни семейни връзки, които се простират в далечното бъдеще и свързват нас и децата ни в блестяща гирлянда — каза призракът.

— Но тези картини бяха лъжа и измама — рече обладаният от духове. — Защо съм обречен да ги помня вечно?

— Лъжа и измама — повтори видението със същия безчувствен глас и го погледна със същия студен и безизразен поглед. — Защо моят приятел, на когото вярвах като на самия себе си, застана между мен и онази, в която бяха съсредоточени всичките ми надежди и стремежи, спечели сърцето ѝ и разби на пух и прах крехката ми вселена? Сестра ми живееше под моя покрив и още по-щедро отпреди ме обграждаше с нежност и поддържаше духа ми. Тя дочака деня, когато при мен дойде славата и се сбъдна отколешната ми мечта, въпреки че онова, заради което се сдобих със слава, ми беше отнето, и после...

— И после тя умря — прекъсна го Редлоу. — Умря щастлива като преди и до последната си минута мислеше само за брат си. Да почива в мир!

Призракът го наблюдаваше мълчаливо.

— Спомних си! — изведнъж заговори обладаният от духове. — Да. Спомних си толкова ясно, че дори сега, след всичките тези години, когато отдавна угасналата младежка любов ми се струва толкова наивна и нереална, пак си спомням със същото съчувствие, сякаш се е случило с малкия ми брат или със сина ми. Понякога дори се питам кога за пръв път тя му е отдала сърцето си и дали преди това е изпитвала нежни чувства към мен? Струва ми се, че някога тя ме обичаше. Но това са дребни неща. Нещастната младост, рана, нанесена от ръката на онзи, когото обичах и на когото вярвах, и загубата, която нищо не може да замени, са по-важни от подобни фантазии.

— Така нося в душата си скръбта и обидата — каза привидението. — Така се терзя. Така паметта стана мое проклятие. И ако можех да забравя скръбта и обидата, бих ги забравил!

— Присмехулник! — възкликна ученият и скочи на крака, готов да хване двойника си за гърлото с гневна ръка. — Защо вечно ме дразниш?

— Пази се! — разнесе се в ушите му грозният глас на призрака. — Докоснеш ли ме, ще умреш!

Редлоу се вкамени, сякаш думите го парализираха, и се втрени в привидението. Призракът леко отстъпи назад от него. Ръката му беше вдигната високо в знак на предупреждение и по неземните му черти пробягна усмивка, когато тъмният му силует победоносно се изправи.

— Ако можех да забравя скръбта и обидата, бих ги забравил — повтори той. — Ако можех да забравя скръбта и обидата, бих ги забравил.

— Зъл дух, който си ме завладял! — с тих и треперещ глас промълви обладаният — Ти превърна в мъчение живота ми.

— Аз съм само твой отзвук — рече духът.

— Ако това е отзвук на мислите ми — а сега виждам, че е така — защо трябва да ме измъчваш? Не мисля само за себе си. Страдам и за другите. Всички хора на света имат своя тъга — обиди, неблагодарност, непочтена завист и корист измъчват бедни и богати, знатни и простолюдие. Кой не би искал да забрави скръбта и обидата?

— Наистина, кой не би искал да ги забрави и да стане пощастлив и добър? — попита призракът.

— Дните, когато си отива старата година и идва новата — продължи Редлоу, — колко спомени събуждат! Дали в света ще се

намери поне един човек, в чиято душа те не разпалват някаква тъга или стара рана? Какво помни старецът, който беше тук тази вечер, освен безкрайна тъга и страдания?

— Посредствените натури, непросветените умове и простите души не чувстват и не разбират това като образованите и мислещите хора — отбеляза привидението и неподвижното му лице отново се разтегли в злобна усмивка.

— Изкусител — промълви Редлоу. — Безжизненият ти лик и глас ме плашат неимоверно много и докато говоря с теб, в душата ми се прокрадва още по-голям страх. В твоите думи чувам отглас на собствените си мисли.

— Приеми го като доказателство за могъществото ми — отвърна призракът. — Слушай! Предлагам ти да забравиш скръбта, обидите и страданията, които си понесъл през живота си!

— Да забравя! — повтори Редлоу.

— Аз притежавам силата да изтривам спомените. Остават само леки, неясни следи, но скоро и те се заличават — каза видението. — Е, какво ще кажеш? Искаш ли?

— Почакай! — извика обладаният от духове и в страха си отстъпи назад от вдигнатата над него ръка. — Треперя от недоверие и съмнение в теб. Не ти вярвам. Необяснимият страх, който ти ми внушаваш, се превръща в неизмерим ужас и аз няма да понеса това. Не, не искам да се лиша от хубавите спомени, нито от съчувствието към мен или към други. Какво ще загубя, ако се съглася? Какво друго ще изчезне от паметта ми?

— Няма да загубиш знанията, нищо, което си научил от книгите, нищо, освен преплетената верига от чувства и представите, които са свързани със спомените и се хранят с тях. Заедно със спомените ще изчезнат и те.

— Нима са толкова много? — разтревожено попита обладаният.

— Явяват ти се в пламъците в камината, в музиката, във вятъра, в мъртвешката тишина на нощта, в кръговрата на годините — презрително отвърна призракът.

— И в нищо друго?

Видението не отговори.

Стоя мълчаливо една минута пред учения, а после тръгна към камината и спря.

— Решавай, докато не е станало късно! — каза духът.

— Един момент! — развълнувано произнесе Редлоу. — Призовавам небето за свидетел, че никога не съм ненавиждал никого, никога не съм бил навъсен, равнодушен или жесток с онези около мен. Ако в самотата си съм мислил прекалено много за миналото и как би могло да бъде другояче, от това съм страдал само аз и никой друг. Но ако в тялото ми има отрова, а аз знам противоотрова, нима нямам право да прибегна до нея? Ако в душата ми има отрова и с помощта на тази страшна сянка мога да я пропъдя, нима нямам право да я изгоня?

— Тогава е решено? — попита призрактът.

— Още една минута! — припряно възрази Редлоу. — Да, бих забравил всичко, ако мога! Нима не съм мислил за това в самотата си? Нима не са мечтали за това хиляди хора, поколение след поколение? Паметта на всеки човек е обременена от скръб и страдания. И моите спомени са тягостни като спомените на всички хора, но другите нямат този избор. Да, съгласен съм да склучим сделка! Ще забравя тъгата, обидите и страданията. Искам го!

— Решено ли е? — отново попита привидението.

— Да!

— Решено. Приеми от мен дара, който ще оставя тук, и го носи със себе си навсякъде, където отидеш. Способността, с която ти пожела да се разделиш, няма да се върне при теб и отсега нататък ти ще я унищожаваш у всеки, до когото се приближиш. Твоята мъдрост ти разкри, че спомените за скръбта, обидите и страданията са съдба на цялото човечество и че хората биха станали по-щастливи, ако тягостните и печални събития не оставят никаква следа в паметта им. Върви! Бъди благодетел на човечеството! Освободен от подобни спомени, от този момент, волно или неволно, ти ще даряваш всички с тази благословена свобода, която неизменно и непрестанно ще струи от теб. Върви! Наслаждавай се на великото благо, което спечели и което ще носиш на другите!

Призрактът говореше вдигнал безкръвната си ръка, сякаш произнасяше някакво страшно заклинание или забрана, и малко по малко се приближаваше към обладания. Редлоу забеляза, че устните на привидението се разтеглиха в страховита усмивка, но очите му не се усмихваха и продължаваха да гледат все така студено, втрещено и грозно. Изведнъж духът се разтопи и изчезна.

Редлоу се бе вцепенил от ужас и изумление и не беше в състояние да помръдне. В ушите му като заглъхващо ехо отекваха думите: „Ти ще я унищожаваш у всеки, до когото се приближиш!“. Неочаквано отнякъде се разнесе пронизителен вик. Не се чу от коридора зад вратата, а от друг край на старата сграда, и прозвуча така, сякаш някой се беше изгубил в тъмното.

Ученият озадачено огледа ръцете и краката си, сякаш да се увери, че е самият той, и после също извика в отговор, силно и диво, защото необяснимият ужас все още го владееше, като че ли и той се беше изгубил.

Викът се повтори, този път по-близо. Редлоу грабна лампата и повдигна тежката завеса, която отделяше стаята му от пристроената към нея зала, където четеше лекции. По този път той винаги отиваше при студентите и се връщаше в покоите си. Обикновено на тези скамейки, разположени амфитеатрално, ученият виждаше множество оживени млади лица, които като по магия засияваха от интерес, когато застанеше пред тях, но сега там нямаше признаци на живот и мрачната пустош го гледаше в очите като самата смърт.

— Хей! — извика Редлоу. — Хей! Насам! Елате към светлината!
— Той стоеше така, хванал с едната си ръка завесата, а с другата лампата, и се взираше в тъмната зала, когато нещо живо се втурна покрай него в стаята като дива котка и се притаи в ъгъла.

Ученият застана над странното същество, свило се в ъгъла, и го разгледа по-добре, но пак не разбра какво е.

Вързоп дрипи, които биха се разпаднали, ако не бяха придържани с ръка, по големина и форма почти като дете, но стиснати с такава отчаяна алчност, сякаш принадлежаха на злобен свидлив

старец. Кръгло гладко лице на момченце на шест-седем години, но изкривено и уродливо от следите на преживяното. Блестящи очи, но не детски. Боси нозе с прелестни, изящни очертания, но обезобразени от съсирена кръв и мръсотия. Малко диваче, мъничко чудовище, дете, което не знае какво е детство и което с течение на годините може да приеме човешки облик, но в душата си ще остане звяр до последния си дъх.

Свикнало да го тормозят и да го гонят като диво животно, момчето се наежи, отвърна с враждебен поглед на Редлоу и вдигна ръка, за да се предпази, очаквайки удар.

— Удариш ли ме, ще те ухапя — каза то.

Допреди няколко минути сърцето на учения би се изпълнило с жал от подобна гледка. Сега обаче той гледаше студено странния гост и усилено се мъчеше да си спомни нещо — не знаеше какво. Попита малчугана защо е тук и откъде е дошъл.

— Къде е жената? — попита момчето. — Искам да намеря жената.

— Коя жена?

— Жената. Тя ме доведе тук и ме сложи да седна пред голям огън. Излезе отдавна, аз тръгнах да я търся и се изгубих. Не искам теб. Трябва ми жената.

Внезапно хлапето се хвърли към изхода и босите му нозе зашляпаха по пода. Стигна до завесата, но Редлоу успя да го хване за дрипавите дрехи.

— Пусни ме! Пусни! — процеди малчуганът през стиснати зъби, докато се съпротивляваше. — Нищо не съм ти направил! Пусни ме да отида при жената, чуваш ли!

— Оттук е далеч. Има по-кратък път — каза ученият, задържа го и пак се помъчи да си спомни нещо, свързано с малкото чудовище. — Как се казваш?

— Никак!

— Къде е домът ти?

— Домът ми? Какво е това?

Момчето тръсна глава, за да отметне кичур коса от очите си, отново се опита да се отскубне от Редлоу и започна да повтаря:

— Пусни ме, чуваш ли? Искам да намеря жената.

Ученият го поведе към вратата.

— Оттук — каза той, като все още гледаше недоумяващо хлапето, но вече с нарастващо отвращение и предпазливост, породени от равнодушие. — Ще те заведе при нея.

Пронизващите очи на детето огледаха стаята и се спряха на масата, където още стояха остатъците от вечерята.

— Дай! — лакомо каза момчето.

— Тя не те ли нахрани? — попита Редлоу.

— Утре пак ще съм гладен. Всеки ден съм гладен.

Хлапето почувства, че вече не го държат, хукна към масата като хищно зверче и притисна до гърдите си къшей хляб и парче месо.

— Добре. А сега ме заведи при жената.

Ученият изведнъж осъзна, че се гнуси да докосне детето, и строго му направи знак да го последва, но когато стигна до вратата, потрепери и спря.

„Приеми от мен дара, който ще оставя тук, и го носи със себе си навсякъде, където отидеш.“

Думите на Призрака довяха до Редлоу порив на вятъра и му стана студено.

— Тази вечер няма да отида там — прошепна той. — Никъде няма да ходя тази вечер. Момче! Върви право по този сводест коридор. Ще минеш през висока тъмна врата и ще излезеш на двора. Там ще видиш светъл прозорец.

— Прозорецът на жената ли? — попита хлапето.

Редлоу кимна и малките боси крачета побягнаха по пода. Ученият се върна с лампата в ръка, бързо заключи вратата, седна на креслото си и закри лице с ръце, сякаш се страхуваше от себе си.

Засега беше сам. Сам, сам.

[1] Или лира стерлинг, паунд — основна парична единица на Обединеното кралство. — Б.ред. ↑

ВТОРА ГЛАВА

СПОДЕЛЯНЕ НА ДАРА

Малкият човек седеше в малка стая, отделена от малък магазин с малък параван, целият облепен с малки изрезки от вестници. Компанията на човека се състоеше от постоянно променящ се брой малки деца — поне така изглеждаше на пръв поглед, тъй като те представляваха внушителна група в ограниченото пространство.

От всички дребосъци двама бяха сложени в леглото с огромни усилия, в ъгъла, където можеха спокойно и удобно да се отдадат на невинния си сън, ако не беше вродената им склонност да стоят будни и да изскачат от леглото, да се боричкат и пак да се мушкат в него. Непосредствената цел на тези буйни втурвания в света на бодърстването беше стената от черупки от стриди в другия край на стаята — крепост на други двама малчугани, която двете деца от леглото (досуц като ненавистните пикти и скоти, които обсаждат повечето млади британци, щом почнат да изучават история) непрекъснато нападаха, а после отстъпваха на собствена територия.

Освен суматохата, която възникваше при тези набези и контраатаките, когато нападнатите отвръщаха на удара, разпалено преследваха нападателите и се хвърляха на креватите, опитвайки да се скрият под одеялото, още едно малко момче, което седеше в друго малко креватче, добаваше скромния си дял в общия безпорядък. То хвърляше ботушите си и други малки предмети, безобидни сами по себе си, но в качеството си на летателни снаряди не много меки и приятни, по нарушителите на покоя му, които незабавно отвръщаха с любезности.

Насред всичко това друго малко момче, най-голямото от всички, но все пак малко, тичаше напред-назад, навеждаше се и с големи усилия вдигаше крака под тежестта на едро бебе, чиито оптимистично настроени родители си въобразяваха, че може да приспи. Но, уви! Момченцето изобщо не подозираше, че очите на бебето гледат над

рамото му с неизтощимо любопитство и зараждаща се готовност да съзерцават и наблюдават какво става наоколо.

Всъщност бебето беше един ненаситен Молох^[1], на чийто олтар принасяше в жертва съществуването си вече споменатият брат. Можеше да се каже, че характерът на бебето се състои от две качества — неспособност да стои дори пет минути на едно място, без да плаче, и неспособност да заспи, когато трябва.

Малката Тетърби беше известна личност в квартала — като пощальона или прислужника в кръчмата. Тя пътуваше в ръцете на малкия Джони Тетърби, с когото се влачеше на опашката на тълпите деца, съпровождащи странстващи акробати или някоя учена маймуна, и винаги се появяваше късно на мястото на всяко произшествие, което привличаше зяпачи всекидневно — от понеделник сутринта до неделя вечерта. Където и да се събираха децата, малката Молох беше там и караше Джони да се облива в пот. Ако Джони искаше да отиде някъде, малката Молох спеше и трябваше да бъде наблюдавана. Ако Джони искаше да си стои у дома, Молох не спеше и трябваше да бъде изведена на разходка. Въпреки това Джони беше искрено убеден, че му е поверено идеално бебе, което няма равно в цялото британско кралство, и бе доволен от гледките, които му се удаваше да вижда иззад пелените на Молох или широкото ѝ боне, и да броди навсякъде, прегърбен под тежестта ѝ като малък носач с огромен товар, който не е адресиран до никого и няма да бъде доставен никъде.

Малкият човек, който седеше в малката стая и неуспешно се опитваше да чете вестник наред цялата тази глъчка, беше бащата на семейството и главата на фирмата, описана в надписа на входа на малкия магазин с името „А. Тетърби и компания, вестникопродавци“. По-точно казано, той беше единственият, който отговаряше на това описание, тъй като „Компанията“ съществуваше като поетически замисъл, свършено безлична и без да има реална основа.

Магазинът се намирал на ъгъла на старите жилища „Ерусалим“. На витрината беше изложена солидна литературна сбирка, която се състоеше предимно от стари илюстрирани вестници и поредици от книжки за пирати и разбойници. Тетърби търгуваше и с бастуни и стъклени топчета за игра. Някога там продаваха и бонбони, но в „Ерусалим“ очевидно не се търсеха подобни луксозни стоки. На витрината не беше останало почти нищо от този търговски артикул,

ако не броим малкия стъклен фенер с шепа захарни бонбони вътре, които се разтопяваха през лятото и замръзваха през зимата и вече нямаше надежда да бъдат извадени и изядени без фенера. Фирмата на Тетърби беше опитала щастието си в няколко направления. Веднъж направи плах опит да продава играчки и в друг стъклен фенер имаше купчина мънички восъчни кукли, залепнали една за друга в различни пози, една с петите върху главата на друга, а на дъното се бе утаил дебел пласт от счупени ръце и крака. „Компанията“ се беше опитала да направи крачка по посока на търговията с дамски шапки, за което свидетелстваха две-три бонета с тел, останали в ъгъла на витрината. Някога мечтаеха да печелят от тютюневи изделия и бяха окачили картина на трима коренни жители на трите основни части на Британската империя, които съсредоточено се наслаждаваха на ароматичните листа. Надписът в стихове поясняваше, че тютюнът е необходим еднакво и на тримата — единият го дъвче, другият го смърка, а третият го пуши — но и от това очевидно не бе излязло нищо, само картината беше оплюта от мухи. Виждаше се също, че бе имало и времена, когато „Компанията“ отчаяно беше възложила надеждите си на имитации на ценни вещи, тъй като зад стъклото имаше картонена кутия с евтини печати и друга — с моливи и писалки, и загадъчен черен амулет с неизвестно предназначение и етикет с цена девет пенса. Но и до ден-днешен никой от старите жилища „Ерусалим“ не беше купил нито едно от тези съкровища.

Накратко казано, Тетърби така усърдно се стараеше да си изкарва прехраната от „Ерусалим“ по един или друг начин, че в най-добро положение явно се оказа „Компанията“. Като безплатно същество „Компанията“ не се вълнуваше от простолюдни неудобства като глад и жажда, не ѝ се налагаше да плаща налози и нямаше потомство, за което трябва да се грижи.

Самият Тетърби, чието потомство, за което вече споменахме, заявяваше присъствието си в малката стая твърде шумно, за да не го забележи и да може да чете спокойно, остави вестника, обиколи разсеяно няколко пъти стаята като пощенски гълъб, без да определи в коя посока иска да се отпрати, безуспешно се опита да хване една от търчащите наоколо фигурки в дълги нощници, изведнъж попадна на единствения член на семейството, който не се бе провинил в нищо, и зашлеви малкия детегледач на Молох.

— Лошо момче! — каза господин Тетърби. — Защо не съчувстваш на горкия си баща, който е на крак от пет часа сутринта и така се е измъчил в дългия труден зимен ден? Защо непременно трябва да нарушаваш покоя на дома с нетърпимите си лудории и да подлудяваш всички? Не ти ли е достатъчно, че брат ти Долф се труди и се трепе пряко сили в мъглата и студа, докато ти се търкаляш в разкош и... имаш бебе и всичко, което можеш да си пожелаеш? — продължи господин Тетърби, който очевидно смяташе, че човек не може да си представи по-голяма благодат. — Не, ти задължително трябва да превърнеш дома си в лудница и да доведеш родителите си до умопомрачение. Това ли искаш, Джони? Хей? — С всеки въпрос господин Тетърби посягаше към ушите на сина си, но в края на краищата премисляше и удържаше ръката си.

— О, татко! — изхленчи Джони. — Не съм направил нищо лошо! Толкова се старая да се грижа за Сали. О, татко!

— Иска ми се моята малка женичка да се върне по-скоро — с помек тон и сякаш разкайвайки се за разгорещеността си, каза господин Тетърби. — Само за едно мечтая — моята малка женичка да се върне по-скоро. Не умея да се оправям с децата. Свят ми се завива от тях и те ми се качват на главата. О, Джони! Не е ли достатъчно, че скъпата ви майка ви подари такава мила сестричка? — Той посочи Сали. — Порано бяхте седем момчета и нито едно момиче и какво ли не преживя скъпата ви майка, за да имате сестричка. Малко ли е това, че трябва да лудувате така, че главата ми да се замая?

Господин Тетърби омекваше все повече, докато взимаха връх собствените му нежни чувства и съжалението за незаслужено обидения му син. Той сграбчи Джони в обятията си и в същия миг се хвърли настрана, за да хване един от истинските нарушители на тишината и спокойствието. Взе старта сравнително добре, но след стремителен отскок завърши с трудно бягане с препятствия по местност, пресечена от няколко легла и сложен лабиринт от столове. После хвана детето, наказва го справедливо и го сложи да си легне. Този пример оказа силно и очевидно хипнотично въздействие върху момченцето, което хвърляше ботуши, и то мигновено заспа дълбоко, въпреки че минута преди това беше оживено и бодро. Назиданието не подмина и двамата млади заговорници, които тихомълком и много бързо се оттеглиха в съседната стаичка, където си легнаха. Заловеният

се сгуши в гнездото си също така незабелязано. Господин Тетърби спря да си поеме дъх и неочаквано откри, че около него царят спокойствие и тишина.

— Дори моята малка женичка нямаше да се справи по-добре с тях! — каза той и избърса зачервеното си лице. — Много ми се иска да ѝ се беше наложило да ги укротява сега сама!

Господин Тетърби потърси сред изрезките от вестници на паравана нещо подходящо за случая и назидателно прочете на децата следното:

— „Неоспорим факт е, че всички забележителни хора имат забележителни майки, които уважават и смятат за свои най-добри приятели.“ Помислете си за вашата забележителна майка, деца мои — добави той, — и се учете да я цените, докато тя все още е с вас.

После отново седна пред камината, кръстоса крака и разгърна вестника.

— Ако още някой, който и да е, стане от леглото — кротко каза той, — „този наш съвременник ще остане крайно изумен“! — Избра последната крилата фраза от изрезките от вестници, залепени на паравана. — Джони, детето ми, погрижи се за единствената си сестра Сали, защото тя е най-яркият скъпоценен камък, който някога ще искри на младото ти чело.

Джони седна на малко столче и всеотдайно се прегърби над тежката Молох.

— Ах, какъв голям подарък за теб е бебето, Джони! — продължи бащата. — И колко много трябва да си благодарен. „Не на всички е известно — той отново погледна паравана, — но е факт, установен с точни изчисления, че огромен процент от новородените не достигат двугодишна възраст, а именно...“

— О, недей, татко, моля те! — извика Джони. — Не мога да го понеса, като си помисля за Сали.

Господин Тетърби се смили над него и Джони, все още силно развълнуван от факта какво съкровище му е поверено, избърса очите си и отново се зае да приспива сестра си.

— Брат ти Долф закъснява днес — отбеляза бащата и разбърка с ръженà огъня, за да го разпали. — Ще си дойде премръзнал като ледена висулка. И какво става с безценната ти майка?

— Струва ми се, че мама идва! И Долф! — извика Джони.

— Да, прав си — послушвайки се, отвърна господин Тетърби. — Това са стъпките на моята малка женичка.

Ходът на мислите, които бяха довели господин Тетърби до извода, че жена му е малка, ще си остане негова тайна. Тя беше два пъти по-едра от него, забележително пълна и в сравнение със съпруга си — направо великан. Не по-малко внушителни бяха размерите ѝ и в сравнение с миниатюрните ѝ седем синове. Госпожа Тетърби намери своето достойно отражение единствено в дъщеря си Сали и никой не знаеше това по-добре от жертвения агнец Джони, който от сутрин до вечер изпитваше на гърба си тежестта и размерите на своя възискателен идол.

Госпожа Тетърби беше ходила да пазарува и се върна с тежка кошница. Хвърли бонето и шала си, уморено се отпусна на стола и заповяда на Джони веднага да ѝ донесе малката Сали, за да я целуне. Джони изпълни желанието ѝ, върна се на малкото си столче и отново се прегърби над сестричката си. В същия миг Адолф Тетърби младши, който в това време размота от врата си безкраен пъстър шал, поиска същото благоволение. Джони отново се подчини, после пак седна на столчето си и се прегърби. Господин Тетърби, внезапно осенен от вдъхновение, на свой ред заяви родителските си права. След като изпълни и третото желание, нещастната жертва съвсем загуби сили, едва докрета до столчето, отново се прегърби на него и дишайки тежко, погледна родителите си и големия си брат.

— Каквото и да правиш, Джони — рече госпожа Тетърби, клатейки глава, — грижи се за нея и я пази, или никога повече няма да можеш да погледнеш майка си в очите.

— И брат си — добави Адолф.

— И баща си — допълни господин Тетърби.

Джони, уплашен от мисълта за застрашаващото го отлъчване, се вгледа в очите на Молох, убеди се, че сестра му е жива и здрава, умело я потупа по гърба (в момента тя лежеше по корем) и започна да я люлее на краката си.

— Мокър ли си, Долф, момчето ми? — попита бащата. — Ела, седни на моето кресло и се изсуши.

— Не, татко, благодаря — отвърна Долф и приглади с ръце косата и дрехите си. — Не се измокрих много. Блести ли лицето ми?

— Изглежда като восъчно, момчето ми.

— От времето е, татко — обясни Адолф и разтърка бузи с ръкава на износеното си палто. — Когато вали такъв дъжд и суграшица и има вятър, сняг и мъгла, лицето ми дори се обрива. И блести като восък.

Адолф младши, който неотдавна беше навършил десет години, също работеше във вестникарския бизнес и бе нает от много по-преуспяваща фирма от „Компанията“ на баща си да продава вестници на гарата, където миловидното му личице, същински Купидон, облечен в дрипи, и пронизителният му глас бях добре известни като дрезгавото дишане на идващите и заминаващите локомотиви. Той още беше млад за търговия и може би му липсваха невинните развлечения, характерни за възрастта му, но за щастие си бе измислил забавление, което да му помага да съкрати дългия ден и да внесе в него разнообразие, без да пренебрегва работата. Това остроумно изобретение, като много велики открития забележително с простотата си, беше да променя първите букви на думата „вестник“ по различно време на деня. И така, в ранните зимни утрини, още преди разсъмване, Долф обикаляше гарата с мушамената си шапка, наметало и дебел шал и пронизваше студения въздух с виковете си: „Сутрешен вестник!“, а по-късно, около час преди обед, ги променяше на „Сутрешен плесник!“, което след два часа се превръщаше в „Сутрешен обесник!“, и накрая, по залез-слънце, ставаше „Вечерен магесник!“. Това много помагаше на младия джентълмен да съхрани веселото разположение на духа си.

Госпожа Тетърби, многоуважаваната му майка, която както вече споменахме, бе захвърлила бонето и шала си, седеше и замислено въртеше венчалната халка на пръста си. Тя стана, съблече връхната си дреха и започна да слага масата за вечеря.

— О, Господи, Боже мой! — въздъхна госпожа Тетърби. — Какви само неща стават по света!

— Какво става по света, мила моя? — попита господин Тетърби и се огледа.

— А, нищо — отговори тя.

Господин Тетърби повдигна учудено вежди и отново разгърна вестника. Очите му пробягаха нагоре-надолу и встрани по страницата, но той не прочете нищо, защото не можеше да се съсредоточи.

В това време госпожа Тетърби сложи покривката на масата, но така, сякаш не я приготвяше за семейната вечеря, а я наказваше. Без да

е необходимо, тя тресна върху масата ножовете, вилиците, чиниите, солницата и хляба.

— О, Господи, Боже мой! — повтори госпожа Тетърби. — Какви само неща стават по света!

— Мила моя, ти вече каза това — отбеляза съпругът ѝ и пак се огледа. — Какво става по света?

— Нищо — отвърна тя.

— София! — сгълча я той. — Ти вече каза и това.

— Мога да го кажа още веднъж, ако искаш. Нищо! И още веднъж — нищо! И пак — нищо!

Господин Тетърби погледна спътницата си в живота и учудено попита:

— Защо си разстроена, малка ми женичке?

— Не знам. Не питай. И защо мислиш, че съм разстроена? Изобщо не съм разстроена.

Господин Тетърби отложи четенето на вестника за по-удобен момент, стана, скръсти ръце зад гърба си и започна бавно да обикаля стаята. Походката му напълно съответстваше на кроткото му, покорно държане. Той се обърна към двамата си най-големи синове.

— Вечерята ще бъде готова след минута, Долф — каза господин Тетърби. — Майка ти ходи да я купи в дъжда. Това е много великодушно от нейна страна. И ти скоро ще получиш вечеря, Джони. Майка ти е доволна от теб, защото се грижиш добре за драгоценната си сестричка.

Госпожа Тетърби мълчеше, но масата очевидно не предизвикваше у нея предишната враждебност. Тя приключи с приготовленията и извади от голямата си кошница грамадно парче горещ грахов пудинг, увит в хартия, и дълбока купа, покрита с чиния. Махна чинията и от купата се разнесе толкова приятно ухание, че трите чифта очи на двете легла се отвориха широко и се втренчиха в пиршеството на масата. Господин Тетърби, който не забеляза безмълвната покана, продължаваше да стои и бавно да повтаря:

— Да, да, вечерята ще бъде готова след минута, Долф. Майка ти ходи за нея в дъжда до гостилницата. Това е много великодушно от нейна страна.

Изведнъж госпожа Тетърби, която от известно време показваше признаци на разкаяние, се хвърли на врата му и се разрида.

— О, Долф! — промълви тя. — Как е възможно да се държа така!

Помирението разстрои Адолф младши и Джони до такава степен, че и двамата, все едно се бяха наговорили, нададоха отчаяни викове, от които трите чифта очи на леглата веднага се затвориха, а други двама малки Тетърби, които тъкмо се промъкваха от съседната стаичка, за да видят какви лакомства има на масата, се завъртяха и побягнаха.

— Разбираш ли, Долф — хлипаше госпожа Тетърби, — докато се връщах у дома, изобщо си нямах представа, също като неродено...

Господин Тетърби очевидно не хареса това сравнение и отбеляза:

— Имаш предвид като новородено, мила моя.

— Изобщо не си го помислих като новородено бебе — повтори госпожа Тетърби. — Джони, не гледай мен, а гледай бебето да не падне и да се убие. И после сърцето ти ще се пръсне и ти ще умреш. И така ще ти се пада... Когато се връщах у дома, изобщо нямах представа, че ще се ядосам. Но защото, Долф... — Госпожа Тетърби млъкна и отново започна да върти венчалната халка на пръста си.

— Разбирам! — каза господин Тетърби. — Много добре разбирам. Моята малка женичка се е разстроила. Тежки времена, тежка работа и времето е такова, че дишаш тежко. Всичко това ти се отразява. Разбирам, мила моя, Бог да те благослови! Нищо чудно! Долф, приятелю мой — продължи господин Тетърби, изследвайки с вилица съдържанието на дълбоката купа, — освен граховия пудинг майка ти е купила от гостилницата и цял кокал от чудесно печено свинско краче, с много хрупкави месца, останали по него. Има и сос, и горчица, колкото ти душата иска. Дай ми чинията си, момчето ми, и започвай да ядеш, докато не е изстинало.

Адолф младши не чака втора покана. При вида на яденето в очите му дори бликнаха сълзи. Той получи порцията си, седна на обичайното си място и започна да се храни с огромен апетит. Не забравиха и Джони, но му дадоха и хляб, за да не капне сос върху

бебето. По същата причина му беше заповядано да държи своето парче пудинг в джоба си, докато стане време да го изяде.

На свинското краче вероятно бе имало повече месо, ала готвачът в гостилницата несъмнено се бе възползвал от това, докато режеше парчета на предишните клиенти, но пък не се бе поскъпил със соса и този обичаен спътник на свинското месо веднага извика във въображението приятен измамен вкус. Граховият пудинг, сосът и горчицата не бяха свинско месо, но съвсем доскоро бяха съжителствали заедно с него и затова като цяло излъчваха аромат на средно по големина прасе. Благоуханието привлече неудържимо всички Тетърби, които лежаха в креватите, и макар да се преструваха, че спят спокойно, сега изпъляха от леглата и мълчаливо поискаха от Долф и Джони някакво гастрономическо доказателство за братска обич. Тъй като не бяха коравосърдечни, по-големите момчета им дадоха зальци от яденето си и по време на цялата вечеря из стаята сновеше летящ отряд от разузнавачи с нощници. Това дразнеше господин Тетърби, който един-два пъти предприе атака и тогава бунтовниците се разпръсваха хаотично във всички посоки.

Госпожа Тетърби не се наслаждаваше на вечерята. Очевидно някаква мисъл не ѝ даваше покой. По едно време тя се засмя без никаква причина, после се разплака, а накрая се смееше и плачеше едновременно, та мъжът ѝ изпадна в пълно недоумение.

— Моята малка женичка — рече той, — не знам какви неща стават по света, но явно не са хубави и не ти влияят добре.

— Дай ми глътка вода — помоли тя, опитвайки да се овладее. — И засега не ми говори и не ми обръщай внимание. Недей!

Господин Тетърби ѝ даде вода, а после неочаквано се обърна към злочестия Джони, който беше изпълнен със съчувствие, и попита защо се е отдал на чревоугодничество и мързел и не се сеца да се приближи с бебето и да утеши майка си. Джони веднага се приближи, прегърбен от тежестта на сестра си, но госпожа Тетърби махна с ръка в знак, че в момента не е в състояние да издържи на силните чувства. Под заплаха от вечна омраза от страна на всичките му роднини на клетия Джони бе забранено да пристъпва по-близо и той отново седна на столчето си и се прегърби в предишната поза.

След кратко мълчание госпожа Тетърби каза, че вече е по-добре, и се засмя.

— София, сигурна ли си, че си по-добре? — недоверчиво попита съпругът ѝ. — Може би ще започнеш отново?

— Не, Долф, не. Вече дойдох на себе си. — Тя приглади косите си, притисна длани до очите си и пак се засмя. — Каква злобна глупачка трябва да съм, за да си го помисля дори за миг! Ела тук, Долф, и нека да ти разкажа какво ми е на душата. Всичко ще ти обясня.

Господин Тетърби придърпа стола си по-близо до нея. Госпожа Тетърби отново се засмя, прегърна го и избърса сълзите си.

— Ти знаеш, Долф, мили мой, че когато не бях омъжена, имах богат избор. Едно време ме ухажваха едновременно четирима мъже. Двама от тях бяха синове на Марс.

— Всички сме нечии синове, мила моя. Или нечии дъщери.

— Нямах предвид това. Исках да кажа военни. Те бяха сержанти.

— А! — възкликна господин Тетърби.

— Да. Долф, сега не мисля за такива неща, нито тъгувам за тях. Знаем, че имам добър съпруг и съм готова на всичко, за да докажа, че го обичам...

— Като всяка малка женичка на света — прекъсна я господин Тетърби. — Много хубаво. Много хубаво.

В гласа му прозвуча ласкаво снизхождение, сякаш той беше триметров великан, а госпожа Тетърби — висока едва шейсетина сантиметра. Тя прие смирено това.

— Но разбираш ли, Долф — продължи тя. — Коледа е, хората празнуват и всички, които имат пари, се стараят да купят нещо... И аз се поразходих и погледах — и малко се разстроих. Сега продават всякакви неща — вкусни лакомства и такива красиви вещи, че не можеш да им се налюбуваш. Започнах да смятам, преди да реша да похарча шест пенса за нещо простичко и обикновено. Кошницата е огромна и исках да сложа толкова много неща в нея, но парите ми бяха малко и не стигаха за нищо... Вероятно ме мразиш за това, Долф?

— Все още не много — отвърна господин Тетърби.

— Добре! Ще ти кажа цялата истина — разкайно продължи жена му — и тогава може би ще ме намразиш. Вървах в студа и гледах, а около мен имаше много домакини с големи кошници. Всички те също вървах, гледах и пресмятах. Изведнъж ми хрумна мисълта дали нямаше да живея по-добре и да бъда по-щастлива, ако... ако не бях...

— Тя наведе глава и отново започна да върти венчалната халка на пръста си.

— Разбирам — тихо каза съпругът ѝ. — Ако изобщо не се беше омъжила или ако се беше омъжила за друг?

— Да! — изхлипа госпожа Тетърби. — Точно това си помислих. Сега мразиш ли ме, Долф?

— Не. Все още не.

Госпожа Тетърби го целуна благодарно и отново заговори:

— Започвам да се надявам, че няма да ме намразиш, Долф, въпреки че все още не съм ти казала най-лошото. Не знам какво ме прихвана. Разболях ли се, полудях ли, или нещо друго, но не можах да си спомня нищо, което да ме свързва с теб и което би ме примирило със съдбата ми. Всичко хубаво и радостно в живота ни изведнъж ми се стори пусто и жалко. Намразих го. Не бих дала и пукнат грош за него. И не можех да мисля за нищо друго освен колко сме бедни, а трябва да храним много гърла.

— Хайде, хайде, мила моя — рече господин Тетърби и окуражително стисна ръката ѝ. — Това е вярно, така си е. Бедни сме, а трябва да храним много гърла.

— Ах, Долф! Ах, Долф! — възкликна съпругата му и обви с ръце врата му. — Мой добър, мил, търпелив приятелю! Съвсем отскоро съм у дома, а всичко вече стана различно! Съвсем друго, мили Долф! Сякаш поток от спомени нахлу във вкамененото ми сърце, смекчи го и го изпълни докрай. Спомних си как се борим да си изкарваме прехраната и да свържем двата края, всичките ни грижи и желаня, откакто се оженихме, колко пъти сме боледували, ние с теб и децата, как с часове седяхме до леглото на някое болно дете. Спомних си всичко това, което сякаш ми заговори и каза, че ние с теб сме едно цяло и че аз съм твоя жена и майка на децата ти и че не мога да имам никаква друга съдба, а и не ми трябва и не я искам. И тогава нашите простишки радости, които бях готова безжалостно да потъпча, ми станаха толкова скъпи, безценни и мили, че не искам дори да си помислям колко бях несправедлива. И тогава си казах и го повтарям още сто пъти — как можах да се държа така, Долф, как можах да бъда толкова безсърдечна!

Добрата жена, обзета от искрена нежност и разкаяние, плачеше с цялото си сърце, но изведнъж извика, скочи и се скри зад мъжа си.

Викът ѝ беше толкова страшен, че децата се събудиха, скочиха от леглата и се притиснаха до нея. В очите ѝ се четеше ужас, когато тя посочи бледия мъж с черно наметало, който беше влязъл в стаята.

— Кой е онзи човек? Ето там, виж! Какво иска?

— Мила моя — отвърна господин Тетърби, — ще го попитам, ако ме пуснеш. Какво ти е? Цялата трепериш!

— Видях го на улицата преди малко. Той ме погледна и спря до мен. Страхувам се от него!

— Страхуваш се? Защо?

— Не знам... Аз... Спри! Долф! — извика тя, когато видя, че мъжът ѝ тръгна към непознатия.

Госпожа Тетърби сложи едната си ръка на челото, а другата — на гърдите. Обзе я странен трепет. Очите ѝ бързо и хаотично пробягваха от предмет на предмет, сякаш беше загубила нещо.

— Болна ли си, мила моя? Какво ти е?

— Какво е това, което излиза от мен? Какво излиза от мен? — промълви госпожа Тетърби и после рязко отговори: — Болна? Не, аз съм напълно здрава. — И с невиждащ поглед се втренчи в пода и застана неподвижно.

Господин Тетърби отначало също неволно се поддаде на страха ѝ и се обезкуражи от странното поведение на жена си, но накрая се осмели да заговори на бледия гост с черното наметало, който стоеше, без да мърда, навел глава.

— По каква работа сте дошли при нас, господине?

— Простете ми. Мисля, че ви уплаших — отговори посетителят, — но вие разговаряхте и не забелязахте кога влязох.

— Моята малка женичка каза — може би сте я чули — че днес вие не я плашите за пръв път — рече господин Тетърби.

— Много съжалявам. Спомням си, че я видях на улицата, но само за няколко секунди. Нямах намерение да я плаша.

Докато говореше, непознатият вдигна глава и в същия миг госпожа Тетърби направи същото. Странно беше да се види колко много се страхува от него и с какъв ужас самият той наблюдава това, но все пак не откъсва очи от нея.

— Казвам се Редлоу. Аз съм ваш съсед. Живея в стария колеж. Ако не греша, у вас живее на квартира един млад джентълмен, наш студент.

— Господин Денам ли? — попита Тетърби.

— Да.

Жестът беше напълно естествен и толкова мимолетен, че можеше да остане незабелязан, но преди отново да заговори, малкият човек прокара ръка по челото си и бързо огледа стаята, сякаш усети някаква промяна в атмосферата. В същия миг ученият го стрелна с такъв ужасяващ поглед, какъвто бе отправил по-рано към жена му, отстъпи крачка назад и лицето му пребледня още повече.

— Стаята на джентълмена е горе, господине — каза Тетърби. — Има и по-удобен отделен вход, но щом като вече сте тук, качете се по онези малки стълби. — Той посочи ниските вътрешни стълби. — Така няма да ви се наложи отново да излизате на студа. Ето оттук. Нагоре и право в стаята му, щом искате да го видите.

— Да, искам да го видя — потвърди Редлоу. — Бихте ли ми дали светлина?

Неотстъпчивият поглед на уморените му изстрадали очи и необяснимото недоверие, изглежда, обезпокоиха господин Тетърби. Той не отговори веднага и на свой ред застана неподвижно като хипнотизиран или парализиран.

— Елате с мен, господине — отговори накрая. — Аз ще ви светя.

— Не — възрази ученият. — Не искам да ме придружавате, нито да предупреждавате за посещението ми. Той не ме очаква. Предпочитам да отида сам. Моля ви, дайте ми свещ, ако имате излишна, и аз сам ще намеря пътя.

Редлоу толкова бързаше да тръгне, че докато взимаше свещта от ръката на Адолф Тетърби, неволно докосна гърдите му. Дръпна ръката си толкова бързо, сякаш без да иска, го беше ранил, тъй като не знаеше в коя част на тялото му се таи новопоявилният се дар, как се предава и как по-точно го приемат различните хора. После се обърна и започна да се качва по стълбите. Когато обаче стигна догоре, той спря и погледна назад. Жената стоеше на същото място и въртеше венчалната халка на пръста си. Съпругът, навел глава, мрачно размишляваше за нещо. Децата все още се бяха скупчили около майката и плахо гледаха госта. Видяха, че той се обърна и също ги погледна, и се притиснаха едно до друго.

— Хайде! Стига толкова! — викна бащата. — Лягайте си!

— Тук и без вас е тясно — добави майката. — Отивайте да спите!

Цялото домочадие, уплашено и натъжено, се разпръсна по леглата. Най-отзад се влачеше малкият Джони с бебето. Майката презрително огледа мизерната стая, раздражено блъсна настрана чинията си и понечи да стане, но веднага се отказа от намерението си да разтреби масата, седна и се отдаде на мрачен и безплоден размисъл. Бащата се настани в ъгъла на стаята, нетърпеливо разрови малкия огън и се наведе над него, сякаш искаше да запази топлината само за себе си. Двамата не си размениха нито една дума.

Ученият, още по-блед от преди, се промъкваше нагоре по стълбите като крадец. Обърна се, видя промяната, настъпила долу, и явно се побоя както да продължи, така и да се върне.

— Какво направих? — смутено се запита той. — И какво се готвя да направя?

— Да станеш благодетел на човечеството — чу в отговор Редлоу.

Той се озърна, но не съзря никого. Стаята долу вече не се виждаше и ученият продължи по пътя си, гледайки право пред себе си.

— Вчера вечерта седях затворен — мрачно измърмори, — а сега всичко ми се струва чуждо. Дори за себе си съм чужд. Сякаш сънувам. Защо съм тук, каква работа имам в този дом и във всеки друг дом, за който се сецам? Разумът ми е помрачен.

Видя врата пред себе си и почука. Гласът зад вратата го покани да влезе и той прекрачи прага.

— Моята добра бавачка ли е? — попита гласът. — Защо ли питам? Няма кой друг да дойде тук.

Гласът звучеше весело, макар че беше слаб, и привлече вниманието на учения към млад мъж, който лежеше на кушетка, придърпана по-близо до камината, с гръб към вратата. Във вдлъбнатина на кирпичената камина беше поставена окаяна малка печка с тънки и хлътнали страни, също като бузите на болния мъж, а огънят в нея почти не излъчваше топлина и догаряше. Болният беше обърнат към нея. Стаята се намиреше досами покрива, обвяван от вятъра, и дървата в печката бързо изгаряха, пукайки и разпръсквайки пепел наоколо.

— Пепелта звъни, когато пада от печката — усмихна се студентът, — това, както казват, не е на смърт, а на пари. Един ден ще бъда здрав и богат, с Божията помощ, и може би ще доживея да се радвам на дъщеря, която ще кръстя Мили в чест на най-добрата и отзивчива жена на света.

Той протегна ръка, сякаш очакваше, че Мили ще я хване, но нямаше сили да се надигне и остана да лежи, подпрял лице на дланта на едната си ръка.

Редлоу огледа стаята и видя книгите и книжата на студента, натрупани върху маса с незапалена лампа в ъгъла, сега забранени за болния и прибрани настрана, но говорещи за дългите часове, които той бе прекарал пред тази маса, преди да се разболее, и които вероятно бяха причината за болестта му. Видя и предмети, които свидетелстваха за предишно здраве и свобода, например върхни дрехи, окачени неупотребявани на стената сега, когато собственикът им не можеше да излиза на улицата, няколко малки портрета на камината и рисунка на родния дом, напомнящи за друг, не самотен живот, а в рамка на стената — като знак за честолюбиви стремежи, а може би привързаност —

гравюра на самия неканен гост. По-рано, дори вчера Редлоу би гледал всичко това с интерес и всяка вещ би му разказала нещо за живеещия тук човек. Сега за него това бяха само бездушни предмети, а ако неволно съзреше връзка между тях и собственика им, това не би му обяснило нищо, само би го озадачило още повече, и той стоеше неподвижно и се оглеждаше учудено.

Студентът, чиято ръка остана недокосната твърде дълго, се надигна на кушетката и обърна глава.

— Господин Редлоу! — възкликна той и стана.

Ученият вдигна ръка.

— Не се приближавайте до мен! Аз ще седна тук. Останете на мястото си!

Той седна на стол до вратата, погледна младия мъж, който стоеше подпрял се с ръка на кушетката, и наведе глава.

— Случайно разбрах, не е важно как, че един от студентите ми е болен и самотен — каза Редлоу. — Не знаех нищо за него, освен че живее на тази улица. Започнах да го търся и го намерих в първата къща, където попитах.

— Да, бях болен, сър — отвърна студентът не само скромно и неуверено, но и почти със страхопочитание пред госта, — но сега съм несравнимо по-добре. Имах пристъп на треска — вероятно от нервно напрежение, която ме омаломощи, но вече съм много по-добре. И не мога да кажа, че съм бил самотен по време на болестта, защото това би означавало да забравя грижовната ръка, протегната към мен.

— Говорите за жената на пазача? — попита ученият.

— Да. — Студентът наведе глава, сякаш отдаваше безмълвна почит на добрата жена.

Редлоу усещаше все по-осезаемо хладна апатия и безразличие. Трудно беше да се познае в него човекът, който вчера скочи от масата, докато вечеряше, когато чу за болния студент. Сега ученият приличаше на мраморен лик, изваян на собствения му гроб. Очите му се стрелкаха ту към студента, който все още стоеше, подпирайки се на кушетката, ту към земята или се рееха в празното пространство, сякаш търсеше светлина, която да озари помръквания му разум.

— Спомних си името ви, когато го споменаха тук долу, и лицето ви ми е познато. Но с вас не сме разговаряли, нали?

— Не.

— Струва ми се, че вие страняхте от мен и отбягнахте срещи.
Студентът мълчаливо кимна.

— И защо? — попита Редлоу без ни най-малка заинтересуваност, но с някакво мрачно, капризно любопитство. — Защо криехте от мен, че сте тук по това време на годината, когато всички останали са се разотишли, и че сте болен? Искам да знам каква е причината?

Младият човек, който слушаше думите му с нарастващо вълнение, вдигна глава, погледна го, стисна ръце и с треперещи устни и неочаквана разпаленост възкликна:

— Господин Редлоу! Вие сте открили кой съм аз! Узнали сте тайната ми!

— Тайна? — троснато попита ученият. — Узнал съм тайна?

— Да. Сега вие сте съвсем различен от обикновено. У вас липсват онзи интерес и съчувствие, заради които ви обичат. Гласът ви е променен, във всяка ваша дума и на лицето ви се долавя принуденост и ясно виждам, че сте ме познали. Старанието ви да скриете това дори сега е доказателство за мен (а Бог знае, че не се нуждая от доказателства) за вродената ви доброта и за преградата, която ни разделя.

Единственият отговор на учения беше хладен презрителен смях.

— Но, господин Редлоу — продължи студентът, — вие сте добър и справедлив човек. Помислете си, ако не се смятат името и произходът ми, аз нямам абсолютно никаква вина. Нима съм отговорен за злините и обидите, които сте понесли, и за вашата тъга и страдания?

— Тъга! — изсмя се ученият. — Обиди! Те не означават нищо за мен.

— За бога, сър! — замоли се треперещият студент. — Не позволявайте няколкото думи, които току-що разменихме, да предизвикат у вас такава промяна! Забравете за мен! Не ми обръщайте внимание! Позволете ми както преди да остана чужд и далеч от вашите студенти. Помнете ме само с измисленото ми име, а не като Лонгфорд...

— Лонгфорд! — възкликна Редлоу.

Той се хвана за главата с две ръце и за миг студентът видя пред себе си предишното му интелигентно и замислено лице. Но светлината, озарила чертите на Редлоу, угасна досущ като мимолетен слънчев лъч и лицето му отново помръкна.

— Така се казва майка ми, сър — заеквайки, промълви студентът. — Прие това име, когато можеше да приеме друго, по-достойно за уважение. Господин Редлоу — колебливо продължи той, — струва ми се, че знам какво се е случило. Там, където се изчерпва информацията ми и започва неизвестността, догадките ме довеждат достатъчно близо до истината. Родил съм се в брак, който се е оказал нито сполучлив, нито щастлив. От малък слушам за вас с уважение, почителност, с чувство, доближаващо се до благоговение. Слушал съм за такава преданост, сила на духа, за такава нежно сърце и такава мъжествена борба с препятствия, пред които обикновените хора отстъпват, че и до ден-днешен, откакто се помня, в моето въображение името ви е обвито в ореол. И накрая, от кого друг бих се учил освен от вас, аз, бедният студент?

Нищо не трогваше Редлоу. Нищо не потрепваше на лицето му. Той слушаше намръщено, втренчил очи в младия мъж, без да отговаря нито с дума, нито с движение.

— Не мога да ви опиша — продължи студентът, — и без това не бих намерил думи, колко бях развълнуван и трогнат да видя вашата доброта, която помня от онова, което ми бяха разказвали. Ненапразно студентите, особено най-бедните от нас, произнасят с такава признателност и доверие името на великодушния господин Редлоу. Разликата в годините и общественото ни положение е толкова голяма, сър, и аз съм така свикнал да ви гледам само от разстояние, че сега сам се учудвам на дързостта си, когато се осмелявам да засегна тази тема. Но на човека, който... към когото може да се каже, че някога съвсем не е била безразлична майка ми, сега, когато всичко е останало далеч в миналото, може би ще му бъде интересно да чуе с каква неописуема обич и уважение гледам на него аз, неизвестен студент, колко трудно и мъчително ми е непрекъснато да стоя настрана и да не търся одобрението му, когато само една негова дума би ме направила щастлив. Но въпреки това ще се старая да се държа така и занапред, доволен, че го познавам и че за него оставам неизвестен. Господин Редлоу — завърши той с отслабващ глас, — онова, което исках да ви кажа, изразих лошо и несвързано, защото силите ми все още не са се завърнали, но ви моля да ми простите за всичко недостойно в моята измама и да забравите останалото!

Ученият продължаваше да гледа втренчено и намръщено студента. Лицето му беше безизразно, но когато при последните си думи младежът тръгна към него, за да докосне ръката му, се дръпна назад и извика:

— Не се приближавайте!

Младият човек спря стъписан от тази строгост и това нетърпеливо, безпощадно отвращение, и замислено прокара ръка по челото си.

— Миналото — минало — каза Редлоу. — То умира като всички тленни твари. Кой твърди, че миналото е оставило следи в моя живот? Той бълнува или лъже! Какво ме интересуват налудничавите ви фантазии? Ако са ви нужни пари, ето, вземете. Дойдох да ви предложа пари. Само за това дойдох. Какво друго би ме довело тук? — измърмори Редлоу и отново се хвана за главата с двете си ръце. — Не може да бъде нищо друго и все пак...

Той хвърли кесията си на масата и пак се отдаде на неспокоен размисъл. Студентът взе кесията и я протегна към него.

— Вземете си я, сър — каза той гордо, но без гняв. — И бих искал заедно с кесията да отнесете и спомена за вашите думи и предложението ви.

— Това ли искате? — попита Редлоу и в очите му блесна безумна светлина.

— Да.

Ученият се приближи до студента за пръв път, откакто беше дошъл, взе кесията, хвана младежа за ръката и го погледна в очите.

— Болестта ви носи тъга и страдания, нали? — засмя се той.

— Да — учудено отвърна студентът.

— И не ви дава покой и ви носи тревоги и грижи, страх за бъдещето и още много физически и душевни нещастия? — продължи Редлоу с безумен, нечовешки възторг. — И за всичко това е най-добре да забравите, нали?

Младежът не отговори и отново прокара ръка по челото си. Редлоу, който все още го държеше за ръкава, изведнъж чу гласа на Мили зад вратата.

— Не, виждам и така — каза тя. — Благодаря, Долф. Не плачи, миличък. Утре мама и татко ще се сдобрят и у дома отново всичко ще бъде наред. Казваш, че при него има гост?

Редлоу се заслуша и пусна ръката на студента.

— Още от първия миг се страхувах, че може да я срещна — измънка той под носа си. — У нея има спокойствие и доброта, на които се боя да влияя. Може да стана убиец на всичко хубаво в сърцето ѝ.

Мили почука на вратата.

— Какво да правя? Да не обръщам внимание на лошото предчувствие или да продължавам да я отбягвам? — мълвеше ученият и смутено се оглеждаше.

Тя отново почука на вратата.

— От всички, които биха могли да дойдат тук, точно нея не исках да срещам — с дрезгав и разтревожен глас каза Редлоу и се обърна към студента. — Скрийте ме!

Млялият мъж отвори разнебитена вратичка в стената, която водеше в малка стаичка под покрива.

Ученият бързо се вмъкна вътре и затвори вратичката.

Студентът отново легна на кушетката и извика на Мили, че може да влезе.

— Скъпи господин Едмънд — каза тя и се огледа, — казаха ми, че имате гост.

— Тук няма никого, освен мен.

— Но някой не е ли идвал при вас?

— Да, но си отиде.

Мили сложи на масата кошницата си и се приближи до кушетката, за да хване протегнатата ръка, но не ѝ протегнаха ръка. Малко учудено, тя тихо се наведе над кушетката, вгледа се в лицето на студента и нежно го докосна по челото.

— Пак ли ви стана зле вечерта? През деня главата ви не беше толкова гореща.

— Глупости! — раздразнително отговори младият човек. — Не съм по-зле!

Още по-учудена, но без на лицето ѝ да се изпише упрек, Мили се отдалечи от него, седна от другата страна на масата и извади от кошницата си вързопче с ръкоделие. После обаче размисли, остави го, тръгна безшумно из стаята и започна да слага нещата на местата им и да подрежда. Оправи дори възглавниците на кушетката с такива внимателни и леки движения, че студентът, който лежеше и гледаше огъня, сякаш не забеляза това. След това Мили измете пепелта,

изсипала се от камината, седна, наведе главата си в скромно боне над ръкоделието си и започна да работи.

— Това е новата ви муселинена завеса за прозореца, господин Едмънд — промълви тя, докато шиеше. — Ще изглежда много добре, въпреки че е евтина, и ще пази очите ви от светлината. Моят Уилям казва, че сега, когато вие вече оздравяхте, в стаята ви не трябва да бъде много светло, защото главата ви ще се замае от ярката светлина.

Едмънд мълчеше, само се завъртя на кушетката, но в смяната на позата му имаше толкова нетърпение и раздражителност, че бързите пръсти на Мили спряха и тя го погледна загрижено.

— Възглавниците не са ви удобни — каза Мили, остави ръкоделието и стана. — Ей сега ще ги оправя.

— Добре са — отвърна той. — Оставете ги, моля ви. Вечно се безпокоите.

Вдигна глава и погледна Мили неблагоприятно и когато отново легна, тя стоя плахо още една минута, а после пак седна и се залови да шие, без да го укори дори с поглед.

— Все си мисля, господин Едмънд, както и вие самият, предполагам, често си мислите напоследък, когато седя тук с вас, колко вярно е онова, което казват — че бедата учи на ум и разум. След болестта вие ще започнете да цените здравето, както никога досега. Ще минат много години, пак ще дойде Коледа и вие ще си спомните дните, когато лежахте тук болен и сам, защото не искахте да огорчавате скъпите си хора с вестта за болестта си, и родният дом ще ви стане двойно по-мил и благословен. Вярно е, нали? Хората са прави.

Мили беше толкова заета с шиенето, толкова искрено вярваше в правдивостта на думите си и изобщо беше толкова спокойна и уравновесена, че не забеляза как я гледа Едмънд, докато я слушаше, затова хладният неблагоприятен поглед, който ѝ отправи, не я обиди.

— Ах! — възкликна тя и замислено наклони на една страна красивата си глава, без да откъсва очи от работата си. — Дори аз все си мисля за това, докато вие бяхте болен, господин Едмънд, а не мога да се меря с вас. Аз съм неука жена и не умея да разсъждавам умно като вас. Забелязах го, откакто вие лежите болен. Когато ви видях толкова трогнат от добротата и вниманието на тези бедни хора, които живеят долу, почувствах, че за вас има някаква награда за загубата на здравето

ви, и като в книга прочетох на лицето ви, че ако не бяха мъките и страданията, нямаше да разберем колко доброта има около нас.

Мили искаше да добави още нещо, но млъкна, защото болният стана от кушетката.

— Хайде да не преувеличаваме ниции заслуги, госпожо Уилям — пренебрежително заяви той. — Смея да кажа, че на хората долу ще им бъде платено за всяка дребна услуга, която са ми направили. Вероятно те това и очакват. И на вас също съм много признателен.

Тя престана да шие и го погледна.

— Не трябва да преувеличавате сериозността на заболяването ми — продължи студентът. — Съзнавам, че вие се интересувате от мен, и съм ви много признателен. Какво още ви е необходимо?

Ръкоделието падна от ръцете на Мили. Тя мълчаливо гледеше младия човек, който ядосано ходеше из стаята, спираше от време на време и после пак започваше да крачи напред-назад.

— Повтарям още веднъж, много съм ви задължен. Вашите заслуги са безспорни, така че защо да намалявате признателността ми, като предявявате някакви прекомерни претенции? Нещастие, тъга, болест, страдания! Човек би си помислил, че съм бил на косъм от смъртта десетки пъти!

— Господин Едмънд, нима мислите, че когато говорех за бедняците в тази къща, намеквах за себе си? — попита Мили, стана и се приближи до студента. Усмихна се простодушно и учудено и скръсти ръце на гърдите си.

— Нищо подобно не съм си помислил, мила моя — възрази Едмънд. — Бях малко неразположен и вие с вашата грижовност — забележете, казвам грижовност — придадохте на това прекалено голямо значение. Сега вече всичко отмина и не можем да продължаваме така.

Той погледна студено Мили, взе книга и седна до масата.

Тя го гледа още малко и усмивката ѝ постепенно помръкна. След това се върна при масата, където беше оставила кошницата си, и тихо попита:

— Господин Едмънд, сам ли предпочитате да останете?

— Не виждам причина да ви задържам тук — отвърна той.

— Ами това... — нерешително промълви Мили и посочи завесата, която шиеше.

— А, завесата — презрително се засмя студентът. — Не си заслужава да оставате заради нея.

Мили сгъна плата и го сложи в кошницата си. После застана пред Едмънд, взря се в него толкова търпеливо и умолително, че той неволно я погледна, и каза:

— Ако искате, аз с готовност ще дойда пак. Когато се нуждаехте от мен, идвах с радост, без да търся заслуга. Може би се опасявате, че сега, когато оздравявате, ще ви безпокоя. Но няма да ви преча. Бих идвала само докато вие все още нямате сили и не можете да излизате навън. Нищо не ми дължите. Само за едно сте прав — трябва да се обръщате към мен справедливо, все едно съм истинска дама, дори дама, която обичате. А ако подозирате, че правя от корист и малкото, което се старая, за да развеселя вас, болния, тогава обиждате себе си, а не мен. Ето, това е жалко. Жал ми е не за себе си, а за вас.

Ако Мили беше изпълнена с бурно негодувание, а не със сдържаност и спокойствие, ако лицето ѝ беше гневно, а не кротко, и ако крещеше, вместо да говори с тих и ясен глас, излизането ѝ от стаята не би оставило студента толкова самотен.

Той гледаше мрачно мястото, където тя доскоро беше седяла, когато Редлоу излезе от скривалището си и тръгна към вратата.

— Когато отново се разболеете — каза той, яростно гледайки студента, — и нека това да стане по-скоро, умрете тук! Издъхнете тук!

— Какво направихте с мен? — възкликна младежът и го хвана за наметалото. — Превърнахте ме в друг човек! Какво проклятие ми навлякохте? Върнете ми предишната душа!

— Първо моята трябва да се върне! — кресна като обезумял Редлоу. — Аз съм заразен! Заразявам другите! Нося отрова, която отравя мен и душите на цялото човечество. Там, където по-рано изпитвах интерес, състрадание и жал, сега се превръщам в камък. Навсякъде сея себелюбие и неблагодарност. Само в едно не съм толкова низък като нещастниците, които превръщам в злодеи, и това е, че в мига, когато те изгубват човешкия си облик, аз съм способен да ги намразя.

Докато говореше, Редлоу отблъсна младежа от себе си и го удари, а после бързо избяга в нощта, където свистеше вятър, валеше сняг, по небето се носеха облаци и през тях неясно светеше луната, навсякъде му се причуваха думите на призрака — шептяха ги виещият вятър и падащият сняг, разнасяха ги облаци на небето и лунната светлина и застрашително извисяващите се сенки: „Приеми от мен дар и го носи със себе си навсякъде, където отидеш“.

Редлоу не знаеше къде отива и му беше все едно. Единственото му желание беше да остане сам. Промяната, която почувства в себе си, превърна оживените улици и собствената му душа в пустиня, а тълпите около него, хора с различни съдби, които те понасяха търпеливо и мъжествено — в безброй песъчинки, които вятърът навяваше в безразборни купчини и после отново разпръскваше без смисъл и цел. Видението беше предсказало, че миналото скоро ще бъде заличено от паметта му и ще изчезне безследно, но този час все още не беше настъпил и сърцето на учения все още не се бе вкаменило, затова, съзнавайки в какво се е превърнал и в какво превръща другите, той се стараше да отбягва хората.

И изведнъж, докато крачеше припряно, Редлоу се сети за безпризорното момче, което се беше втурнало в стаята му. И после си спомни, че от всички, които бе срещнал след изчезването на призрака, само онова момче не беше показало признаци на промяна.

Каквото и отвратително чудовище да му се стори малкото зверче, ученият реши да го намери и да провери дали наистина близостта му не влияе на малчугана, а в същия миг му хрумна и друга мисъл.

Той положи усилия да разбере къде се намира и се отправи към колежа, към онази негова част, където беше главният вход, към онова място, където плочите на двора бяха изтрити от стъпките на безброй студенти.

Къщата на пазача се намираше веднага зад железните порти и представляваше част от правоъгълника, образуван от четириъгълната сграда на колежа. Редлоу, знаеше, че ако се скрие зад нея, ще може да надзърне през прозореца на скромното жилище на семейство Суиджър и да види кой е вътре. Железните порти бяха затворени, но той провря ръка между решетките, намери резето, дръпна го, безшумно се вмъкна в двора, отново заключи и се приближи до прозореца, стараейки се да стъпва колкото може по-леко по хрущящата тънка коричка на замръзалия сняг.

Огънят, към който беше изпратил момчето снощи, сега весело пламтеше зад стъклото и осветяваше стаята. Несъзнателно отбягвайки осветени места, Редлоу внимателно заобиколи и погледна през прозореца. Отначало му се стори, че в стаята няма никого и че пламъците хвърлят алени отблясъци само върху старите греди на тавана и тъмните стени, но когато се взря по-внимателно, видя онзи, когото търсеше. Хлапето спеше свито на кълбо на пода пред камината. Редлоу скочи към вратата, отвори я и влезе.

Момчето лежеше толкова близо до огъня, че когато той се наведе да го събуди, горещината опари главата му. Веднага щом усети, че го докосват, спящото дете се събуди, прихвана дрипите си с инстинктивното движение на вечно гонено същество, избяга, претъркулвайки се в отсрещния ъгъл на стаята, и протегна крак, готово да се отбранява.

— Ставай! — заповяда Редлоу. — Забрави ли ме?

— Остави ме! — отвърна момчето. — Това е домът на жената, а не твоят.

Втренченият поглед на учения го усмири поне дотолкова, че да не се опитва да избяга. Редлоу го изправи на крака и започна да го оглежда.

— Кой изми краката ти и превърза раните и драскотините ти? — попита той.

— Жената.

— Тя ли изми и лицето ти?

— Да.

Ученият му задаваше тези въпроси, за да привлече към себе си погледа на малчугана, та да го гледа в очите, и със същото намерение повдигна брадичката му и отметна от челото буйните му коси, въпреки че се гнусеше да го докосва. Хлапетото зорко следеше погледа му, готово да се защитава, защото не знаеше какво може да направи по-нататък този човек. Редлоу ясно видя, че у момчето не е настъпила никаква промяна.

— Къде са всички? — попита той.

— Жената излезе.

— Знам. А къде са старецът с белите коси и синът му?

— Мъжът на жената? — попита малчуганът.

— Да. Къде са те?

— Излязоха. Някъде се е случило нещо. Извикаха ги, те изскочиха бързо и ми казаха да стоя тук.

— Ела с мен — каза Редлоу — и ще ти дам пари.

— Къде ще ме водиш? И колко ще ми дадеш?

— Ще ти дам повече шилинги, отколкото си виждал през живота си, и скоро ще те върна тук. Ще намериш ли пътя за там, откъдето си дошъл?

— Пусни ме! — викна хлапетото и неочаквано се отскубна от ръката на учения. — Няма да дойда с теб. Не ме докосвай! Дръпни се или ще ти хвърля огън!

То седна пред камината, готово с гола ръка да вади оттам горящи въглени.

Онова, което бе изпитал дотогава Редлоу, докато наблюдаваше как като по магия хората се променят от близостта до него, беше нищо в сравнение с ледения ужас, който го обзе при вида на малкото

непокорно диваче. Кръвта във вените му се смрази, докато гледаше безстрастното, неподвластно на никакви човешки чувства чудовище в образа на дете, с вдигнато към него хитро и зло лице и малка, почти бебешка ръка, готова да се бори, върху решетката на камината.

— Слушай, момче! — настоя ученият. — Води ме, където искаш, но само да бъде на място, където хората са много нещастни или много лоши. Искам да им помогна, а не да им сторя зло. Ще си получиш парите, както обещах, и ще те върна обратно. Ставай! Да вървим по-скоро! — Той тръгна към вратата, опасявайки се, че госпожа Уилям може да се върне.

— Само не ме дръж и не ме докосвай — каза момчето, бавно отпусна ръката, която заплашваше да протегне към огъня, и се надигна от пода.

— Добре.

— И ще вървя пред теб или зад теб, както искам?

— Добре.

— Първо ми дай парите и тогава ще дойда.

Редлоу сложи няколко шилинга, един по един, в протегнатата му длан. Момчето не можеше да брои, но всеки път казваше: „Един“, „Още един“, и гледаше алчно монетите и дарителя. Нямахме къде да сложи парите и ги напъха в устата си.

Ученият откъсна лист от тефтерчето си, написа с молив, че взима момчето със себе си, и остави бележката на масата. След това направи знак на малчугана да го последва. Придържайки дрипите към тялото си както обикновено, хлапето излезе в зимната нощ, както беше с гола глава и босо, Редлоу предпочиташе да не минава през желязната порта, през която беше дошъл, защото се страхуваше да не срещне госпожа Уилям, която старателно отбягваше, затова тръгна из коридорите, където по-рано се беше изгубило момчето, през онази част на сградата, където се намираще жилището му, и се приближи до малка врата, за която имаше ключ. Щом излязоха на улицата, той спря и попита спътника си, който мигновено отстъпи назад дали знае къде се намират.

Малкото диваче се озърта една-две минути и накрая кимна и посочи накъде трябва да тръгнат. Редлоу закрачи веднага и момчето, вече не толкова подозрително както преди, го последва, като извади

парите от устата си, изтърка ги до блясък в дрипите си и после пак ги пъхна в устата си, докато вървеше.

Три пъти по пътя двамата се изравняваха, вървяха един до друг и спираха. Три пъти ученият поглеждаше лицето на малкия си придружител и потреперваше от една и съща мисъл.

Първият път беше, когато прекосяваха старо гробище, а Редлоу спря сред гробовете и не можа да ги свърже с никаква трогателна, нежна или утешителна мисъл.

Втория път, когато иззад облаците се появи луната, той вдигна очи към небето и я видя в цялото ѝ великолепие, обкръжена от безброй рояци звезди. Все още помнеше имената им и всичко, което науката беше открила за тях, но не съзря в тях онова, което виждаше по-рано, и не почувства онова, което бе чувствал преди в такива ясни нощи, отправяйки взор към небето.

Третия път Редлоу спря, за да послуша разнасящата се отнякъде печална музика, но чу само звуци, сътворени от бездушния механизъм на инструменти, които не събудиха у него нищо съкровено, не му нашепваха за миналото, нито за бъдещето и не означаваха нищо повече от ромолене на отдавна изтекла вода или шепот на отдавна утихнал вятър.

И всеки път той с ужас се убеждаваше, че въпреки огромната пропаст, която разделяше разума на учения от животинската хитрост на малкото зверче, и че колкото и да са различни във всяко физическо отношение, израженията им са абсолютно еднакви.

Те вървяха известно време — ту по оживени улици, където Редлоу често поглеждаше през рамо, мислейки, че е загубил водача си, но обикновено го виждаше да върви от другата си страна, ту по тихи и безлюдни места, където можеше да брои бързите ситни стъпки на босите момчешки нозе, докато накрая стигнаха до група съборетини. Момчето го дръпна за лакътя и спря.

— Ето тук! — каза то и посочи къща, в чиито прозорци тук-там блестеше светлина, а над входа бе окачен мъждив фенер и надпис „Странноприемница“.

Редлоу огледа къщите наоколо и неоградената, непресушена, неосветена земя в близост до бавно течащия канал, до който бяха построени, и после дългата редица различни по височина арки — част от мост или виадукт, който служеше за граница на това странно място.

Арките ставаха все по-малки и предпоследната беше не по-голяма от кучешка колибка, а най-близката до него представляваше безформена купчина кирпич. Редлоу погледна момчето до себе си, което се свиваше, трепереше от студ и накуцваше, докато вдигаше единия си крак и го потриваше в другия, за да го стопли малко, но в лицето и изражението, с което то гледаше наоколо, той така ясно видя себе си, че ужасен отстъпи от него.

— Там! — повтори хлапето и отново посочи къщата. — Аз ще чакам тук.

— Ще ме пуснат ли да вляза? — попита ученият.

— Кажи им, че си лекар. Вътре има болни хора.

Редлоу се приближи до вратата, обърна се и видя, че момчето се влачи към ниската арка и запълзва под нея, сякаш е плъх. Той не изпита никаква жал към него, но се уплаши, когато детето го погледна от бърлогата си, и забърза към къщата, сякаш за да се спаси.

— Този дом вероятно е обитаван от тъга, обиди и страдания — каза си Редлоу, мъчително опитвайки се да си спомни по-ясно нещо, което му убягваше. — Не можеш да навредиш на онзи, който носи забрава на такива неща.

С тези думи той бутна незаклучената врата и влезе.

На стъпалата седеше жена, която или спеше, или се беше замислила, положила глава на ръцете върху коленете си. Редлоу видя, че ще му е трудно да мине, без да я настъпи, а тя не го забелязваше. Той спря и докосна рамото ѝ. Жената вдигна глава и ученият видя младежко лице, но повехнало и безжизнено, сякаш, противно на природата, след пролетта внезапно беше настъпила зима и бе убила започналия разцвет.

Жената не прояви ни най-малък интерес към непознатия, само се дръпна по-близо до стената, за да му направи път да мине.

— Коя сте вие? — попита Редлоу и спря, като се държеше за счупените перила.

— А вие как мислите? — отвърна тя с въпрос, отново обръщайки към него лицето си.

Той огледа порутената внушителна сграда, създадена толкова неотдавна и обезобразена толкова скоро, и не състрадание, защото изворът на истинското състрадание в гърдите му беше пресъхнал, а нещо най-близко до състраданието от всички чувства, които в

последните часове се опитваха да разкъсат мрака в душата му, все още не превърнал се в непрогледна нощ, прозвуча в гласа му, когато каза:

— Дошъл съм, за да облекча съдбата ви, ако мога. Измъчва ли ви някаква обида?

Жената се намръщи и после се засмя, но смехът ѝ се стопи в тежка въздишка и тя отново наведе глава и зарови пръсти в косите си.

— Измъчва ли ви някаква обида? — повтори Редлоу.

— Измъчва ме животът ми — отговори жената и го погледна за миг.

Ученият разбра, че тя е една от многото, олицетворението на хиляди жени като нея.

— Кои са родителите ви? — попита той.

— Някога имах роден дом. Далеч, на село. Баща ми беше градинар.

— Умря ли?

— За мен е мъртъв. Всичко това за мен е мъртво. Вие сте джентълмен и няма да разберете! — Тя отново вдигна очи към него и се засмя.

— Жено! — строго каза Редлоу. — Преди домът и семейството ти да умрат за теб, някой не те ли обиди? Колкото и да се стараеш да го забравиш, не те ли измъчва някакъв спомен за стара обида? И не те ли терзае отново и отново, все по-силно ден след ден?

В облика ѝ беше останала толкова малко женственост, че Редлоу се изуми, когато тя изведнъж избухна в сълзи. Но още повече се стъписа и разтревожи, когато забеляза, че заедно с пробудилия се спомен за стара обида у жената оживя нещо човешко, някаква отдавна забравена нежност.

Той леко се отдръпна от нея и в същия миг видя, че ръцете ѝ са покрити със синини, лицето ѝ е в драскотини и гърдите ѝ са изранени.

— Кой ви е наранил така жестоко? — попита той.

— Никой. Сама се нараних.

— Не може да бъде.

— Кълна се, че бях аз! Той не ме е докосвал. Сама си го причиних от злоба и се хвърлих по стълбите. Той не беше близо до мен. Не ме е пипвал и с пръст!

Жената го гледаше в очите и лъжеше. И в решителността, изписана на лицето ѝ, Редлоу видя, че в душата на тази нещастница са

оцелели и последните уродливи и извратени остатъци от добри чувства, и съвестта го упрекна, че е отишъл при нея.

— Тъга, обиди и страдания! — измърмори той и уплашено отмести очи от нея. — Това са корените, които я свързват с миналото, с онова, което е била преди падението си. В името на Бога, пусни ме да мина!

Страхувайки се да я погледне отново и да я докосне, уплашен от мисълта, че може да скъса и последната нишка, която все още удържа жената на ръба на пропастта, Редлоу се загърна в наметалото си и хукна нагоре по стълбите.

Срещу себе си на площадката видя откряната врата. В същия миг някакъв човек със свещ в ръката понечи да я затвори отвътре, но при вида на Редлоу се дръпна назад и неволно произнесе името му.

Изненадан, че някой тук го познава, ученият спря и се помъчи да си спомни дали е виждал това изнурено и уплашено лице. Но нямаше време да се замисли, защото за огромно негово изумление, от стаята излезе старият Филип и го хвана за ръката.

— Господин Редлоу — каза старецът, — вие винаги сте верен на себе си, сър! Чухте какво е станало и веднага дойдохте да помогнете, ако можете. Но, уви, вече е твърде късно, твърде късно!

Озадачен и разтревожен, Редлоу покорно се остави да бъде заведен в стаята. Там на ниско легло на колелца лежеше човек, а до него стоеше Уилям Суиджър.

— Твърде късно! — измънка старецът, гледайки печално учения. По лицето му потекоха сълзи.

— И аз това казвам, татко — шепнешком се обади Уилям. — Така си е. Да пазим тишина, както винаги, докато той дреме, е единственото, което можем да направим за него. Ти беше прав, татко!

Редлоу спря до леглото и погледна човека, проснат на дюшека. Мъжът съвсем не беше стар, но въпреки това се виждаше, че едва ли ще доживее утрото. За четири-пет десетилетия всевъзможни пороци бяха оставили отпечатък върху лицето му и в сравнение с лицето на Филип, всеки би казал, че тежката ръка на времето се е отнесла милостиво със стареца и дори го е разкрасила.

— Кой е той? — попита ученият и огледа хората около себе си.

— Моят син Джордж, господин Редлоу — отвърна старецът, кършейки ръце. — Най-големият ми син Джордж, с когото майка му се

гордееше повече, отколкото с всички останали деца!

И той склони побелялата си глава на леглото.

Редлоу отмести очи към човека, който го беше познал и назовал по име, но оттогава седеше в сенките в най-отдалечения ъгъл на стаята. Мъжът беше на неговите години и макар да не си спомняше да познава такъв безнадеждно пропаднал и съсипан човек, в извивките на фигурата му имаше нещо познато, докато седеше обърнат с гръб, както и в походката му, когато после излезе от стаята, и ученият неспокойно прокара ръка по челото си.

— Уилям — мрачно прошепна той. — Кой е този човек?

— Ето, видите ли, сър — отвърна Уилям. — И аз това казвам. Защо му трябваше да играе хазарт и други такива неща и да затъва все по-дълбоко, докато накрая стигне дъното?

— Така ли е направил? — попита Редлоу, гледайки подир излезлия човек, и отново нервно прокара ръка по челото си.

— Точно така, сър — потвърди Уилям Суиджър. — Доколкото ми казаха. Той очевидно знае много малко за медицината, сър, странствал е с моя нещастен брат, когото виждате тук. — Господин Уилям избърса очи с ръкава си. Стигнаха до Лондон и се настанили в тази странноприемница да пренощуват. Понякога тук спират такива пътници. Той се грижел за брат ми и по негова молба дойде при нас. Каква печална гледка, сър! Но явно така му е било писано. Само се боя, че баща ми няма да го преживее!

При тези думи Редлоу вдигна глава и припомняйки си къде се намира и с кого, а и какво проклетие носи със себе си, тъй като съвсем беше забравил за това, стъписан от неочакваната среща, отстъпи крачка назад, без да знае дали да избяга от тази къща още сега, или да остане.

Но отстъпвайки пред някакво мрачно упорство, с което му се налагаше да се бори постоянно, той реши да остане.

„Едва вчера забелязах, че паметта на стареца съхранява само тъга и страдания, а днес вече съм готов да я помрача? — запита се ученият. — Нима спомените за умирация тук, които мога да прогоня, са толкова скъпи, че трябва да се страхувам за него? Не, няма да си тръгна.“

Той остана, но трепереше от страх въпреки всичките тези разсъждения. Стоеше загърнат в черното си наметало встрани от

леглото и с лице, извърнато от другите, слушаше какво си говорят и имаше чувството, че е зъл дух, който е донесъл нещастие в този дом.

— Татко! — промълви болният, излизайки от унеса.

— Момчето ми! Синът ми Джордж! — отвърна старият Филип.

— Ти току-що каза, че много отдавна аз съм бил любимецът на майка ми. Колко е страшно да си помислиш сега за онези далечни дни!

— Не, не, не! — възрази старецът. — Мисли за това. Не казвай, че е страшно. За мен не е страшно, сине мой.

— Сърцето ти се къса — рече болният и почувства, че по лицето му капят сълзите на баща му.

— Да, да — каза Филип, — сърцето ми се къса, но това е хубаво. Тъжно и жално ми е да си спомням за онези времена, но това не е лошо, Джордж. И ти си мисли за онези времена и сърцето ти ще се смекчи! Къде е моят син Уилям? Уилям, момчето ми, вашата майка нежно обичаше Джордж до последния си дъх и сетните й думи бяха: „Каж ми, че съм му простила, благословила съм го и съм се молила за него“. Така ми каза и още не съм забравил думите й, а вече съм на осемдесет и седем!

— Татко! — рече болният. — Знаем, че умирам. Не ми остава много и ми е трудно да говоря дори за онова, което е най-важно за мен. Каж ми, има ли за мен някаква надежда след смъртта?

— Има надежда за всички, които са се поправили и покаяли. За тях има надежда. О, Господи! — възкликна старецът, склочи ръце като за молитва и отправи взор към небето. — Вчера ти благодарих, че помня моя злочест син като невинно дете. Но каква утеха е за мен това в този час, когато ти го забрави!

Редлоу закри лице с ръцете си и се сви и отдръпна като убиец.

— Ах, след това изгубих всичко! — немощно изстена човекът в леглото. — Загубих живота си!

— Но някога, когато беше малък — продължи старецът, — той играеше с другите деца. Вечер, преди да си легне и да заспи невинен детски сън, казваше молитвите си, седнал на коленете на клетата си майка. Виждам съм го много пъти. А тя притискаше главата му до гърдите си и го целуваше. Колкото и тъжно да ни беше с нея да си спомняме това, когато той тръгна по лош път и всичките ни надежди и мечти за него рухнаха, този спомен, като нищо друго, ни свързваше с него. Отче небесни, ти, който си много по-добър от земните бащи! Ти,

който скърбиш за своите блудни деца! Приеми отново в лоното си този твой блуден син! Не такъв, какъвто е станал, а какъвто беше. Той те зове, както зове нас, както толкова често ни се е струвало.

Старият Филип вдигна треперещите си ръце, а синът, за когото се молеше, немощно склони глава на гърдите му, сякаш отново бе станал детето, за което бащата говореше, и търсеше помощ и утеха.

Случвало ли се е някога човек да трепери така, както затрепери Редлоу в настъпилата след това тишина? Той знаеше какво ще последва и че ще настъпи бързо.

— Минутите ми са преброени. Трудно ми е да дишам — каза болният, надигна се на лакът и с другата си ръка заопипва въздуха, — а си спомням, че някаква мисъл се въртеше в главата ми за човека, който беше тук сега... Татко, Уилям... почакайте! Привижда ли ми се, или там наистина стои нещо черно?

— Не, не ти се привижда — отвърна старият му баща.

— Човек ли е?

— И аз това казвам, Джордж — намеси се брат му и ласкаво се наведе над него. — Това е господин Редлоу.

— Мисля, че го сънувах. Помолете го да се приближи.

Ученият, който беше по-блед от умирация, се приближи до него и подчинявайки се на движението на ръката му, седна на леглото.

— Боли ме тук, сър — каза Джордж и сложи ръка на сърцето си. В очите му се четеше безмълвна молба, скръб и предсмъртна мъка, — когато гледам клетия си стар баща и си мисля колко нещастие съм причинил и колко обиди и тъга съм донесъл...

Какво го накара да млъкне? Дали близостта на края или началото на нова вътрешна промяна?

— Затова ще се постарая да направя нещо добро. Само че мислите ми са объркани и препускат бързо. Тук имаше още един човек. Видяхте ли го?

Редлоу не беше в състояние да каже нищо. Когато видя добре познатия му фатален признак — ръката, която озадачено докосва челото, гласът му секна. Вместо отговор, той само кимна.

— Той няма пукнат грош, гладен е и мизерства. Сломен е, разбит и лишен от всяка надежда. Погрижете се за него! Не губете време! Знаем, че иска да сложи край на живота си.

Промяната настъпваше. Виждаше се на лицето му, което се променяше, очите се ожесточаваха, чертите ставаха по-твърди и студени, потъмняваха и изгубваха оттенъците на тъга.

— Не помните ли? Не го ли познавате? — настоя болният.

Той закри за миг очи, отново прокара ръка по челото си и после пак се втрени в Редлоу, но този път погледът му беше дързък, нагъл и бездушен.

— По дяволите! — каза и намръщено се огледа. — Какво правите с мен? Живях смело и не смятам да умра като страхливец. Вървете по дяволите!

Джордж се отпусна на постелята и закри очи и уши с ръцете си, за да не види и чуе нищо повече и да умре равнодушен към всичко.

Дори гръм да бе поразил Редлоу, той пак нямаше да отскочи толкова бързо от леглото на болния. Но и старият Филип, който се беше отдалечил на няколко крачки, докато ученият разговаряше със сина му, се приближи отново и изведнъж отстъпи с видимо отвращение.

— Къде е моят син Уилям? — припряно попита той. — Да си тръгваме, Уилям. По-скоро да си вървим у дома.

— У дома, татко? — учуди се Уилям. — Нима искаш да оставиш родния си син?

— Къде е синът ми? — попита старецът.

— Как къде? Ето го тук!

— Той не е мой син! — възрази Филип, треперейки от гняв. — Този негодник не може да е мой син. Моите деца е приятно да гледаш. Те се грижат за мен, хранят ме, поят ме и са готови да ми услужат. Имам право на това! Аз съм вече на осемдесет и седем!

— Достатъчно си живял, колко още? — измърмори Уилям, пхна ръце в джобовете си и изпод вежди погледна баща си. — Не знам каква полза има от теб. Без теб в живота ни би имало повече удоволствия.

— Моят син, господин Редлоу! — възкликна старецът. — Добрият ми син! Чувате ли го как ми говори! Ще ми се да знам той кога ми е доставял удоволствие!

— И аз не съм получил кой знае какви удоволствия от теб — намусено каза Уилям.

— Чакай да си помисля — рече старецът. — Колко години на Коледа съм седял в топлия си ъгъл и не са ме карали да излизам на

улицата в студените нощи? И съм празнувал и съм се веселил и никога не ме е безпокоил и ядосвал и не ми се е налагало да гледам такова нещо? — Той посочи умиращия. — Колко години, Уилям? Двайсет?

— По-скоро четирийсет — измънка Уилям. — Гледам баща си, сър — продължи той, обръщайки се към Редлоу със съвършено неприсъщ за него нетърпелив и раздражителен тон, — и не се сещам какво му е хубавото. Живял е много години и само е ял, пил и се е веселил.

— Аз... вече съм на осемдесет и седем — несвързано и като малко дете забръцолови Филип, — а не си спомням да съм се ядосвал за нещо. И нямам намерение да се ядосвам сега заради думите на този малкия. Този човек не ми е син. Да, случвало се е и да се забавлявам — много пъти. Спомням си веднъж... не... забравих... Искях да разкажа нещо за игра на крикет и за един мой приятел, но ми излезе от ума. Питам се кой ли беше... Обичах ли го? И какво стана с него... Умря ли? Не помня. И не ме интересува. Изобщо не ме е грижа.

Той се закиска сънливо, поклати глава и пъхна ръце в джобовете на жилетката си. В единия джоб намери вейка бодлива зеленика, останала там вероятно от предишната вечер, извади я и започна да я разглежда.

— Плодчета, а? — каза старецът. — Жалко, че не стават за ядене. Спомням си, още бях малък, ей толкова, и отидох на разходка... Чакай малко. С кого се разхождах? Не, не помня... Не помня с кого се разхождах, кого обичах и кой ме обичаше. Плодчета, а? Когато има плодчета, винаги е весело. Какво пък, и на мен ми се полага веселие, и да се грижат за мен, и да ми е топло и уютно. Аз съм беден старец, вече съм на осемдесет и седем. Осемдесет... и... седем...

Редлоу не видя жалкото празно изражение, с което старецът повтаряше тези думи, докато гризеше и плюеше листата на бодливата зеленика; хладния, безчувствен поглед, с който го гледаше малкият му син, променил се до неузнаваемост, и непреклонното безразличие на големия, закоравял от грехове. Той най-после се откъсна от мястото, на което краката му сякаш бяха заковани, и избяга от къщата.

Водачът му изпълзя от убежището си и когато ученият стигна до арката, вече го чакаше.

— Връщаме ли се при жената? — попита момчето.

— Да, бързо — отвърна Редлоу. — Не спирай никъде по пътя.

Отначало хлапето вървеше пред него, но обратният път приличаше по-скоро на бягство и скоро малките му боси нозе започнаха да изостават от бързите крачки на Редлоу. Отдръпвайки се от всеки минувач, плътно загърнат в наметалото си и придържайки го около себе си така, сякаш и най-лекото докосване до дрехата заплашва всеки със смъртоносно отравяне, ученият вървеше, без да спира, докато накрая стигнаха до вратата, откъдето бяха излезли. Редлоу я отключи със собствен ключ, влезе, придружаван от хлапето, и забърза по тъмните коридори към стаята си.

Момчето следеше всяко негово движение и когато той затвори вратата, се огледа и се скри зад масата.

— Не ме докосвай! — каза то. — Защо ме доведе тук? Да ми вземеш парите ли?

Ученият му хвърли още няколко шилинга на земята. Момчето веднага се метна върху тях, сякаш искаше да ги скрие с тялото си, да не би съблазнен от блясъка им, той да промени решението си и да си ги вземе обратно, и едва когато Редлоу седна в креслото си до лампата и закри лице с ръце, започна да ги събира крадешком. Щом приключи, то се промъкна до камината, настани се на голямото кресло там, извади от пазвата си корички и огризки и започна да дъвче, като се втренчи в огъня и от време на време поглеждаше монетите, които стискаше в шепата си.

— Никой друг вече не ми остана на света — промълви Редлоу, гледайки момчето с нарастващ страх и отвращение.

Не знаеше колко време е минало, преди да откъсне поглед от това странно същество, от което се страхуваше толкова много — половин час или половин нощ. Хлапето изведнъж наруши тишината в стаята. Сепна се и се заслуша, а после скочи и хукна към вратата.

— Жената идва! — извика то.

Ученият го хвана по пътя му и в същия миг на вратата се похлопа.

— Пусни ме, чуваш ли? — каза момчето.

— Не сега — отвърна Редлоу. — Стой тук. Сега никой не трябва да влиза или излиза оттук. Кой е там?

— Аз съм, сър — извика Мили. — Моля ви, отворете.

— Не! За нищо на света! — отговори ученият.

— Господин Редлоу, господин Редлоу! Моля ви, сър, отворете!

— Какво се е случило? — попита той, държейки хлапето.

— Нещастникът, когото видяхте, сър. По-зле е и каквото и да му говоря, той упорства в своето ужасно заслепение. Бащата на Уилям изведнъж се вдетини. И самият Уилям е променен. Ударът беше твърде внезапен за него. Не разбирам какво му е. Не прилича на себе си. О, господин Редлоу, моля ви, посъветвайте ме какво да правя, помогнете ми!

— Не! Не! Не! — отговори ученият.

— Господин Редлоу! Мили господине! Умолявам ви! В съня си Джордж каза нещо за някакъв човек, когото сте видели там. Той се страхува, че този човек ще сложи край на живота си.

— По-добре да свърши със себе си, отколкото да се приближава до мен!

— В бълнуването си Джордж каза, че вие познавате този човек, че някога, много отдавна, той ви е бил приятел и че той е бащата на студента... Имам мрачни предчувствия... Бащата на младия джентълмен, който е болен. Какво да направя? Къде да го намеря? Как да го спася? Господин Редлоу, моля ви, в името на Бога, посъветвайте ме! Помогнете ми!

През цялото време ученият държеше момчето, което като безумно се дърпаше към вратата, за да отвори на Мили.

— Призраци! Духове, които наказват за нечестиви мисли! — извика Редлоу, изтерзано оглеждайки се наоколо. — Чуйте ме! Знам, че в мрака на душата ми мерзелее искра на разкаяние. Дайте ѝ да се разгори и да озари нещастieto ми! Дълги години обяснявах на студентите, че в материалния свят няма нищо излишно. Нито една стъпка, нито един атом не изчезва безследно в тази чудна структура, без да се отвори празно пространство в необятната вселена. Сега знам, че такъв е и законът за човешките спомени за добро и лошо, за радост и скръб. Смилете се над мен! Снемете от мен проклятието!

Не се чу никакъв отговор, освен гласа на Мили, която повтаряше:

— Помогнете ми, помогнете ми! Отворете!

Хлапето продължаваше да се опитва да се отскубне от ръцете на Редлоу.

— Сянка моя! Дух на мрачните ми часове! — отчаяно извика той. — Ела и ме измъчвай денем и нощем, само си вземи обратно дара! Или ако трябва да останеш при мен, лиши ме от страшната способност

да го предавам на други! Унищожи злото, създадено от мен! Остави ме в мрак, но върни светлината на онези, от които я отнех! От първата минута пощадих тази жена и няма да пускам никого при себе си, освен това диво зверче, за което моята близост не е опасна. Чуй ме!

Отново нямаше отговор, само момчето все още се дърпаше от ръката на Редлоу и Мили все по-отчаяно и силно викаше:

— Помогнете! Отворете вратата! Някога той е бил ваш приятел. Къде да го намеря? Как да го спася? Всички се промениха и няма кой друг да ми помогне. Умолявам ви, отворете!

[1] Молох (или цар), западносемитски бог, древно езическо божество, бог на войната и изпепеляващата сила на огъня, на когото

служели и принасяли човешки жертви деца амонците, а по-късно и западносемитските народи. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

ВРЪЩАНЕ НА ДАРА

Навън все още цареше тъмна нощ. Над равнините, върховете на хълмовете и от палубите на корабите, навлезли навътре в морската шир, далеч на хоризонта се забелязваше слаба светлина, която обещаваше, че някога ще се разсъмне, но обещанието беше далечно и неясно и луната трудно пробиваше нощните облаци.

И в подобна тъма, също като тези облаци, които се носеха между небето и земята, закриваха луната и забулваха в мрак земята, сенките в съзнанието на Редлоу се гонеха и застигаха, помрачавайки разума му. Като сенките на нощните облаци, своенравни и променливи, бяха редуващите се мигове на прозрение и минутите на забвение и като нощните облаци, които отново и отново закриваха пробилата за малко лунна светлина, кратък случаен зрак, тъмата ставаше още по-непрогледна.

Дълбока тягостна тишина властваше над грамадната старинна сграда и стените и ъглите ѝ, които образуваха загадъчни тъмни очертания върху земята, ту изчезваха в гладкия бял сняг, ту се показваха отново или се скриваха в лунната пътека. В стаята на учения, на слабата светлина на гаснещата лампа, всичко беше неясно и сумрачно. След като гласът зад вратата замлъкна и хлопането спря, там настана гробовна тишина. Не се чуваше нищо, само побелялата пепел в камината от време на време издаваше приглушен звук, досущ като последен дъх на умиращия огън. На пода пред камината дълбоко спеше момчето. Редлоу седеше неподвижно в креслото си, откакто виковете пред вратата му бяха престанали, сякаш се беше превърнал в камък.

Отново зазвучаха коледните песни, които беше чул по-рано. Отначало ги слушаше равнодушно, но мелодията продължаваше да звучи — тиха, нежна и меланхолична — и той стана и протегна ръце, сякаш към него се приближаваше приятел, когото най-последно може да прегърне, без да му причини зло. Лицето му вече не беше толкова напрегнато и недоумяващо. През тялото му преминаха леки тръпки и очите му се напълниха със сълзи. Той сведе глава и закри лице с ръцете си.

Спомените за тъга, обиди и страдания не се завърнаха в него. Редлоу знаеше, че не може да се възстановят. Нито за секунда не вярваше и не се надяваше, че ще се върнат. Ала нещо беззвучно затрептя дълбоко в него и той отново бе в състояние да се развълнува от онова, което таеше далечната музика. Дори и само да му разказваше тъжно за безценното съкровище, което беше изгубил, Редлоу пламенно благодари на небесата.

Последната нота утихна и той вдигна глава и се заслуша в едва доловимите отзвуци. Зад момчето, което спеше на пода в краката му, стоеше призракът, неподвижен и безмълвен, приковал поглед в учения.

Както и преди, привидението беше страшно, но не толкова жестоко и неумолимо, както се бе сторило на Редлоу. Поне така си помисли или се надяваше той, докато го гледаше и трепереше. Духът не беше сам. Призрачната му ръка държеше друга ръка.

Кой стоеше до видението? Самата Мили или нейната сянка и подобие? Както винаги, главата ѝ беше леко наклонена и сякаш с жал гледаше спящото дете. Сияние озари лицето ѝ, но призракът, който стоеше до нея, остана както обикновено тъмен и безцветен.

— Дух! — извика ученият, отново обзет от тревога. — Никога не съм упорствал и не съм бил самонадеян, що се отнася до нея. Не я води тук! Спести ми това!

— Това е само сянка — отвърна привидението. — При първия зрак на утрото потърси истинския образ на това, което е пред теб.

— Безмилостната съдба ли ме осъди на това? — извика Редлоу.

— Да — потвърди призракът.

— Да погубя спокойствието и добротата на тази жена? Да я направя такава като мен, както сторих с другите?

— Казах, потърси я — повтори видението. — Нищо повече не съм казвал.

— Но кажи ми — възкликна ученият, хващайки се за надеждата, която мислеше, че се крие в тези думи, — мога ли да поправа злото, което причиних?

— Не — отговори духът.

— Не искам изцеление за себе си — продължи Редлоу. — Отказах се от своята воля и справедливо изгубих. Но за онези, на които предадох този фатален дар, които никога не са го искали и които

неочаквано и несъзнателно получиха проклятието и не беше по силите им да го избегнат, не може ли да направя нищо за тези нещастници?

— Нищо — отвърна призракът.

— А някой друг не може ли да им помогне?

Видението стоеше неподвижно като статуя и не откъсваше очи от Редлоу, но после изведнъж се обърна и погледна сянката до себе си.

— Тя може да помогне? — възкликна ученият и също погледна образа на Мили.

Призракът най-после пусна ръката, която държеше, и бавно вдигна своята в знак, че освобождава Мили. Сянката ѝ, без да сменя позата си, започна да отстъпва назад и да се разтопява.

— Остани! — извика ученият с вълнение, което не можеше да се изрази с думи. — Почакай само още миг! Имай милост! Знам, че в мен настъпи промяна преди малко, докато звучеше музиката. Каж ми, загубих ли силата да сторя зло на тази жена? Може ли да се приближа до нея, без да се страхувам? О, нека тя да ми даде знак, че има надежда!

Видението гледаше сянката и не отговори.

— Каж ми поне дали тя съзнава, че е в нейна власт да поправи злото, сторено от мен!

— Не — отвърна духът.

— Може би ѝ е дадена такава власт, но тя не знае?

— Потърси я — повтори призракът и сянката на Мили бавно изчезна.

И те отново застанаха лице в лице и се втренчиха един в друг страховито и без да отстъпват, както в часа, когато Редлоу прие пагубния дар, а между тях на пода, в нозете на видението, все още спеше момчето.

— Зловещ наставник — каза ученият и падна на колене в молитвена поза. — Ти, който ме отхвърли, но който пак ме посети (и съм готов да повярвам, че в сегашната ти поява и в смекчените ти черти за мен блесна искра надежда). Аз ще се подчиня без въпроси и вопли, изтръгващи се от изтерзаната ми душа, ако ме изслушаш и бъдат спасени онези, които нараних и на които никое човешко същество не може да помогне. Но има нещо...

— Говориш за това създание — прекъсна го призракът и посочи момчето.

— Да — отвърна Редлоу. — Знаеш какво искам да те помоля. Защо само това дете не пострада от моята близост и защо в мислите му открих ужасяващо сходство с моите мисли?

— Това — каза духът и отново посочи спящото хлапе — е съвършен пример за онова, в което се превръща човек, лишен от всякакви спомени като теб. В неговата памет няма нито един спомен за тъга, обида или страдания, смекчаващ душата, защото този нещастен простосмъртен от самото си раждане е захвърлен на произвола на съдбата, живее по-лошо от скот и не познава човешко чувство, което да събуди спомен в закоравялото му сърце. Всичко в това изоставено създание е мъртва, неплодна пустиня. Горко на такъв човек! И сто пъти повече горко на страната, където има стотици и хиляди чудовища, подобни на него.

Редлоу потрепери, ужасен от думите на духа.

— Всеки от тях — продължи призракът — посява реколта, която цялото човечество трябва да пожъне. От всяко зрънце зло в това момче покълва нива на разруха и семената трябва да бъдат пожънати, събрани в житница и отново посети навсякъде по света, докато пороците се разпространят толкова много, че човечеството заслужи нов Потоп. По-трудно ще бъде хората да гледат равнодушно такива като него, отколкото всеки ден да търпят нагли безнаказани убийства по улиците посред бял ден.

Видението отпрати поглед към спящото хлапе. Редлоу също погледна момчето с неизпитано дотогава чувство.

— Всеки баща, покрай когото денем и нощем в блуждаенето си незабелязано минават подобни същества; всяка майка сред любящите майки на тази земя; всеки излязъл от детската възраст, мъж или жена; всеки в някаква степен е отговорен за това чудовище и върху всекиго тегне вина. Няма на света страна, на която то не би навлякло проклятие. Няма на света такава религия, която то не би опровергало със самото си съществуване. Няма на света такъв народ, който то не би покрило с позор.

Ученият стисна ръце и треперещ от страх и състрадание, отмести очи от спящото момче и погледна призрака, който стоеше над хлапето и го сочеше с пръст.

— Ето, пред теб е завършеният пример на онова, което ти пожела да станеш — продължи видението. — Влиянието ти тук е безсилно,

защото няма какво да изгониш от душата на това дете. Мислите му са „ужасяващо сходни“ с твоите, защото ти пропадна до неговото противоестествено ниво. Той е плод на човешкото безразличие, а ти си плод на човешката самонадеяност. И в двата случая благодетелният замисъл на провидението е отхвърлен и вие се срещнахте от двата противоположни полюса на нематериалния свят.

Ученият се наведе над момчето и със същото състрадание, което сега изпитваше и към себе си, го зави, без повече да се дърпа от него с отвращение или безразличие.

Скоро хоризонтът в далечината просветля, тъмата избледня, слънцето изгря в пламенно великолепие и комините и кулите на старинната сграда заблестяха в чистия въздух, който превърна в златен облак пушека и изпаренията над града. Дори слънчевият часовник в своя тъгъл, където постоянно кръжеше и свистеше вятър, се отърси от рохкавия сняг, посипал през нощта избелелия му стар циферблат, и весело погледна въртящите се около него малки бели вихрушки. Утрото несъмнено проникваше слепешком в забравената, студена и влажна крипта със сводове, хлътнали до половината в земята, пробуждаше ленивите растения, пълзящи по стените, и ускоряваше бавния живот в удивителния малък свят, който съществуваше там, известявайки настъпването на новия ден.

Семейство Тетърби вече бяха станали и работеха. Господин Тетърби беше смъкнал капациите на магазина си и едно по едно разкриваше съкровищата на витрината за погледите на обитателите на старите жилища „Ерусалим“, които обаче бяха равнодушни към всичките тези съблазни. Адолф младши отдавна беше излязъл от дома си и предлагаше на читателите не „Сутрешен вестник“, а „Сутрешен плесник“. Петима малки Тетърби, чиито десет кръгли очи бяха зачервени от сапун и миене, изтърпяваха мъките на къпането със студена вода в кухнята под бдителния поглед на госпожа Тетърби. Джони, който вече беше приключил с тоалета си, защото го караха да бърза всеки път, когато Молох беше настроена възискателно и непримиримо (а така беше винаги), бродеше, залитайки, напред-назад пред входа на магазина, изнемогвайки повече от обикновено под бремето на товара си. Тежестта на Молох беше значително увеличена от куп защитни средства срещу студа, състоящи се от плетени шалове, които заедно с шапката и сините гети образуваха непробиваема броня.

Бебето имаше една особеност — вечно му растяха зъби. Никога не поникваха и дори да поникнеха, пак изчезваха — неизвестно как, но ако можеше да се вярва на госпожа Тетърби, бяха поникнали толкова, че да изискват грижи с паста за зъби. За тази цел на кръста на Молох, който се намираше непосредствено под брадичката ѝ, бяха окачени всевъзможни предмети за чесане на венците и костен пръстен, толкова огромен, че можеше да се използва за броеница на млада монахиня. Дръжки на ножове, бастуни и врати, върхове на чадъри, пръстите на членовете на семейството и особено на Джони, стъргала за мускатови орехчета, корички хляб и хладни кръгли ръкохватки на ръжени бяха сред най-обичайните инструменти, които безразборно се употребяваха за успокоение на детето. Трудно беше да се изчисли колко електричество може да се произведе за една седмица от непрекъснатото търкане на венците. Госпожа Тетърби все повтаряше: „Ето, зъбчето излиза и детето отново ще дойде на себе си“, но зъбите така и не се появяваха и детето продължаваше да не е на себе си.

Нравът на малките Тетърби бе претърпял тъжна промяна през последните няколко часа. Господин и госпожа Тетърби също се бяха променили като отрочетата си. Обикновено бяха безкористни, добродушни хора, които безропотно и дори великодушно понасяха лишенията (а те бяха много) и се радваха като на пиршество и на най-скромната и оскъдна трапеза. Сега обаче те се караха не само за сапуна и водата, но и за закуската, която все още не беше поднесена на масата. Всеки малък Тетърби беше вдигнал ръка срещу друг малък Тетърби и дори Джони — търпеливият, многострадален и предан Джони — вдигна ръка срещу бебето. Да! Госпожа Тетърби, която по чиста случайност се приближи до вратата, видя как той коварно избра слабо място в защитната броня на Молох и шамароса благословеното дете.

Госпожа Тетърби хвана Джони за яката, издърпа го у дома и моментално му се отплати с лихва за нечуваното кощунство.

— Ах, ти, малък грубиян! — викна тя. — Как ти даде сърцето да го направиш?

— Защо не ѝ поникват зъбите? — с висок и непокорен глас отвърна Джони. — Само ме тормози. Ти се занимавай с нея!

— Добре — каза госпожа Тетърби и взе от ръцете му опозорения товар.

— Да, опитай! Няма да ти хареса. На мое място ти отдавна щеше да станеш войник. И аз ще отида. В армията няма бебета.

Господин Тетърби, който се появи на местопроизшествието, замислено потърка брадичка и вместо да се скара на размирника, изглежда, беше заинтригуван от неочакваната идея за професията на военен.

— Ако не го накажеш, и аз бих отишла в армията — каза госпожа Тетърби, гледайки мъжа си. — Тук нямам нито минута покой. Аз съм робиня, да, чернокожа робиня от Вирджиния. — Това преувеличение вероятно беше свързано с някакъв неясен спомен за неуспешния опит на фирмата на Тетърби да търгува с тютюн от Вирджиния. — Цяла година нямам нито отдих, нито удоволствие! Ах, Бог да те благослови! — добави тя, като друсаше бебето с раздражение, което изобщо не подходеше на благочестивото ѝ пожелание. — Какво ѝ има днес?

Госпожа Тетърби не можеше да разбере това и без въпросът да ѝ се изясни, докато друсаше бебето, сложи Молох в люлката, седна, скръсти ръце и започна ядосано да я люлее с крак.

— Защо стоиш така, Долф? — обърна се тя към мъжа си. — Защо не вършиш нещо?

— Не искам да правя нищо — отвърна господин Тетърби.

— Аз пък сякаш искам — каза госпожа Тетърби.

— А аз дори под клетва ще кажа, че не искам — отговори господин Тетърби.

В същия миг се завърза сражение между Джони и петимата му малки братя. Той слагаше масата за закуска, те започнаха да грабят хляба един от друг и сега с удоволствие си разменяха удари. Най-малкият, с удивително за младата си възраст благоразумие, не се намесваше в боя, а само обикаляше около воините и ги дърпаше за краката. Госпожа и господин Тетърби разгорещено се хвърлиха да ги разтърват, сякаш това беше единствената територия, на която можеха да действат в съгласие, и без никаква видима следа от предишното си добродушие сипеха удари във всички посоки, наказаха и виновните, и невинните, въведоха ред и настаниха всеки на мястото му.

— По-добре чети вестник, отколкото да седиш със скръстени ръце — подхвърли госпожа Тетърби.

— И какво да чета във вестника? — с крайна досада отвърна господин Тетърби.

— Как така какво? — възрази госпожа Тетърби. — Полицейската хроника.

— Какво ме интересува какво правят хората или какво правят с тях?

— Чети за самоубийствата — предложи госпожа Тетърби.

— Не са ми интересни — отговори съпругът ѝ.

— Кой се е родил, кой е умрял, кой се е оженил — нищо ли не те интересува?

— Ако днес и до края на века не се роди никой на света, а от утре започнат да измират всички, не виждам защо това да ме засяга. А кога ще дойде моят ред, това вече е друга работа — измърмори господин Тетърби. — Пък за сватбите, тъй като вече съм женен, знам достатъчно.

Съдейки по недоволния ѝ вид, госпожа Тетърби очевидно напълно споделяше мнението на мъжа си, но въпреки това започна да му противоречи само за да поспори с него.

— Верен си на принципите си, няма що. Направи параван с изрезки от вестници и по половин час ги четеш на децата, без да спираш!

— Не ги чета, а ги четях — поправи я господин Тетърби. — Повече няма да ме чуеш да го правя. Сега съм по-умен.

— Ха, по-умен! Как ли пък не! Може би си станал и по-добър?

Въпросът подръпна някаква неприятна струна в душата на господин Тетърби. Той се замисли мрачно и няколко пъти прокара ръка по челото си.

— По-добър? — измърмори. — Не мисля, че някой от нас е станал по-добър или по-щастлив. По-добър? Нима?

Той се обърна към паравана и прокара пръст по него, докато намери изрезката, която търсеше.

— Спомням си, че цялото семейство харесвахме тази история — нещастно и глуповато каза господин Тетърби. — Разплакваше децата и ги правеше добри, ако се бяха скарали за нещо. Също като приказката за червеношийките в гората. „Тъжен случай на крайна нищета. Вчера дребен мъж с бебе в ръцете, придружен от шест дрипави деца на възраст от две до десет години, всичките очевидно умиращи от глад, се

яви пред уважаемия мирови съдия и направи следното изявление...“
Уф! Нищо не разбирам — заяви той и спря да чете. — Не виждам какво общо има това с нас.

— Колко стар и жалък изглежда — измънка под носа си госпожа Тетърби, докато го гледаше. — Не съм виждала човек да се променя толкова много. О, Боже, да принесе такава жертва!

— Каква жертва? — намусено попита мъжът ѝ.

Госпожа Тетърби поклати глава и без да отговори с думи, започна яростно да клати люлката като кораб в бурно море.

— Ако искаш да кажеш, че женитбата ти с мен е жертва от твоя страна, мила моя... — започна съпругът.

— Именно! — срязва го съпругата.

— Тогава ето какво ще ти кажа — продължи той начумерено и сърдито като нея. — В брака встъпват двама и ако някой се е пожертвал, това съм аз. И много жалко, че жертвата беше приета.

— И аз съжалявам, че я приех, Тетърби. Уверявам те с цялата си душа и сърце. Едва ли съжаляваш повече от мен.

— Не знам какво толкова видях в нея — измърмори съпругът ѝ. — И да съм видял нещо хубаво, сега от него не е останало нищо. Вчера си мислих за това, когато след вечерята седях пред камината. Тя е дебела, остарява и не може да се сравни с повечето жени.

— Той не е нищо особено на вид, дребен е и е започнал да се прегърбва и да оплешивява — измънка госпожа Тетърби.

— Сигурно не съм бил с ума си, когато се ожених за нея — мрънкаше господин Тетърби.

— Сетивата ми са ме подвели. Иначе няма как да си обясня защо се омъжих за него — размишляваше на глас госпожа Тетърби.

И в такова настроение те седнаха да закусват. Малките Тетърби не бяха свикнали да гледат на трапезата като занимание, изискващо неподвижност, а го превръщаха в танц или тропане, по-скоро дори в някакъв езически обред, по време на който издаваха пронизителни бойни викове, замерваха се с къшеи хляб с масло, търчаха на улицата и се връщаха и скачаха нагоре-надолу по стълбите. Сега между децата избухна спор за каната с разредено с вода мляко на масата, от която пиха всички подред, и страстите се разгорещиха толкова много, че зрелището би накарало доктор Уотс^[1] да се обърне в гроба.

Едва когато господин Тетърби изгони цялата орда на улицата, настана минута тишина, която обаче веднага бе нарушена от откритието, че Джони се е върнал крадешком, промъкнал се е до каната и пие, като се дави от жажда в неприличната си и ненаситна бързина и издава странни звуци като вентролог.

— Тези деца ще ме уморят! — изпъшка госпожа Тетърби, след като изгони виновника. — И колкото по-скоро, толкова по-добре.

— Бедняците не трябва да раждат деца — заяви господин Тетърби. — Те не ни носят никаква радост.

Господин Тетърби поднасяше към устата си чашата, която жена му грубо беше бутнала към него, а госпожа Тетърби се готвеше да отпие от своята чаша, когато и двамата застинаха неподвижно като омагьосани.

— Мамо! Татко! — извика Джони, втурвайки се в стаята. — Госпожа Уилям идва при нас!

И ако някога, откакто свят светува, е имало момче, което погрижовно от стара бавачка да вземе бебе от люлката, нежно да го утеши и весело да излезе с него на разходка, то това момче беше Джони, а бебето — Молох.

Господин и госпожа Тетърби оставиха чашите си и потъркаха челата си. Лицата им започнаха да се смекчават и да просветляват.

— Бог да ми прости — каза си господин Тетърби. — Защо се озлобих така? Какво става тук?

— Как бих могла отново да се държа лошо с него след всичко, което казах и почувствах вчера вечерта? — изхлипа госпожа Тетърби и избърса очи с престилката си.

— Нима съм чудовище? — рече господин Тетърби. — Няма ли нищо добро в мен? София! Моята малка женичка!

— Долф, мили! — отвърна жена му.

— Аз... С мен стана нещо. Не искам дори да си помисля какво, Софи.

— И с мен, Долф. Аз бях още по-зле — отчаяно възкликна тя.

— Моята София! Не се терзай! Никога няма да си го простя. Сигурно съм разбил сърцето ти.

— Не, Долф, не. Аз съм виновна.

— Не говори така, малка ми женичке. Ти си толкова великодушна, че съвестта ме мъчи още повече. София, мила моя,

нямаш представа какви мисли се въртяха в главата ми. Несъмнено, държах се отвратително, но ако знаеш какво си мислех...

— Не мисли за това, Долф, мили! Недей! — извика жена му.

— София — настоя господин Тетърби, — трябва да разкрия душата си пред теб. Няма да намеря нито минута покой, докато не кажа истината. Моя малка женичке...

— Госпожа Уилям вече е съвсем близо! — извика Джони от вратата.

— Моя малка женичке — задъхано каза господин Тетърби и се хвана за стола, за да се подпре. — Чудех се как някога съм бил влюбен в теб... Забравих с какви прекрасни деца ме дари и се сърдех, че не си така стройна, както би ми се искало... Не си спомнях какви грижи полагаш за мен и децата — продължи да се самообвинява господин Тетърби. — Нямаше да познаваш такива грижи, ако се беше омъжила за друг, който печели по-добре и има повече късмет от мен (а да намериш такъв едва ли ще ти е трудно). Упрекнах те, че малко си състарена от тежките години, които ти облекчаваш за мен. Можеш ли да повярваш, моя малка женичке? На мен самия ми е трудно да повярвам, че съм си мислил такива неща.

Госпожа Тетърби се смееше и плачеше и развълнувано сложи длани на лицето на мъжа си.

— О, Долф! — възкликна тя. — Щастлива съм, че си мислил така! Радвам се! Аз самата си мислих, че ти не си хубав, Долф. И това е вярно, мили мой, но на мен не ми трябва по-хубав. Искам да гледам само теб до последния си час, когато ти затвориш очите ми с твоите добри ръце. Мислех, че си дребен, и наистина е така, но заради това само ми ставаш по-мил, защото ти си мой съпруг и аз те обичам. Мислех, че започваш да се прегърбваш, и наистина е така, но може да се подпираш на мен и аз ще направя всичко, за да те подкрепям. Мислех, че нямаш вид, но веднага се вижда, че ти си добър стопанин, а това е най-хубавото и достойното на света, и нека още веднъж Бог да благослови нашия дом и нашето семейство, Долф!

— Ура! Ето я госпожа Уилям! — извика Джони.

И тя влезе, обградена от малките Тетърби. Те я целунаха, целунаха се едно друго, целунаха бебето, целунаха майка си и баща си и после отново хукнаха към Мили и въодушевено започнаха да танцуват около нея.

Господин и госпожа Тетърби се зарадваха на гостенката не помалко от децата. И те бяха непреодолимо привлечени от нея, завтекоха се да я посрещнат, целунаха ръцете ѝ, прегърнаха я и я приеха изключително радушно и възторжено. Тя се появи при тях като олицетворение на доброта, обич, нежна грижовност и домашен уют.

— Всички се радвате, че дойдох при вас на Коледа — учудена и доволна каза Мили и плесна с ръце. — Боже, колко е приятно!

Децата крещяха толкова радостно, така се трупяха около нея и я целуваха, обсипваха я с толкова щастие, обич и уважение, че Мили съвсем се трогна.

— О, боже! — каза тя. — Карате ме да се разплача от щастие. С какво съм заслужила това? Какво съм направила, че ме обичате толкова много?

— Как може някой да не ви обича? — възкликна господин Тетърби.

— Как може някой да не ви обича? — възкликна госпожа Тетърби.

— Как може някой да не ви обича? — във весел хор повториха децата и отново започнаха да танцуват и да подскачат около нея, вкопчиха се в полите ѝ, притискаха розовите си личица до роклята ѝ, целуваха я и я милваха ненаситно.

— Никога през живота си не съм била толкова трогната като тази сутрин — каза Мили и избърса очите си. — Трябва още сега да ви разкажа всичко, само да се посъвзема. Господин Редлоу дойде при мен призори и ме помоли да отида с него при Джордж, болния брат на Уилям. Говореше толкова мило и любезно, сякаш съм скъпата му дъщеря. Тръгнахме и по пътя той беше толкова добър и хрисим и се виждаше, че ми възлага такова доверие и надежда, че аз неволно се разридах от щастие. Отидохме в къщата и на вратата ни посрещна някаква жена. Горката, цялата беше в синини. Явно някой я беше пребил. Тя ме хвана за ръката и рече: „Бог да ви благослови“.

— Добре го е казала — отбеляза господин Тетърби. Госпожа Тетърби го потвърди и всички деца се развикаха, че добре го е казала.

— И това не е всичко — продължи Мили. — Качихме се по стълбите и влязохме в стаята. Болният, който от часове лежал неподвижно и не проронвал нито дума, изведнъж се надигна в леглото и избухна в сълзи. Протегна ръце към мен и каза, че е водил

безсмислен живот, но сега искрено се разкайва и скърби и че ясно разбира греховността на миналото си, сякаш се е разсеяла гъста тъмна мъгла, която е закривала очите му. Помоли ме да спася клетия му стар баща, за да му прости и да го благослови, и да кажа молитва до леглото му. Започнах да казвам молитвата, а господин Редлоу разпалено се присъедини към мен и после ми благодари много пъти. Благодарни и на Бога. Сърцето ми преливаше от чувства и щях да се разплача, но болният ме помоли да седна до него и аз се овладях. Седнах и той държа ръката ми, докато заспа. Издърпах ръката си и станах, за да си тръгна, защото господин Редлоу настояваше по-скоро да дойда при вас. Джордж обаче не пускаше ръката ми и се наложи някой друг да заеме мястото ми, за да си мисли, че все така държи нея. О, боже! — изхлипа Мили. — Толкова съм щастлива и благодарна за всичко това!

Докато госпожа Уилям разказваше, дойде Редлоу. Спря да погледа групата, в средата на която беше Мили, и мълчаливо тръгна нагоре по стълбите. След малко отново излезе на площадката и застана там, а младият студент изскочи от стаята си и побягна надолу, минавайки покрай него.

— Моя добра приятелко, най-добрата, най-милосърдната на света — каза студентът, коленичи пред Мили и хвана ръката ѝ. — Простете моята черна неблагодарност!

— О, Боже господи! — чистосърдечно възкликна Мили. — Ето още един! И той ме обича. Защо всички ми благодарят?

Тя каза тези думи толкова искрено и простодушено и после закри лице с ръцете си и заплака от щастие, че беше трогателно и възхитително да я гледаш.

— Не бях на себе си — продължи студентът. — Не знам какво ми стана... Може би беше последица от болестта ми. Направо обезумях. Но сега вече съм с ума си. Възстанових се. Чух, че децата викат името ви, и изведнъж разумът ми се проясни. Не, не плачете! Скъпа Мили, ако можехте да четете в сърцето ми и ако знаехте колко е препълнено с благодарност, обич и уважение, нямаше да плачете. Това е тежък упрек към мен!

— Не, не — възрази госпожа Уилям. — Съвсем не е упрек. Нищо подобно. Плача от радост. Дори е изумително, че вие смятате за необходимо да искате прошка от мен за нещо толкова дребно, но все пак ми е приятно, че го сторихте.

— И пак ще идвате да ме видите? И ще довършите завесата?

— Не — отвърна Мили, избърса очите си и поклати глава. — Завесата вече не ви е необходима.

— Тогава не сте ми простили?

Госпожа Уилям го отведе настрана и му прошепна:

— Дойде вест от вашия роден край, господин Едмънд.

— Вест? Каква?

— Може би защото не сте писали, когато бяхте много болен, или пък когато се почувствахте по-добре, почеркът ви се е променил, но близките ви са заподозрели истината. Ала кажете, няма ли да ви навреди вестта, ако не е лоша?

— Няма, разбира се.

— Някой е дошъл при вас! — заяви Мили.

— Майка ми? — попита студентът и неволно погледна Редлоу, който беше слязъл по стълбите.

— Не е тя — отговори Мили.

— Няма кой друг да дойде.

— Сигурен ли сте?

— Да не би да е... — Преди студентът да каже още нещо, госпожа Уилям закри с ръка устата му.

— Да! — каза тя. — Младата дама, която много прилича на малкия портрет, господин Едмънд, но е по-красива, толкова се тревожела за вас, че нямала и минута покой, и вчера вечерта пристигнала с прислужницата си. В писмата си вие винаги пишете адреса на колежа и тя дойде тук. Видях я сутринта, още преди господин Редлоу да дойде. И тя ме обича — добави Мили. — О, боже, и тя!

— Днес сутринта! Къде е сега?

— В момента седи в малката гостна у дома и ви чака — прошепна госпожа Уилям в ухото му.

Студентът стисна ръката ѝ и се приготви да хукне, но Мили го спря.

— Господин Редлоу е някак променен, сутринта ми каза, че е изгубил паметта си. Бъдете много внимателен с него, господин Едмънд. Всички трябва да бъдем внимателни с него. Той се нуждае от това.

Младежът с поглед я увери, че е разбрал предупреждението ѝ, тръгна към вратата и когато мина покрай учения, се поклони почтително и го погледна с очевиден интерес.

Редлоу отвърна на поклона учтиво и дори смирено и се загледа след студента. След това склони глава на ръката си, сякаш се опитваше да си спомни за нещо изгубено. Но то бе изчезнало безвъзвратно.

Промяната, която се беше извършила в него под влиянието на музиката и повторната поява на призрака, се състоеше в това, че сега той постоянно и дълбоко чувстваше колко голяма е загубата му, съжаляваше за нея и ясно разбираше колко различен е станал от всички около себе си. У него се пробуди интерес към околните и се роди смътно безропотно съзнание за бедственото му положение, подобно на онова, което възниква у хора, чиито умствени способности са отслабнали с годините, но без към старческите им немоци да се добавят безразличие или сприхавост.

Редлоу съзнаваше, че колкото повече, благодарение на Мили, злото, причинено от него, се поправя и колкото повече време прекарва с нея, толкова по-дълбока става промяната у него. Затова и заради привързаността, която тя му вдъхваше (но без надежда за изцеление), той чувстваше, че изцяло зависи от нея и че тя е опората в сполетялото го нещастие.

И когато Мили го попита не е ли време да се връщат у дома, при стареца и съпруга ѝ, Редлоу с готовност се съгласи, защото се тревожеше от мисълта за тях, хвана я под ръка и тръгна до нея. Докато госпожа Уилям го гледаше, трудно ѝ бе да повярва, че ролите им сякаш са се разменили и той — мъдрият и учен човек, за когото всички загадки в природата бяха отворена книга, не знае нищо, а тя — простата, необразована жена, като че разбира всичко.

Редлоу гледаше как децата се скупчват около Мили, чу звънкия им смях и веселите им гласове, видя сияещите им лица — същински цветя, съзря подновената радост и обич на родителите им, почувства непринудеността в бедния им дом, където отново се бе завърнало спокойствието, замисли се за пагубното влияние, което беше внесъл в това семейство и което, ако не беше Мили, можеше да разпространи, и реши, че вероятно не трябва да се учудва, задето върви смирено до нея и държи нежната ѝ ръка.

Когато влязоха в дома ѝ, старият Филип седеше на креслото си до огъня втречен в пода, а синът му Уилям се бе настанил от другата страна на камината и го гледаше. Веднага щом Мили прекрачи прага, и двамата се сепнаха и се обърнаха към нея. Лицата им засияха.

— О, боже, боже, и те се радват да ме видят като другите! — възкликна Мили, спря и възторжено плесна с ръце. — Ето още двама!

Радваха ѝ се! Всъщност думата „радост“ не беше достатъчно силна, за да изрази чувствата им. Мили се хвърли в обятията на съпруга си, който отвори широко ръце, за да я посрещне, и склони глава на рамото му. Той би бил най-щастлив да не я изпусне и за минута в този кратък зимен ден, но и старецът не можеше без нея.

— Къде беше толкова много време моята тиха Мишка? — попита Филип. — Дълго я нямаше. Не мога да живея без моята Мишка. Аз... Къде е мойт син Уилям? Струва ми се, че заспах, Уилям.

— И аз това казвам, татко — отвърна синът. — Знаеш ли, присъни ми се много лош сън. Как се чувстваш, татко? Добре ли си?

— Здрав и силен, момчето ми.

Приятно беше да се види как господин Уилям стисна ръката на баща си, потупа го по гърба и нежно го погали по рамото, като се стараеше да изрази вниманието си по всякакъв начин.

— Чудесен човек си ти, татко! Е, как си? Наистина ли си здрав? — повтори той и пак стисна ръката на баща си, потупа го по гърба ѝ нежно го погали по рамото.

— Никога не съм бил по-здрав и бодър през живота си, синко.

— Чудесен човек си ти, татко! И това е най-важното — въодушевено заяви Уилям. — Като си помисля колко много е преживял баща ми, за всички превратности на съдбата, през които е преминал, и скръбта и неприятностите, които е преживял през дългия си живот и от които главата му е побеляла, и за годините, натрупали се върху нея, имам чувството, че не можем да направим достатъчно, за да изразим уважението си към този възрастен джентълмен и да улесним старостта му. Е, как си, татко? Наистина ли си добре?

Господин Уилям щеше да повтаря цял ден този въпрос, да стиска ръката на баща си, да го потупва по гърба и да го гали по рамото, ако старецът не бе видял учения, когото едва сега забеляза.

— Моля за извинение, господин Редлоу — каза Филип, — но не знаех, че сте тук, сър, иначе нямаше да се държа така волно. Като ви

виждам тук в утрото на Коледа, господин Редлоу, спомням си времето, когато още бяхте студент и учехте толкова усърдно, че бягахте в библиотеката дори на празника. Ха-ха! Толкова съм стар, че помня и това, и то много добре. Да, въпреки че вече съм на осемдесет и седем. Когато вие завършихте учението си и заминахте, умря клетата ми жена. Спомняте ли си клетата ми жена, господин Редлоу?

— Да — отвърна ученият.

— Да — повтори старецът. — Добра душа беше тя. Спомням си как веднъж в утрото на Коледа вие дойдохте тук с една млада дама... Моля за извинение, господин Редлоу, но мисля, че тя беше вашата сестра, към която вие бяхте много привързан.

Ученият го погледна и поклати глава.

— Имах сестра — равнодушно каза той и не добави нищо повече.

— В онова коледно утро вие с нея дойдохте да ни видите — продължи Филип — и изведнъж заваля сняг и жена ми покани младата дама да влезе и да седне до огъня, който винаги запалвахме на Коледа в голямата зала, която преди нашите незабравими десет джентълмени да решат друго, беше трапезария. Аз бях там. Спомням си, че станах да разровя жарта, за да се разгори огънят по-силно и да сгрее хубавите крачета на младата дама, а в това време тя прочете на глас надписа под портрета. „Боже, съхрани паметта ми!“ И двете с моята клета жена се заговориха за надписа. Беше странно, защото кой би си помислил, че и на двете не им остава да живеят дълго! Те в един глас казаха, че това е хубава молитва и че ако не им е съдено да доживеят до дълбока старост, горещо биха се молили за това за всички, които са им скъпи. „За моя брат“ — каза младата дама. „За моя мъж“ — рече клетата ми жена.

— Боже, съхрани паметта му и не допускаяй той да ме забрави!

По лицето на Редлоу започнаха да се стичат сълзи, горчиви и мъчителни, каквито не бе проливал през живота си. Филип, изцяло погълнат от спомените, не забеляза нито сълзите му, нито безпокойството на Мили, която явно искаше той да престане да разказва.

— Филип! — каза Редлоу и сложи ръка на рамото му. — Аз съм нещастен човек. Божията ръка се стовари върху мен тежко, макар и

заслужено. Не разбирам за какво ми говорите, приятелю мой, защото изгубих паметта си.

— Боже милостиви! — възкликна старецът.

— Загубих спомените за тъгата, обидите и страданията — добави ученият, — а заедно с тях и всичко, което трябва да помни един човек.

Всеки, който видеше безмерната жал, която се изписа на лицето на Филип, как той премести голямото си кресло, сложи Редлоу да седне на него и колко тъжно го гледаше, съчувствайки му за огромната загуба, щеше да разбере поне донякъде колко скъпи за старостта са подобни спомени.

В стаята дотърча безпризорното хлапе и се втурна към Мили.

— Човекът дойде — каза то. — В другата стая е. Не го искам.

— Кой е дошъл? — попита господин Уилям.

— Тихо! — рече Мили.

Уилям и старият му баща се подчиниха на знака ѝ и тихо излязоха. Без да забележи дори това, Редлоу махна с ръка на малчугана да отиде при него.

— Жената ми харесва повече — отговори момчето и се хвана за полата на Мили.

— Прав си — леко се усмихна Редлоу. — Но не се страхувай, ела при мен. Аз не съм толкова лош като преди. Особено към теб, клето дете!

Отначало хлапето се дърпаше, но после малко по малко заотстъпва под лекото подбутване на Мили, приближи се до учения и дори седна в нозете му. Гледайки го съчувствено и разбиращо, Редлоу сложи ръка на рамото му, а другата протегна към Мили. Тя се наклони към него, погледна го в очите, помълча и сетне попита:

— Господин Редлоу, може ли да поговорим?

— Разбира се — отвърна той и я погледна. — Вашият глас е музика за мен.

— Може ли да ви питам нещо?

— Питайте каквото искате.

— Помните ли какво ви казах, когато чуках на вратата ви снощи? За един човек, който някога ви е бил приятел, а сега стои на ръба на гибел?

— Да, спомням си — неуверено отговори Редлоу.

— Разбрахте ли за кого говоря?

Без да откъсва очи от Мили, той погали момчето по косата и поклати глава.

— Скоро след това аз намерих този човек — каза Мили с ясният си приятен глас, който звучеше още по-ясно и приятно, защото тя гледаше Редлоу с кротките си очи. — Върнах се в онази къща и с Божията помощ успях да го открия. И точно навреме. Ако бях закъсняла, щеше да бъде късно.

Редлоу махна ръка от главата на момчето и я сложи върху пръстите на Мили. Плахото ѝ, но искрено докосване проникна право в душата му като гласа и погледа ѝ и той се вгледа в нея по-съсредоточено.

— Този човек е бащата на господин Едмънд, младия джентълмен, когото видяхме преди малко. Истинското му име е Лонгфорд. Спомняте ли си името?

— Да, спомням си това име.

— А човекът?

— Не, не помня човека. Обидил ли ме е някога?

— Да.

— А, тогава е безнадеждно... безнадеждно.

Редлоу поклати глава и леко стисна ръката на Мили, сякаш мълчаливо търсеше съчувствие.

— Снощи не отидох при господин Едмънд — продължи тя. — Ще ме изслушате ли така, сякаш помните всичко?

— Целият съм в слух.

— Отначало не знаех, че той е неговият баща, а после се страхувах как Едмънд ще понесе вестта след заболяването си, ако това е вярно. А щом разбрах кой е този човек, пак не отидох, но по друга причина. Той отдавна живее разделен с жена си и сина си и е станал чужд в собствения си дом, още когато синът му е бил съвсем малък. Така ми каза Едмънд. Баща му изоставил и захвърлил на произвола на съдбата онези, които би трябвало да обича най-много на света. Навремето той бил джентълмен, но през годините пропадал все повече, докато... — Мили изведнъж скочи, излезе от стаята и след минута се върна, придружена от несретника, когото Редлоу беше видял предишната нощ.

— Познавате ли ме? — попита ученият.

— Бих бил щастлив, а не ми се случва често да произнасям тази дума, ако можех да отговоря „не“ — отвърна другият мъж.

Редлоу гледаше жалкия и унижен човек и може би още дълго щеше да го гледа с надеждата да си спомни и да разбере, но Мили отново застана до него, хвана ръката му и привлече към себе си съсредоточения му поглед.

— Вижте колко ниско е паднал! Той загива — прошепна тя и посочи новодошлия, но без да откъсва очи от Редлоу. — Ако си спомните всичко свързано с него, няма ли в сърцето ви да се събуди жал? Помислете си. Някога вие сте го обичали, макар че е било много отдавна и той е изменил на доверието ви, и вижте какво е станало с него!

— Надявам се, че бих го съжалил — отвърна ученият. — Да, мисля, че бих го съжалил.

Той погледна човека, който стоеше на прага, но бързо отмести очи към Мили и се втренчи в нея толкова съсредоточено, сякаш се стараше да научи някакъв урок от самия тон на гласа ѝ и лъчезарния ѝ поглед.

— Вие сте учен човек, а аз не съм учила много — продължи Мили. — Вие непрекъснато мислите, а аз не съм свикнала да разсъждавам. Но може ли да ви кажа защо ми се струва, че е хубаво да помним обидите, които сме понесли от другите?

— Да.

— За да можем да им простим.

— Милостиви Боже! — промълви Редлоу и вдигна очи към небето. — Прости ми, че отхвърлих твоя велик дар!

— И ако паметта ви някога се завърне — добави Мили, — а ние всички се надяваме на това и ще се молим да се случи, нима няма да бъдете щастлив да си спомните веднага и обидата, и че сте му простили?

Ученият отново погледна мъжа на вратата и после пак се втренчи съсредоточено в Мили. Стори му се, че лъч светлина от сияещото ѝ лице прониква в сумрака на душата му.

— Той не може да се върне в дома, който е изоставил, и не иска. Знае, че ще донесе само срам и нещастие на онези, които тъй безсърдечно е зарязал, и че най-добрият начин да изкупи вината си пред тях, е да ги отбягва. Ако му дадете малко пари, ще замине на

някое далечно място, където ще живее, без да вреди на никого, и доколкото има сили, ще поправи злото, което е сторил преди. За нещастната му жена и сина му това би било най-голямото и любезно благодеяние, което може да направи за тях един добър приятел. Те няма да разберат за това, а за него, макар и болен физически и душевно, може да бъде спасение.

Редлоу придърпа Мили към себе си и я целуна по челото.

— Така да бъде — каза той. — Доверявам ви се да го направите за мен, веднага и тайно, и му кажете, че бих му простил, ако ми бъде дадено щастието да си спомня за какво.

Мили се изправи и обърна сияещото си лице към пропадналия човек, давайки му да разбере, че посредничеството ѝ се е увенчало с успех. Той направи крачка напред и без да вдига глава, се обърна към Редлоу.

— Много сте великодушен — каза мъжът. — Винаги сте бил великодушен. Виждам, че сега, докато ме гледате, вие се опитвате да прогоните мисълта, че съм наказан заслужено. Аз не се опитвам да пропъдя тази мисъл, Редлоу. Повярвайте ми, ако можете.

Ученият направи на Мили знак да се приближи и докато слушаше Лонгфорд, я гледаше в лицето, сякаш искаше да разгадае в изражението ѝ обяснението на онова, което чува.

— Аз съм твърде жалко нищожество, за да говоря за чувствата си. Много добре си спомням какъв път съм изминал, за да ги изреждам пред вас. Но в деня, в който направих първата крачка надолу, когато се отнесох несправедливо с вас — оттогава вървя към своята гибел неотклонно, безнадеждно и безвъзвратно. Това съм длъжен да ви кажа.

Без да пуска ръката на Мили, Редлоу се обърна към говорещия. На лицето му беше изписана тъга. И нещо подобно на печален спомен.

— Можех да бъда друг и животът ми да е различен, ако не бях направил онази първа фатална крачка. Не знам какво би било. Не мога да твърдя какво би се случило. Вашата сестра спи вечен сън и това вероятно е по-добре, отколкото ако беше с мен, дори да бях останал такъв, за какъвто ме мислехте и какъвто аз самият някога смятах, че съм.

Редлоу нетърпеливо махна с ръка, сякаш да покаже, че не трябва да приказват за това.

— Говоря с вас като човек, съживил се от гроба — продължи Лонгфорд. — И снощи щях да отида в гроба, ако не беше тази благословена ръка.

— О, боже, и той ме обича! — през сълзи промълви Мили. —
Още един.

— Снощи по-скоро бих умрял от глад, отколкото да ви поискам коричка хляб. Но днес, не знам защо, така ясно си спомних всичко, което беше между нас, и така се развълнувах, че се осмелих да дойда, както тя ме посъветва, и да ви помоля, Редлоу, в последния си час да бъдете милостив към мен в мислите и делата си. — Лонгфорд се обърна, за да излезе, но спря и добави: — Надявам се, че няма да изоставите сина ми — в името на майка му. Надявам се, че той ще бъде достоен за това. Никога повече няма да го видя дори ако живеея още дълги години, за да съм убеден, че не съм злоупотребил с помощта ви.

Докато излизаше, той за пръв път вдигна глава и погледна Редлоу. Ученият се беше втренчил в него и като насън протегна ръка. Лонгфорд се върна и я хвана, стисна я в своите ръце, после отново наведе глава и бавно излезе.

Мили мълчаливо го изпрати до вратата, а Редлоу седна на креслото и закри лице с ръцете си. След няколко минути тя се върна заедно със съпруга си и свекъра си, които бяха много разтревожени за него, но като го видя да седи в тази поза, Мили не му заговори, нито позволи на другите да го безпокоят, а коленичи до креслото и зави с топли дрехи спящото момче.

— Ето това е най-важното! И аз все това казвам, татко! — с възхищение възкликна господин Уилям. — В гърдите на госпожа Уилям има майчински чувства, които неизменно намират отдушник!

— Да, прав си — отвърна старецът. — Моят син Уилям е прав!

— Вижда се, скъпа Мили, че всичко е било за добро — нежно каза Уилям.

— Но все пак ми е тъжно, че нямаме дете, за което да се грижиш и обичаш. Нашето клето дете... Ти толкова много го чакаше и му възлагаше такива надежди, но не му беше писано да живее на този свят... Оттогава ти стана такава тиха, Мили.

— Радвам се, че мога да си спомням за него, скъпи Уилям — промълви тя.

— Всеки ден мисля за него.

— Боя се, че мислиш твърде много за него.

— Не казвай, че се боиш. Споменът за него е утеха. Казва ми много неща. Невинното дете, което не живя на този свят, е като ангел за мен, Уилям.

— Ти самата си ангел за татко и мен — тихо каза Уилям. — Знам това.

— Когато си помисля колко надежди възлагах на детето, колко пъти съм си представяла как се усмихва и лежи на гърдите ми, как ме гледа, а очите му не видяха светлина — мълвеше Мили, — още повече съчувствам на всички, които са се надявали на нещо по-хубаво, но мечтите им не са се сбъднали. Когато видя хубаво дете в ръцете на любяща майка, го обиквам, защото си мисля, че и моето дете може би щеше да прилича на него и аз щях да съм също горда и щастлива майка.

Редлоу вдигна глава и я погледна.

— Цял живот ми се струва, че детето ми е живо, че е тук, с мен, и ми говори — продължи тя. — Моли ме за бедните изоставени деца. Познавам гласа му. Като чуя, че някой млад човек е нещастен, попаднал в беда или е сторил нещо срамно, аз си мисля, че и с моето дете можеше да се случи такова нещо и че Господ ми го е взел от милосърдие. Виждам детето си дори в стари хора като татко Филип, защото и нашият син можеше да доживее до преклонна възраст, когато ти и аз отдавна нямаше да сме на този свят, и също щеше да се нуждае от обичта и уважението на по-младите.

Гласът на Мили беше по-тих от всякога. Тя хвана ръката на мъжа си и склони глава на рамото му.

— Децата ме обичат толкова много, че понякога се чудя — това, разбира се, е глупава фантазия, Уилям — дали по някакъв начин не съчувстват на малкото ми детенце и на мен и не разбират защо тяхната обич ми е по-скъпа от всички съкровища на света. Може и да съм тиха оттогава, Уилям, но съм и по-щастлива. В много отношения. Защото дори когато синът ми се роди и живя само няколко дни, а аз бях толкова немоцна и ми беше толкова тъжно — как бих могла да не скърбя за него — ми хрумна мисълта, че ако вода праведен живот, когато умра, може да срещна на небето ангел, който ще ме нарече „мамо“!

Редлоу падна на колене и извика:

— С примера си на чиста обич ти милостиво възвърна паметта ми за разпнатия Христос и всички праведници, загинали в неговото име. Приеми благодарността ми и Бог да те благослови.

Той стана и притисна Мили до сърцето си. По лицето ѝ потекоха още повече сълзи и докато се смееше и плачеше, тя възкликна:

— Той дойде на себе си! И също ме обича! О, боже, боже, още един!

В същия миг в стаята влезе Едмънд, водейки за ръката красива девойка, която явно се боеше да влезе. Редлоу, който съвсем се беше променил към него, се хвърли на врата му и го замоли двамата да му станат деца. В младия човек и избраницата му той видя своето минало, смекчена сянка на онзи щастлив период от собствения си живот, и към тях се устреми сърцето му, както гълъб, който дълго е бил затворен самотен в клетка и зажаднял за спокойствие и компания, полита към сенчесто дърво.

И после, тъй като Коледа е време, когато в нас по-силно от всякога говори споменът за тъгата, обидите и страданията, на които може да се помогне и бъдат желание да правим добро, той сложи ръка на главата на спящото момче и безмълвно, призовавайки за свидетел Онзи, който в древни времена слагаше ръката си на главите на децата, и с величието на пророческото си знание порицаваше отвърналите се от Него, се закле да пази това дете, да го учи и да възроди душата му.

След това Редлоу весело протегна ръка на Филип и каза, че в този ден празничният обяд трябва да се състои в голямата зала, която преди десетте незабравими джентълмени да решат друго, е била трапезария, и че ще поканят на обяд всички членове на семейство Суиджър, което според Уилям е толкова многобройно, че ако се хванат за ръце, ще опашат цяла Англия — всички, които могат да съберат за толкова малко време.

Така и направиха. В бившата голяма трапезария се събраха толкова много възрастни и деца, че опитът да бъдат преброени би породил съмнението на недоверчивите читатели в достоверността на тази история. Затова няма да правим подобни опити. Но имаше много Суиджъррови и ги чакаха добри новини, защото се появи надежда за оздравяването на Джордж, при когото отново бяха отишли баща му, брат му, и Мили и го бяха оставили да спи спокойно. На празничния обяд присъства и семейство Тетърби, включително младият Адолф,

който дойде увит в разноцветния си шал точно навреме за печеното говеждо. Разбира се, Джони и бебето също закъсняха. Както обикновено, дойдоха заедно, Джони носеше сестра си. Той беше капнал от умора, а на нея ѝ растяха едновременно два зъба, но всичко това беше в реда на нещата и нямаше нищо тревожно.

Тъжно беше да се види как момчето, което нямаше име и семейство, гледа играта на другите деца. Не умееше да разговаря с тях, нито да се забавлява и беше по-чуждо на детските развлечения и от диво куче. Беше тъжно, макар и по различен начин, да се види, че дори и най-малките деца инстинктивно разбираха, че това момче е различно от останалите, и плахо се приближаваха до него, заговаряха го, хващаха го за ръката и му даваха малки подаръци, за да не е нещастно. Хлапето обаче не се отделяше от Мили и я обикна — още един, както се изразяваше тя. Всички деца я обичаха нежно и това им доставяше удоволствие. И когато видяха, че момчето наднича иззад стола ѝ, те се зарадваха, че то е до нея.

Редлоу видя всичко това, докато седеше до студента и бъдещата му невеста с Филип и останалите.

След това някои твърдяха, че цялата тази история само му се е привидяла, други казваха, че веднъж в зимния здрач ученият я е прочел в пламъците на камината, трети — че призракът е бил само въплъщение на мрачните му мисли, а Мили — олицетворение на разума и мъдростта му. Аз няма да кажа нищо.

Освен едно. Когато всички се събраха в старата трапезария на
светлината

на яркия огън в камината, сенките отново изскочиха от скривалищата си и затанцуваха из стаята, показвайки на децата приказни очертания и лица по стените, и постепенно превърнаха реалното и познатото в помещението в необикновено и вълшебно. Но в залата имаше нещо, което отново и отново привличаше погледа на Редлоу, Мили, съпруга ѝ, стареца, студента и бъдещата му невеста, нещо, което сенките не затъмниха и не промениха. От тъмната стена с портрета, ограден с венец от бодлива зеленика, като жив ги гледаше сериозният човек с брадата и къдричките около врата. Отвърщаше на погледите им и под отблясъците на огъня в камината лицето му изглеждаше

особено сериозно. А под него
ясно и отчетливо, сякаш
ги произнася някакъв
глас, се открояваха
думите:

БОЖЕ, СЪХРАНИ ПАМЕТТА МИ!

[1] Доктор Айзък Уотс (1674–1748), английски богослов и поет, автор на множество църковни химни и нравоучителни стихове за деца. — Б.пр. ↑

Издание:

Заглавие: Коледна магия с Чарлс Дикенс

Преводач: Теодора Давидова; Юлия Чернева

Година на превод: 2012

Език, от който е преведено: Английски

Издател: ЕРА

Град на издателя: София

Година на издаване: 2012

Тип: Повест

Националност: Английска

Печатница: „Експреспринт“ ЕООД, София

Редактор: Евгения Мирева

Художник на илюстрациите: Даниъл Маклис, Кларксън
Станфийлд, Ричард Дойл, Джон Лийч, Франк Стоун, Джон Тениъл

ISBN: 978-954-389-232-7

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4075>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.